

Helsingin työväenopiston ainealojen opetussuunnitelmat

Kielet ja tietoaineet

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri.....	2
Luonto, ympäristö, liikenne, merenkulku	11
Kielet	20
S-2 - Suomi toisena kielenä	29

Taitoaineet

Hyvinvointi ja terveys	41
Kotitalous	49
Käsityö.....	61
Liikunta, tanssi	76
Tietotekniikka	88

Taideaineet

Kirjallisuus, teatteri, äidinkieli	98
Kuvataide.....	108
Media.....	119
Musiikki	131

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -ainealan opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -opetuksen tavoitteet	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	5
3. Opetuksen toteuttaminen	7
3.1 Opetusmuodot	7
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	7
3.3 Oppimisympäristöt.....	8
4. Oppimisen tukeminen	9

1. Johdanto

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -aineala pyrkii vastaamaan haasteisiin, joita maailman jatkuva muutos aiheuttaa. Kulttuurimme muotoutuu koko ajan uudelleen ja informaatiota tulvii eri medioista yhä enemmän. Pystyäkseen ymmärtämään muuttuvaa yhteiskuntaa ja ympäristöään sekä jäsentämään tietoa ja kokemuksiaan ihminen tarvitsee uusia jäseneltyjä näkökulmia ja mahdollisuutta keskusteluun. Kriittistä ajattelua ja medialukutaitoja tarvitaan koko ajan laaja-alaisemmin.

Ainealan opetuksessa ihmistä, yhteiskuntaa ja kulttuuria lähestytään humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tieteenalojen pohjalta. Opetus koostuu useista eri oppiaineista, joiden sisällöllisiä painotuksia ja määrällistä tarjontaa tarkistetaan kurssien suunnittelussa vuosittain.

Oppiaineita ovat muun muassa filosofia, psykologia, historia ja sukututkimus sen osa-alueena, kulttuurintuntemus, yhteiskuntatietous, taloustieto ja yrittäjyys, puheviestintä sekä kasvatukseen, opiskeluun ja asumiseen liittyvät aiheet. Kurssien ja luentojen sisällöt seuraavat ajankohtaisia yhteiskunnallisia tapahtumia sekä ajattomia ilmiöitä, jotka kiinnostavat ihmisiä ja tyydyttävät heidän tiedonhaluaan.

Aineala tavoittaa useita eri kohderyhmiä suuntaamalla opetusta mm. afaatikoille, ikäihmisille, lapsiperheille ja muunkielisille. Ainealalla tapahtuvan järjestöyhteistyön kautta on mahdollista tavoittaa sellaisia ryhmiä ja henkilöitä, joille ei tulisi mieleen hakeutua työväenopiston tarjoamien mahdollisuuksien pariin.

2. Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Ainealan opetuksen tavoitteena on tukea kaikkien mahdollisuutta kehittyä laaja-alaisesti sivistyneeksi, hyvinvoivaksi, aktiiviseksi, ympäristöä kunnioittavaksi ja vastuulliseksi yksilöksi yhteiskunnassa. Ihminen tarvitsee sivistystä kehittyäkseen kohti sitä, mitä hän potentiaalisesti voi olla. Demokraattinen yhteiskunta tarvitsee sivistyneitä kansalaisia, jotka tuntevat oikeutensa, mutta myös velvollisuutensa. Opetus tukee aktiivista kansalaisuutta tarjoamalla laaja-alaisesti tietoa ja kehittämällä kriittisen ajattelun taitoja. Tavoitteena on, että ihminen pystyy toimimaan ympäröivässä yhteiskunnassa, vaikuttamaan sen epäkohtiin ja osallistumaan muutokseen yhdessä toisten kanssa.

Opetuksen lähtökohta on, että sillä tuetaan jokaisen omia pyrkimyksiä laajentaa ymmärrystään maailmasta, yhteiskunnasta, itsestään ja muista ihmisistä. Suunnittelussa noudatetaan vapaan sivistystyön henkeä, jonka mukaan jokainen opiskelee omista lähtökohdistaan ja omien pyrkimystensä ja tavoitteidensa mukaisesti. Tähän tarpeeseen opetus vastaa tarjoamalla monipuolisesti maailmankuvaa avartavia luentoja ja keskustelutilaisuuksia, joihin osallistumalla jokainen voi laajentaa tietojaan ja kehittää ajatteluaan. Opiston yksi tärkeä tehtävä on tuoda tavallisen kansalaisen saataville yliopistoissa tuotettua tietoa, popularisoida tiedettä.

Opetuksen yksi tehtävä on tarjota mielenvirkistystä mielenkiintoisilla ja tasokkailla luennoilla ja hyvän syyn lähteä kotoa pois ihmisten pariin. Erityisesti kotona yksin asuville ikäihmisille ja muille yksinäisyydestä kärsiville näillä luennoilla on tärkeä elämän laatua parantava merkitys.

Luentotarjonta on sisällöltään vaihtelevaa ja tarjoaa monipuolisesti tietoa ajankohtaisista aiheista. Niillä kerrotaan myös eri maiden kulttuureista ja historiasta, filosofisista kysymyksistä tai vaikkapa psykologian menetelmistä. Aihepiirejä on lukuisia. Opetus vastaa myös alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin.

Yhdessä opettajan kanssa etsitään kuhunkin teemaan sellainen käsitelytapa, jolla kurssiin saadaan selkeä ja pedagogisesti toimiva rakenne. Keskeistä on, että opetus perustuu tutkittuun tietoon ja on puolueellisesti ja maailmankatsomuksellisesti sitoutumatonta.

Opetus on vuorovaikutteista. Keskeistä on, että opiskelijat kuuntelevat ja ymmärtävät toistensa erilaisia näkemyksiä, pohtivat niitä ja kunnioittavat niitä. Keskustelussa on tärkeää, että jokainen voi esittää omat mielipiteensä turvallisessa ilmapiirissä, kuunnellen myös toisten näkemyksiä. Opetuksen tavoitteena on myös oppia perustelemaan oma näkemyksensä luotettavaan tietoon perustuen.

Ainealan opetus koostuu useista toisiaan täydentävistä oppiaineista. *Filosofiassa* tarkastellaan eri näkökulmista erilaisia ilmiöitä ja ongelmia ja pyritään jäsentämään niitä käsitteellisesti, järkiperaisesti ja keskustellen. *Historian* opetuksen lähtökohtana on antaa menneisyyden tarkastelun kautta välineitä nykyisyyden ymmärtämiseen sekä avata näkökulmia myös tulevaisuuden kehityksen pohtimiseen. Historian tuntemus kuuluu yleissivistykseen ja sen harrastaminen onkin hyvin suosittua. *Kulttuurintuntemuksen* luennoilla näkökulma avartuu ymmärtämään erilaisia tapoja elää ja toimia maailmassa ja auttaa arvostamaan erilaisuutta.

Kasvatus ja oppiminen -aineryhmän kursseilla annetaan opetusta, joka tukee perheiden kasvatustyötä. Myös opiskelutaito- ja muistitietokursseja järjestetään. *Psykologia ja ihmissuhteet* -aineiden opetuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden itsetuntemusta, itsensä kehittämistä, muiden ihmisten ymmärtämistä ja psyykkisen hyvinvoinnin ylläpitämistä, muun muassa tietoisuustaidot kuuluvat tähän aineryhmään. *Viestinnän* oppiaineessa tarkastellaan viestinnän ilmiöitä osana yhteiskuntaa, yksilöiden välisiä sosiaalisia verkostoja ja opitaan erilaisia viestintätaitoja.

Yhteiskunnallisen opetuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle edellytyksiä kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja arviointiin sekä tulevien kehityssuuntien ja vaihtoehtojen pohdintaan. *Taloustieto ja yrittäjyys* -kurssien lähtökohtana on opettaa konkreettisia tietoja ja taitoja, jotka tukevat ja opastavat opiskelijaa henkilökohtaisen tai perheyhteisön rahatalouden hoitamisessa, vapaaehtoistoiminnassa tai yritystoiminnassa; erityisesti yksityisjoihtamisen opiskelu on suosittua.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Opetusta suunnitellaan huomioiden kielelliset, uskonnolliset, identiteettiin ja katsomuksiin liittyvät moninaiset piirteet. Monipuolinen tarjonta pyrkii ottamaan huomioon niin ihmisten erilaiset kiinnostuksen kohteet kuin tuomaan esille elämän ja ihmisten moninaisuutta.

Ainealalla tehdään hakevaa työtä, jotta tavoitettaisiin myös sellaiset ihmiset, jotka eivät muutoin löydä työväenopiston kursseille. Opisto tekee myös yhteistyötä erilaisten järjestöjen, kaupungin eri toimijoiden ja alueellisten toimijoiden kanssa, jotta erilaiset kohderyhmät tulisivat paremmin tavoitettua. Aineala kehittää jatkuvasti tarjontaansa ja työtapojaan tavoitukseen erilaisia ihmisiä.

Opetuksen suunnittelussa huomioidaan kaupunkilaisilta tulleet toiveet. Erityisryhmiä huomioidaan vuosittain tarkistettavilla painotuksilla. Kurssuja ja luentoja pidetään myös selkeäkielisenä sekä selkokielisenä opetuksena.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Opetuksen tavoitteena on tarjota laaja-alaisia osaamisen taitoja ja tukea ihmisenä ja kansalaisena kasvamista. Aineala tarjoaa kaupunkilaisille mahdollisuuden vahvistaa itsetuntemusta, itsetuntoa sekä itsensä ilmaisua. Kurseilla ja luennoilla oppija voi kohdata toisia, toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja päästä osaksi yhteisöllisiä kokemuksia. Opetuksessa noudatetaan turvallisemman tilan periaatteita.

Ainealan yksi oppiaine on psykologia ja henkinen hyvinvointi. Sen piiriin kuuluvat tietoisuustaidot, psykologia sekä mielenterveys ja ihmissuhteet. Näillä kursseilla opiskellaan esimerkiksi psykologista ensiapua, mindfulnessia tai ratkaisukeskeisyyttä. Opetustarjontaan kuuluu myös muun muassa kehonhuoltokursseja, joilla tutkitaan kehon ja mielen yhteyttä erilaisten harjoitteiden kautta. Kurssitarjonta muovautuu koko ajan.

Erityislasten vanhemmille on oma kurssinsa, jossa on tavoitteena vahvistaa vanhemmuuden voimavaroja. Myös muille erityisryhmille voidaan järjestää omia kursseja tarpeen mukaan.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Ainealan opetuksen keskeisenä tavoitteena on antaa tietoa erilaisista yhteiskuntaan liittyvistä asioista niin historian kuin nykypäivän näkökulmista ja lisätä yksilöiden valmiuksia kehittyä aktiiviseksi ja osallistuvaksi, yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneeksi kansalaiseksi. On tärkeää pitää kaikki kansalaiset osallisina, ketään ei saa jättää kehityksen ulkopuolelle.

Luennoilla ja kursseilla tarjotaan tietoja ja taitoja, jotka ovat tärkeitä demokraattisen yhteiskunnan toiminnan ja rakenteiden ymmärtämiseksi. Opetuksen tavoitteena on haastaa oppijaa kriittiseen ajatteluun ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumiseen.

Nykyisessä tietoyhteiskunnassa ja mediakulttuurissa tarvitaan uusia kansalaistaitoja. Näitä ovat tiedon hankinnan, tulkinna ja tuottamisen taidot sekä kommunikaatiotaidot. Tietotaitoihin liittyy vahvasti myös lukutaito laajasti ymmärrettynä. Monilukutaidon oppiminen on elinikäinen prosessi, joka edellyttää jatkuvasti muuttuvien tieto- ja viestintäteknologioiden joustavaa oppimista.

Aineala vastaa osaltaan myös mediakasvatuksen tarpeeseen. Sosiaalisen median ja informaatiovaikuttamisen aikaudella kriittisen medialukutaidon tarve korostuu. Aineala antaa välineitä erilaisten mediasisältöjen tunnistamiseen ja arviointiin. Media-aiheisia kursseja ja luentoja suunnitellaan yhteistyössä muiden ainealojen kuten median ja tietotekniikan opetuksen kanssa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Aineala järjestää ajankohtaista opetusta ja keskustelutilaisuuksia kestävästä kehityksestä sekä biodiversiteetin ja ilmaston muutoksesta. Ainealalla tehdään yhteistyötä eri järjestöjen ja tutkimuslaitosten kanssa, jotta voitaisiin taata paras ja ajankohtaisin tieto ympäristön tilaan ja sosiaalisesti kestävään kehitykseen liittyvistä asioista. Näin vahvistetaan kansalaisten ekologista sivistystä ja tarjotaan erilaisia taitoja tulevaisuutta varten.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Opetus koostuu useista eri oppiaineista, joiden sisältöjä ja määrää tarkistetaan opetuksen suunnittelussa vuosittain. Aineala järjestää runsaasti ilmaisia yleisluentoja. Niille osallistuminen ei edellytä ilmoittautumista ja sitoutumista, joten osallistumiskynnys on mahdollisimman matala. Maksullisilla kursseilla opiskelijat saavat opetusta muun muassa erilaisissa arkea hyödyttävissä taidoissa ja tiedoissa, opiskelevat tietoisuustaitoja tai muita hyvinvointia edistäviä taitoja tai ne lisäävät kulttuurista osaamista. Näistä esimerkkinä voi mainita venäjää puhuville tarkoitettua kurssin Retki Helsingin historiaan ja tämän päivän kaupunkiin. Omanlaisensa opetusmuoto on eri-ikäisten pikkulasten värikylykurssit.

Monet luennot ja opintopiiriopetus on mahdollista siirtää myös verkko-opetukseksi tarpeen vaatiessa. Kuitenkin niin opettajat kuin useimmat opiskelijatkin pitävät lähiopetusta mieluisampana vaihtoehtona. Verkko-opetusta järjestetään kuitenkin niissä aineissa, joihin se hyvin soveltuu.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Ainealalla käytetään monipuolisesti vaihtelevia opetusmenetelmiä. Opettaja tai luennoitsija valitsee tarkoituksenmukaiset opetusmenetelmät, jotka tukevat kulloinkin aiheen omaksumista. Opetusmenetelmien valinnan keskiössä on oppija.

Opetusmenetelmissä pyritään ottamaan huomioon monikanavaisuus, selkeäkielisyys sekä oppijoiden erilaiset tarpeet. Opintopiireissä tehdään erilaisia harjoituksia, mindfulness -kursseilla tehdään meditaatioharjoituksia, toisilla kursseilla tehdään toiminnallisia ja ilmaisullisia harjoitteita. Värikylykursseilla lapset maalaavat syötävillä väreillä.

Luento-opetuksessa käytetään aiheen vaatimia audiovisuaalisia välineitä. Useimmat luennoitsijat tukevat opetustaan diaesityksellä ja havainnollistavat aihetta runsailla kuvilla. Jos aiheena on esimerkiksi heavy metal-musiikki, käytetään havaintomateriaalina luonnollisesti myös musiikkia. Pitkien videoesitysten esittämistä vältetään. Luennoilla pyritään vuorovaikutteisuuteen ja kuuntelijoita rohkaistaan sekä tarvittaessa tuetaan osallistumaan keskusteluun.

3.3 Oppimisympäristöt

Oppimisympäristö pyritään valitsemaan niin, että se tarjoaa mahdollisuuden tarkastella aihetta uusista näkökulmista ja mahdollistaa luoviakin ratkaisuja. Oppimisympäristön tulee tukea aiheen oppimista parhaalla mahdollisella tavalla ja mahdollistaa monipuolisten opetusmenetelmien käytön. Verkko-opetuksen ja verkkoluentojen muotoja kehitetään jatkuvasti.

Tavallisesti oppimisympäristönä on luentosali tai luokka, mutta taitavan opettajan esitys hyvän havaintomateriaalin tukemana tempaa opiskelijan mukaansa elämykselliselle mielikuvitusmatkalle minne tahansa. Joillakin kursseilla tehdään myös retkiä ja tutustumiskäyntejä kaupunkimme tarjoamiin moniin kohteisiin, näitä ovat esimerkiksi hautausmaat, puistot tai museot. Nämä lisäävät paikallistuntemusta, osallisuutta ja tuovat kokemuksellisuutta oppimiseen.

4. Oppimisen tukeminen

Ihminen, yhteiskunta ja kulttuuri -aineala tarjoaa neuvontaa opiskeluun liittyvissä asioissa. Opetuksessa on tärkeää rakentava ja kannustava ilmapiiri. Luennot ovat vuorovaikutteista oppimista, opiskelijalla on aina mahdollisuus kysyä opettajalta ja saada tukea tiedon omaksumiseen ja soveltamiseen. Opiskelijoita rohkaistaan keskustelemaan ja pohtimaan yhdessä muiden opiskelijoiden ja opettajan kanssa käsiteltävää aihetta monipuolisesti.

Ainealalla toimii erityisopettajan oppitupa, jossa kaikilla työväenopiston opiskelijoilla on mahdollisuus konsultoida erityisopettajaa opiskeluun liittyvissä pulmissa.

Luonto, ympäristö, liikenne ja merenkulku -ainealojen opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Luonto, ympäristö, liikenne ja merenkulku -ainealan tavoitteet	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	7
3.3 Oppimisympäristöt.....	8
4. Oppimisen tukeminen	9

1. Johdanto

Helsingin työväenopiston luonto, ympäristö, merenkulku ja liikenne -ainealan opetuksen lähtökohtana on lisätä kaupunkilaisten tietoa luonnon monimuotoisuudesta, luonnossa liikkumisesta ja luonnon antimien hyödyntämisen mahdollisuuksista, sekä edistää kaupunkilaisten terveyttä ja hyvinvointia aktiivisen yhdessä oppimisen kautta.

Opetus edistää oman asuinympäristön ja retkikohteiden tuntemusta, tarjoaa monipuolisia elämyksiä luonnossa liikkumalla ja ympäristöä havainnoimalla, sekä edistää vastuun ottamista omasta toiminnasta ekologisessa ympäristössä.

Ainealan opetuksen ydin on ajatuksessa, että ihminen on osa luontoa. Monet ihmisen aiheuttamat toimet tuhoavat kuitenkin elinympäristöä kovaa vauhtia. Ainealan opetus pohjautuu näkemykseen, että voidakseen jatkaa yhteiselo luonnon ja ympäristönsä kanssa, ihmisen tulisi omaksua kestävä kehityksen periaatteet. Jotta tämä olisi mahdollista, hänen on saatava tietoja, taitoja, kokemuksia sekä sosiaalisia olosuhteita, jotka edistävät näiden tavoitteiden mukaisia valintoja ja toimintaa.

Opetuksessa hyödynnetään koko kaupunkia kaikenikäisten oppimisen tilana. Kursseja järjestetään luokissa ja luentosaleissa sekä paikan päällä luonnossa; retkeillen, havainnoiden, yhdessä kokien, uusia tietoja ja taitoja oppien.

2. Luonto, ympäristö, liikenne ja merenkulku -ainealan tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Luonto, ympäristö, liikenne ja merenkulku -ainealan tavoitteena on innostaa luontoharrastukseen sekä lisätä ympäristön ja luonnon tuntemusta. Ohjaamme opiskelijoita arvostamaan ja kunnioittamaan ympäröivää luontoa ja kantamaan vastuuta sen tulevaisuudesta. Jakamalla tietoa ja opettamalla luonnossa liikkumisen taitoja autamme kaupunkilaisia löytämään iloa ja hyötyä luonnosta.

Aineala tutustuttaa luonnontieteen ilmiöihin ja ympäristökysymyksiin. Opetuksen perustana ovat luonnontieteet ja ajankohtainen ympäristötutkimus. Lähtökohtana on maapallon tilan sekä ihmisten hyvinvointiin vaikuttavien tekijöiden tiedostaminen. Tavoitteena on antaa ympäristökasvatusta, jakaa tietoa ja havahduttaa vastuullisuuteen omasta elinympäristöstä, ja edistää näin kestävän kehityksen arvojen mukaista elämää.

Opetus ei lähesty aihepiiriä pelkästään tiedollisesti. Luontoarvoja vahvistetaan myös kokonaisvaltaisten luontoelämysten kautta. Monipuoliset luontokokemukset edistävät niin fyysistä kuin psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä.

Ainealan tarjonta täydentää kaupungin tarjoamia luonto- ja ympäristöpalveluja ja hyödyntää samalla kaupungin ylläpitämiä luontokohteita. Opetuksessa huomioidaan erityisesti kaupungin eri asuinalueiden lähikohteita ja niiden tarjoamia mahdollisuuksia luonnossa liikkumiseen sekä luonnon erilaisten antimien hyödyntämiseen vuodenaikojen kierron mukaan.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Ainealan opetuksen lähtökohtana on, että ihmisen identiteettiin kuuluvia eroja kunnioitetaan turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Jokaisen olisi tunnettava itsensä tervetulleeksi ja kunnioitetuksi sellaisena kuin on. On tärkeää, että jokainen voi osallistua ilman pelkoa syrjinnästä. Tämän lisäksi moninaisuutta huomioidaan opetuksessa myös huomioimalla tiettyjen asiakasryhmien erityistarpeita.

Tällaisia erityistarpeita huomioidaan erityisesti tukemalla muunkielisten kaupunkilaisten ja lapsiperheiden osallistumista kursseille. Luonto- ja ympäristöopetuksessa järjestetään vuosittain opiskelijoille maksutonta muunkielisille suunnattua opetusta, jonka tarkoituksena on tukea monipuolisesti heidän integroitumistaan. Opetus koostuu vuosittain järjestettävistä luontoretkeistä, joihin liittyy ennen retkeä pidettävä aloitusluento. Aloitusluennolla opitaan selkeällä suomen kielellä, kuvilla visualisoiden, apukielenä englantia käyttäen perustietoja turvallista luonnossa liikkumista varten.

Opetus tukee muunkielisten opiskelijoiden tutustumista suomalaiseen luontoon ja kulttuuriin sekä heidän suomen kielen opintojaan. Kursseilla sekä opitaan tietoa suomalaisesta luonnosta, siellä liikkumisesta, luontokohteista ja luonnon antimista, että tutustutaan luontoon elävässä ympäristössä, päiväretkillä.

Lapsiperheiden osallistumista tuetaan kurssihinnaltaan kompensoiduilla perhekursseilla, joilla kurssimaksu peritään vain aikuiselta osallistujalta. Kurssien lähtökohtana on aktivoida vanhempia yhdessä lastensa kanssa osallistumaan, oppimaan ja saamaan uusia elämyksiä paikallisiin luontokohteisiin suuntautuvilla päiväretkillä.

Ainealan yleisluennot ovat opiston muiden luentojen tapaan kaikille avoimia, maksuttomia tilaisuuksia, joille ei tarvitse ilmoittautua etukäteen. Luentojen maksuttomuuden ja avoimen osallistumisen tarkoituksena on tuoda nämä opinnot kaikkien ulottuville mahdollisimman matalalla kynnyksellä.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Monipuoliset luontokokemukset edistävät sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia ja terveyttä. Luonto ja ympäristö -opetuksessa tämä lähtökohta toteutuu sekä tiedollisessa opetuksessa että fyysisen liikkumisen kautta.

Ainealan teorialuennoilla annetaan perustietoja turvalliseen ja terveyttä edistävään luonnossa liikkumiseen. Kursseilla ja luennoilla opitaan perustietoja myös luonnon vapaasti kerättävistä ja antimista; marjoista,

sienistä, villivihanneksista ja luonnonyrteistä, sekä niiden hyödyntämisestä. Luontoretkillä liikutaan fyysisesti jalkaisin tai pyöräillen, ja retkillä on myös mahdollisuus kerätä luonnon antimia omaan käyttöön.

Yhdessä opiskelu ja retkeily antavat opiskelijoille luontoelämysten lisäksi myös osallisuuden kokemuksia ja tarjoavat mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Yhdessä luonnossa liikkuminen edistää myös suhtautumista kanssaliikkujiin myönteisemmäksi ja vaikuttaa positiivisesti yleiseen mielialaan. Liikunnalla on myös lukuisia fyysisiä terveysvaikutuksia. Luonnossa liikkuminen auttaa palautumaan stressistä ja parantaa unen laatua, keskittymiskyky paranee, syke ja verenpaine madaltuvat.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Luonto ja ympäristö –aineiden opetuksessa tuetaan demokratiaa ja aktiivista kansalaisuutta huomioimalla Helsingin eri alueiden ominaispiirteitä ja erilaisia asiakastarpeita. Kurssien ja luentojen suunnittelussa hyödynnetään opiskelijoilta tulleita asiakaspalautteita ja eri alueiden asukastilaisuuksissa saatuja kurssitoiveita.

Kursseilla edistetään demokratiaa ja aktiivista kansalaisuutta myös sisällöllisesti. Luontoretkillä annetaan aktiivista ympäristökasvatusta, jossa kerrotaan ihmisten toiminnan vaikutuksista ympäristön muutokseen, luonnon ja ilmaston kehityksen ajankohtaisista tilanteista. Kursseilla kerrotaan myös tietoa järjestötoiminnasta ja muista vapaan kansalaistoiminnan kanavista, joiden kautta kansalaiset voivat osallistua elinympäristöönsä vaikuttamiseen.

Kestävä kehitys ja ilmastomuutoksen hillintä

Ainealan opetuksessa tuetaan kestävää kehitystä ja ilmastomuutoksen hillintää sekä jakamalla että toiminnan kautta. Ainealan luennoilla ja retkillä opitaan tietoa ympäristön nykytilasta, ilmastomuutoksen tilanteesta ja keinoista, joilla näihin voi vaikuttaa.

Retkikurssien opetus koostuu luonnossa liikkumisen ohella aktiivisesta ympäristökasvatuksesta, jossa opitaan tietoa siitä, miten ihmisen toiminta vaikuttaa ympäristön tilaan – ja havahduttaa opiskelijoita tunnistamaan oman vastuullisuutensa tähän kehitykseen. Retkikursseja pidetään sekä aikuisopiskelijoille että vanhemmille ja lapsille suunnattuina perhekursseina; jolloin opetuksen sisällöt ja opetusmenetelmät suunnitellaan kulloisenkin kohdeyleisön mukaan.

Kaikkiin opiston luonto-opetuksen kohteisiin liikutaan luontoa ja ilmastoa säästäen: jalkaisin, pyöräillen tai joukkoliikennettä käyttäen. Luontoopetusta järjestetään myös yhteistyössä alan järjestöjen; Vihreän Sivistysliiton opintokeskus Vision sekä Luonto-Liiton Uudenmaan piirin kanssa.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Ainealan opetus koostuu harrastuskursseista, retkikursseista ja avoimista yleisöluennoista. Harrastuskursseina järjestetään erityisesti puutarhakursseja; jotka järjestetään luokkaopetuksena. Opetus koostuu pääosin 2–4 opetuskerran lyhytkursseista, jotka koostuvat luento-opetuksesta ja ryhmäkeskustelusta. Kursseilla opitaan asiantuntijaopettajan johdolla tietoa aiheesta, keskustellaan ja vaihdetaan kokemuksia muiden opiskelijoiden kanssa. Kursseja järjestetään sekä iltaopetuksena että intensiivisinä viikonloppukursseina.

Ainealan yleisluentojen didaktinen opetustapa on lähtökohtaisesti sama kuin harrastuskursseilla, mutta yleisluennoilla pyritään tavoittamaan asiakkaita mahdollisimman matalalla kynnyksellä, ilman kurssimaksua ja ilmoittautumista. Luentoja järjestetään pääosin 2–3 opetuskerran luentosarjoina.

Ainealalla järjestetään useita retkikursseja, joilla annetaan ympäristökasvatusta ja edistetään luonnossa liikkumista sekä luonnon antimien hyödyntämistä eri vuodenaikoina. Retkikursseilla opitaan tietoa ja taitoja sekä opitaan havainnoimaan luonnon ilmiöitä ja saadaan kokemuksia elävässä luontoympäristössä.

Retkikursseja järjestetään sekä yhden kerran päiväretkinä että useamman kerran retkeilytaito- lintu- ja sienikursseina. Retkikurssien opetus koostuu aiheeseen orientoivista alkuluennoista ja käytännön päivä- ja iltaretkistä. Retkikurssien orientoiva luento-opetus pidetään tapauskohtaisesti, kurssin pituudesta ja tarpeista riippuen joko erillisenä luokkaopetuksena tai paikan päällä, maasto-olosuhteissa.

Merenkulun kursseilla opitaan navigointia opettajajohtoisena luokkaopetuksena ja tehdään harjoituksia mm. merikartan ja kompassin käytöstä. Tarpeen vaatiessa opetusta toteutetaan myös verkossa, joka edellyttää opiskelijalta enemmän itseohjautuvuutta ja omatoimisuutta. Merenkulun kurssien pohjalta on mahdollista suorittaa Suomen Navigaatioliiton Saaristolaiivuritukinto sekä Rannikkolaiivuritukinto, joka kattaa kansainvälisen huviveneenkuljettajan lupakirjan teoriaosuuden.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Sekä kurssien että luentojen opetusmenetelminä hyödynnetään erityisesti havainnollistavaa luennointia ja keskustelua. Opettajat käyttävät kursseilla runsaasti visuaalisia kuvamateriaaleja ja esimerkkejä, joihin liitetään faktatietoa. Kurssien ja luentojen opetuskeskusteluissa hyödynnetään sosiaalisen oppimisen periaatteella opiskelijoiden omia havaintoja, muistoja, aiempia kokemuksia ja oivalluksia, jotka mahdollistavat aiheen omakohtaisen oppimien.

Kursseilla ei ole erityisiä lähtötasoja, vaan jokainen opiskelija oppii sisältöjä, tietoja ja taitoja omista lähtökohdistaan käsin. Osalla retkikursseista käytetään kuvilla ja esimerkeillä visualisoituja tukimateriaaleja. Havainnollistavat tukimateriaalit ovat keskeinen osa kurssien orientoivaa opetusta erityisesti ympäristökasvatuksessa ja sienikursseilla, joiden opetus ja oppiminen tapahtuu aloitusluennon jälkeen kokonaan maastossa, elävää ympäristöä havainnoiden.

Kaikkien retkikurssien opetuksen lähtökohtana on, että kurssin alussa opitaan kyseisellä retkellä tarvittavat, harjoiteltavat tai havainnoitavat perustiedot ja -taidot, joita siirrytään sitten kokeilemaan käytännössä luonnonympäristöön. Osalla retkikursseista hyödynnetään itsenäisen havainnoinnin ja opetuskeskustelujen lisäksi maastossa tehtäviä harjoitustehtäviä.

Merenkulun kursseilla opetus on sekä luento-opetusta että harjoituksen tekemistä opettajan johdolla.

3.3 Oppimisympäristöt

Aineala on oppimisympäristöiltään monimuotoinen. Oppimisympäristöjen lähtökohtana on, että opetusta järjestetään opittavan asiasisällön omaksumisen kannalta mahdollisimman tarkoituksenmukaisissa ympäristöissä.

Kurssien luokkaopetus ja avoimet yleisluennot pidetään pääosin opiston omissa luokissa ja luentosaleissa, mutta opetusta järjestetään myös ulkona, esimerkiksi luonto- ja historiakävelyjen muodossa. Historiakävelyillä opitaan, miten luonnon ja ympäristön vallitseva tila liittyy myös alueen menneisyyteen ja sen kehitykseen edeltävinä vuosikymmeninä.

Retkikurssien opetus järjestetään tilanteen mukaan valituissa paikoissa. Opetusta voidaan järjestää joko kokonaan luonnossa, retkikohteessa – tai monimuotoisena, jolloin kurssi sisältää ennen maastoon siirtymistä luokkatiloissa pidettävän aloitusluennon tai useampia. Mehiläistarhauskurseilla opetusta pidetään sekä luokkatiloissa että käytännön harjoitteluna mehiläistarhalla. Oppimisympäristöjen laaja muunneltavuus tekee ainealasta joustavan tilajärjestelyjen suhteen.

Retkiä järjestetään Helsingin eri kaupunginosien ulkoilualueilla, Helsingin edustan saaristossa, Suur-Helsingin alueen eri metsäreiteillä sekä lintuhavaintokohteissa. Villiyrtti- ja vihannesretkiä järjestetään myös kaupungin sisällä olevilla puistoalueilla. Retkikohteet vaihtelevat vuodenaikojen mukaan.

Retkillä luonnonympäristössä opittavina sisältöinä voivat olla esim. turvallisen retkeilyn perustaidot ja välineistö eri vuodenaikoina, tietyn kohteen ja sen reitin hallinta, kohteen varrella havainnoitavat kasvi- tai eläinlajit, alueelta löytyvät vapaasti kerättävät luonnonantimet ja niiden hyödyntäminen, luonnon ilmiöt eri vuodenaikoina, tai ihmisen toiminnan vaikutukset luonnon muutokseen.

4. Oppimisen tukeminen

Opiskelijoiden ohjausta antavat kursseista kiinnostuneille opiston asiakaspalvelu sekä kurssien vastuuopettaja. Yhteistyökumppanien kanssa järjestetyissä kursseissa opiskelijat saavat tietoa kursseista myös yhteistyöjärjestöstä.

Opiskelijat voivat tarvittaessa ottaa myös kurssin aikana yhteyttä kurssin vastuuopettajaan. Vastuuopettajalla on mahdollisuus tukea opiskelijan oppimista antamalla hänelle lisätietoa kurssista, sen menetelmistä ja tavoitteista ja toimia välittäjänä, jos opiskelija tarvitsee kurssin opettajalta erityistä tukea oppiseensa.

Kursseilla ei tehdä erillistä oppimisen loppuarviointia. Opettajat tekevät kurssin kuluessa jatkuvaa arviointia kurssilaisten toiveiden ja suorien palautteiden mukaan, ja opiskelijoiden tarpeita on mahdollista huomioida kurssin kuluessa tilannekohtaisesti.

Muunkielisille suunnatuilla kursseilla oppimisen tukeminen on otettu huomioon kurssien opetusmenetelmissä. Kurssien opetuskieli on suomi, jonka lisäksi kursseilla käytetään apukielenä englantia. Opetuksen tukena käytetään havainnollistavaa kuvamateriaalia sekä sanatauluja. Myös perhekursseilla, kuten ympäristökasvatukseen painottuvilla luontoseikkailu-retkillä opetuksen tukena käytetään runsaasti havainnollistavaa kuvamateriaalia ja tekstitauluja.

Kaikista kursseista kerätään opiston toimesta kurssien jälkeen opiskelijapalautteet, joita seurataan lukukausittain kurssiohjelmaa suunniteltaessa.

Helsinki

Työväenopisto

Kielten opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Kielten opetuksen tavoitteet	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	7
3.3 Oppimisympäristöt	7
4. Oppimisen tukeminen	8
5. Liite	9

1. Johdanto

Kieli on keskeinen kommunikaation väline ja merkittävä osa ihmisen toimintaa. EU:n monikielisyyspolitiikassa on jäsenmaiden kansalaisille määritelty kielitaidon tavoitteet: tavoitteena on, että jokainen eurooppalainen oppisi puhumaan äidinkielensä lisäksi vähintään kahta muuta kieltä. Työelämän ja vapaa-ajan kansainvälistyessä vieraiden kielten ja kulttuurien tuntemus kuuluukin olennaisena osana suomalaiseen yleissivistykseen.

Kielten opiskeluun on useita eri motiiveja: työelämän tarpeet, matkailu, vapaa-ajan harrastus, monikulttuuriset perheet, syrjäytymisen ehkäiseminen ja sosiaalisten suhteiden luominen. Kielten opiskelu on myös itsensä sivistämistä sekä tehokasta aivovoimistelua.

2. Kielten opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Helsingin työväenopiston kielten opetus ottaa aikuisten moninaiset oppimistarpeet ja kielenoppimistaustat huomioon ja on innovatiivista sekä innostavaa. Opiston kurssien opiskelijat tulevat pääkaupunkiseudun eri alueilta ja erilaisista taustoista. Kurssit sopivat kaikille, mm. työssäkäyville, työttömille, opiskelijoille tai eläkeläisille. Kurssien edullinen hintataso, opetusajankohtien monipuolisuus sekä alueellinen kattavuus tekevät kieliopinnot helposti saavutettaviksi. Opiskelijoille pyritään takaamaan mahdollisuus opiskella haluamaansa kieltä yhtäjaksoisesti vähintään lukuvuoden ajan.

Kielten opetuksen keskeisenä tavoitteena on oppia kommunikoimaan sujuvasti kohdekielellä. Kielitaidon avulla opiskelija oppii myös uusia kulttuureja sekä sen myötä viestimään näille ominaisella tavalla tarvittaessa myös sanattomasti. Kieltä opiskellaan suurelta osin vuorovaikutteisesti muiden kanssa, pareittain tai pienryhmissä. Kielitaito nähdään funktionaalisenä, toiminnallisena taitona, jonka avulla selviydytään arjessa ja osana yhteiskuntaa. Kielioppi ja rakenteet luovat kielitaidon perustan, mutta suullinen kielitaito on opiston kielenopetuksessa keskeisessä asemassa.

Opetuksessa korostetaan käytännön kielenkäyttö- ja vuorovaikutus-tilanteita sekä hyödynnetään opiskelijoiden omia kokemuksia, tietoja ja taitoja tutuista teemoista. Yksilötason kokemusten jakaminen ryhmässä rohkaisee muitakin ryhmän jäseniä tekemään samoin.

Koska työväenopistossa kieliopinnoja voidaan tarjota ilman tutkintojen asettamia paineita, tunneilla on mahdollisuus keskittyä toiminnallisen suullisen kielitaidon kehittämiseen.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Opisto tarjoaa kaikille kuntalaisille kielten opetusta eri taitotasoilla ja erilaisilla toteutuksilla. Kaikilla kursseilla on omat kurssikohtaiset tavoitteensa. Nämä tavoitteet kuvataan osaamisperusteisesti, mikä helpottaa opiskelijan kurssivalintaa sekä saavutetun osaamisen hyödyntämistä osana muita opintoja. Tämä selkeyttää oppimisen tavoitteita nimenomaan opiskelijan näkökulmasta.

Opisto painottaa toiminnassaan erityisesti seuraavaa neljää teemaa:

Moninaisuuden huomioiminen

Opiston opetuksessa arvostetaan moninaisuutta. Jokainen opettaja ja opiskelija on lähtökohdiltaan erilainen (esim. kulttuuri-, kieli- tai sukupuoli-identiteetiltään), ja kaikki huomioidaan tasavertaisesti. Jokainen voi osallistua tunneille ja tulla hyväksytyksi omana itsenään. Muiden erilaisuutta kunnioitetaan. Opiskelijat voivat osallistua kielitaustastaan riippumatta niille kursseille, joiden opetuskielenä on sama kuin opetettava kieli.

Kulttuurienvälisen kompetenssin ylläpitäminen onkin tärkeässä osassa, kun opettaja kohtaa erityisesti kulttuurisilta lähtökohdiltaan erilaisia opiskelijoita. Opettajat myös osallistuvat erilaisiin koulutuksiin, joissa tarjotaan valmiuksia, tietoja ja taitoja moninaisuuden huomioimiseksi.

Monipuolinen kielitarjonta antaa kaupunkilaisille mahdollisuuden tutustua myös erilaisiin kieliin ja kulttuureihin sekä edistää näin kaupunkilaisten kulttuurista kompetenssia.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Kielten kursseilla korostuu pääsääntöisesti yhdessä tekeminen, joka tutkitusti lisää ihmisten hyvinvointia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kielten opiskelu tarjoaa mahdollisuuden aivovoimisteluun ja muistijumppaan. Tunnilla tehdään paljon paritöitä suullisen kielitaidon aktivoimiseksi. Opiskelijalle kurssit tarjoavat mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin, mikä voi vähentää monen yksinäisyyden tunnetta.

Kielten opiskelulla on myös positiivinen vaikutus opiskelijan itsetuntoon, kun hän huomaa pystyvänsä kommunikoidaan uudella vieraalla kielellä kurssitovereidensa kanssa. Kannustavan opettajan ja ilmapiirin avulla opiskelija uskaltaa tehdä suullisia tehtäviä ja oppii, että virheiden tekeminen on inhimillistä.

Kielitaidon lisäksi opiskelija tutustuu vieraisiin kulttuureihin ja oppii toimimaan kohdekulttuurin tapojen mukaisesti. Tavoitteena on edistää positiivisten kokemusten avulla jatkuvaa oppimista ja hyvinvointia.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Hyvä kielitaito on nyky-yhteiskunnassa tärkeää, sillä se edistää ja tukee yksilön aktiivista kansalaisuutta. Kaikilla yli 16-vuotiailla on mahdollisuus osallistua tunneille. Kielten tunneilla seurataan ja käsitellään dialogisesti erilaisia ajankohtaisia asioita, jolloin opiskelijan kommunikaatiotaidot ja monilukutaito kehittyvät. Opiskelijaa rohkaistaan tuomaan esiin eri aiheiden käsittelyssä myös omia kokemuksiaan.

Verkkokurssille osallistuminen voi puolestaan motivoida opiskelijaa täydentämään tietoteknisten laitteiden hallinnan osaamistaan, mikä parantaa hänen tasa-arvoista osallistumistaan yhteiskuntaan.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Oppitunneilla käsitellään ilmastonmuutosta, kierrätystä ja kestävää kehitystä teemoina oppikirjojen tai opettajan oman materiaalin pohjalta. Esillä ovat myös ekologinen elämäntapa sekä yleismaailmalliset ympäristöhaasteet, jotka osaltaan nivoutuvat osaksi jokaisen arkista elämää.

Monet oppimateriaalit ovat saatavilla kokonaan verkkoversioina, mikä osaltaan tukee kestävää kehitystä. Sähköisten oppimisympäristöjen käyttöönotto vähentää omalta osaltaan opetuksen ympäristökuormaa. Työyhteisö voi myös omalla esimerkillään vaikuttaa vähentämällä paperimonisteiden jakoa tai kierrättämällä materiaalia.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Valikoimassamme on noin 20 kieltä, mm. suurimmat eurooppalaiset kielet englanti, espanja, italia, portugali, ranska, saksa ja venäjä. Opisto järjestää myös sellaisten kielten kursseja, joita opetetaan Suomessa vähän tai joita ei välttämättä voi opiskella toisen asteen oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Harvinaisempien kielten tarjonta vaihtelee kysynnän ja resurssien mukaan. Kurssitarjontaa uudistetaan vuosittain.

Opiskeluvaihtoehdot ovat monipuolisia: koko lukukauden kestäviä sekä lyhyt-, erikois- ja intensiivikursseja sekä verkkokursseja. Opiskelija voi aloittaa uuden kielen opiskelun aivan alkeista tai halutessaan täydentää, laajentaa ja ylläpitää jo olemassa olevaa kielitaitoaan erilaisilla teemakursseilla. Opetuksessa hyödynnetään myös internetin tarjoamia mahdollisuuksia. Opiskelijoita ohjataan käyttämään internetiä ja erilaisia sovelluksia myös itseopiskelussa.

Myös tapahtumia sekä erikielisiä luentoja ja luentosarjoja järjestetään eri puolilla Helsinkiä aamuisin, päivisin ja iltaisin. Osa lyhyt- ja erikoiskursseista voidaan toteuttaa ainealat ylittävänä yhteistyönä. Kursseja järjestetään myös senioreille.

Kursseja järjestetään eri taitotasolla ja erityyppisinä toteutuksina. Kurssiluokituksessa noudatetaan eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikkoja, ja joissakin kielissä on mahdollisuus edetä taitotasolle C1 asti. Yleiseurooppalaista viitekehystä voidaan pitää kieltenopetuksen peruspilarina. Opinnot noudattavat viitekehystä kaikissa kielissä ja ne etenevät systemaattisesti tasolta toiselle. Opintopolku alkaa perustasolta. Perustason (A1 ja A2) opintoihin menee kielestä riippuen 4-6 vuotta. Perustason jälkeen siirrytään keskitasolle, jolla tarkoitetaan tasoja B1 ja B2. Ylimmälle eli C-tasolle on mahdollista siirtyä muutamassa kielessä.

Opiston kielten opintopolku:

A1 alkeistaso - suppea viestintä tutuimmissa tilanteissa

A2 selviytyjän taso - sosiaalinen kanssakäyminen

B1 kynnystaso - selviytyminen arkielämässä

B2 osaajan taso - toimiva kommunikointi syntyperäisten kanssa

C1 taitajan taso - kommunikointi vaativissa kielenkäyttötilanteissa

C2 mestarin taso - kommunikointi vaativissa kielenkäyttötilanteissa

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Ainealan yhteisenä lähtökohtana on, että uusi tieto rakentuu vanhan pohjalle. Oppiminen on aktiivisen ja tavoitteellisen toiminnan tulos, ja se tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden opiskelijoiden kanssa. Opettaja motivoi opiskelijaa sekä tukee tämän oppimista kannustamalla häntä itse päättelymään, havainnoimaan ja oivaltamaan. Opettaja myös aktivoi opiskelijaa toimimaan muiden oppimisen edistäjänä.

Oppimista tuetaan monipuolisten opetusmetodien avulla. Opetuksessa tunnustetaan opiskelijoiden omat kyvyt ja vahvuudet, ja kieltä ohjataan oppimaan erilaisia tapoja ja aisteja hyödyntäen. Aiheet ovat käytännön kielenkäyttötilanteita, joissa korostuu myös oppijan oma aktiivisuus. Opetuksessa ja oppimisessa käytetään monipuolisia oppimateriaaleja sekä hyödynnetään kattavasti erilaisia sähköisiä oppimisympäristöjä. Myös verkko-opetus on vuorovaikutteista, ja sen pääpaino on käytännön kielitaidon oppimisessa.

Heti alkeistasosta lähtien opettaja käyttää kohdekieltä tunnilla mahdollisimman paljon ja kannustaa opiskelijoita käyttämään oppimaansa kielitaitoa monipuolisissa suullisen viestinnän harjoituksissa. Hän kannustaa opiskelijoita käyttämään kieltä rohkeasti virheistä välittämättä.

3.3 Oppimisympäristöt

Opisto suunnittelee kielten kursseja kattavasti Helsingin eri alueille sujuvien kulkuyhteyksien päähän. Käytettävissä olevissa luokkatiloissa on kaikki tarvittavat, ajanmukaiset välineet kieltenopiskelua varten, mm. tietokone, internet-yhteys, äänentoisto sekä dokumenttikamera. Opetusta järjestetään paitsi opiston omissa tiloissa, myös seniorikeskuksissa sekä iltaisin myös kouluilla. Opettajalla on mahdollisuus käyttää tunnin aikana ja tuntien ulkopuolella Helsingin kaupungin opehuone.fi -sivuston tarjoamia sovelluksia ja oppimisympäristöjä, jotka monipuolistavat opetusta ja oppimista.

4. Oppimisen tukeminen

Oppimista tuetaan monipuolisella ja alueellisesti kattavalla koulutustarjonnalla. Opetuksen kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri sekä vuorovaikutteisuus tukevat myös jokaisen yksittäisen opiskelijan oppimista. Jokaisen kurssin oppimistavoitteet ovat selkeästi esillä kurssikuvauksissa. Myös itsearviointi on tärkeässä osassa, kun opiskelija haluaa mitata edistymistään sekä toisaalta havainnoida omia vahvuuksia ja heikkouksiaan. Opetuksessa huomioidaan eri opiskelijoiden opiskelutaidot sekä ohjataan opiskelijaa havainnoimaan ja tekemään päätelmiä sekä lainalaisuuksia. Eri oppimistyytlejä tuetaan käyttämällä monipuolisesti erilaisia opetusmenetelmiä.

Opiskelijaa kannustetaan oppimaan kieltä myös tuntien ulkopuolella omatoimisesti, mm. käyttämällä eri medioita (radiota, televisiota, lehtiä sekä nettiä), lukemaan kirjallisuutta ja kuuntelemaan musiikkia oppimisensa tueksi. Opettaja voi antaa opiskelijalle myös henkilökohtaista palautetta hänen tekemistään kirjallisista töistä.

Suunnittelijaopettajat antavat puhelimitse ja sähköpostitse opintoneuvontaa ilmoittautumisten yhteydessä sekä opetuskauden aikana. Apua tarjotaan oikeantasaisen kurssin valinnassa, ilmoittautumisessa ja kurssiin ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä. Opettajat antavat mahdollisuuksien mukaan myös itse opiskelijoille neuvontaa ja voivat tarpeen vaatiessa ohjeistaa heitä valitsemaan sopivan kurssin.

Jokaisen kurssin päätteeksi opiskelijat voivat arvioida eri mittareilla kurssia. Arvioitavia asioita ovat mm. kurssin tavoitteet ja sisällöt, oppimateriaali, opetustilat, opettajan taidot sekä oma oppiminen. Kurssipalautteiden vastausten avulla kehitetään kielten opetusta.

5. Liite

TAULUKKO: viitekehyyksen taitotasot

Peruskielitaito	A1	Ymmärtää ja käyttää tuttuja arkipäivän ilmauksia ja perustason sanontoja, joiden tavoitteena on yksinkertaisten, konkreettien tarpeiden tyydyttäminen. Pystyy esittäytymään ja esittelemään muita. Pystyy vastaamaan itseään koskeviin kysymyksiin ja kysymään vastaavia kysymyksiä muilta, esimerkiksi missä he asuvat, keitä he tuntevat ja mitä heillä on. Pystyy käymään yksinkertaisia keskusteluja, jos puhukumppani puhuu hitaasti ja selvästi ja on valmis auttamaan.
	A2	Ymmärtää lauseita ja usein käytettyjä ilmauksia, jotka liittyvät tavallisiin arkipäivän tarpeisiin: kaikkein keskeisin häntä itseään ja perhettä koskeva tieto, ostosten teko, paikallistieto, työ. Pystyy viestimään yksinkertaisissa ja rutiininomaisissa tehtävissä, jotka edellyttävät yksinkertaista tiedonvaihtoa tutuista, jokapäiväisistä asioista. Pystyy kuvailemaan yksinkertaisesti omaa taustaansa, lähiympäristöään ja välittömiä tarpeitaan.
Itsenäisen kielenkäyttäjän kielitaito	B1	Ymmärtää pääkohdat selkeistä yleiskielisistä viesteistä, joita esiintyy usein esimerkiksi työssä, koulussa ja vapaa-aikana. Selviytyy useimmista tilanteista matkustaessaan kohdekielillä alueilla. Pystyy tuottamaan yksinkertaista, johdonmukaista tekstiä tutuista tai itseään kiinnostavista aiheista. Pystyy kuvaamaan kokemuksia ja tapahtumia,unnelmia, toiveita ja tavoitteita. Pystyy perustelevaan ja selittämään lyhyesti mielipiteitä ja suunnitelmia.
	B2	Ymmärtää pääajatuksia konkreetteja ja abstrakteja aiheita käsittelevistä monitahoisista teksteistä, myös oman erityisalansa käsittelystä. Viestiminen on niin sujuvaa ja spontaania, että hän pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa ilman että se vaatii kummaltakaan osapuolelta ponnisteluja. Pystyy tuottamaan selkeää, yksityiskohtaista tekstiä työkseen erillisistä aiheista, esittämään mielipiteensä jostakin ajankohtaisesta asiasta ja selittämään eri vaihtoehtojen edut ja haitat.
Taitavan kielenkäyttäjän kielitaito	C1	Ymmärtää erityyppisiä vaativia, pitkäköijä tekstejä ja tunnistaa piilomerkityksiä. Pystyy esittämään ajatuksiaan sujuvasti ja spontaanisti ilman havaittavia vaikeuksia ilmausten löytämisessä. Käyttää kieltä joustavasti ja tehokkaasti sekä sosiaalisin että myös opintoihin ja ammatteihin liittyviin tarkoituksiin. Pystyy tuottamaan monimutkaisia aiheita käsittelevää selkeää, hyvin rakentunutta ja yksityiskohtia sisältävää tekstiä. Osaa jäsentää tekstiä ja edistää sen sidosteisuutta esimerkiksi käyttämällä sidosanoja.
	C2	Ymmärtää yleensä vaikeuksista kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Osaa yhdistellä tietoja erilaisista puhutuista ja kirjoitetuista lähteistä ja rakentaa niissä esitetyistä perusteluista ja selostuksista sisällöllisesti yhtenäisen esityksen. Pystyy ilmaisemaan ajatuksiaan spontaanisti, erittäin sujuvasti ja täsmällisesti. Pystyy erottamaan merkitysivahteet mutkikkaissakin tilanteissa.

Helsinki

Työväenopisto

Suomi toisena kielenä- opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet.....	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	7
3.1 Opetusmuodot	7
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät.....	8
3.3 Oppimisympäristöt.....	10
4. Oppimisen tukeminen	11
Liite 1: Kielitaitotasojen vastaavuudet opiston kursseilla.....	12

1. Johdanto

Suomi toisena kielenä (S2) -aineala tarjoaa suomen opetusta muunkielisille kaupunkilaisille eli niille, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame. S2-aineala eroaa äidinkieli ja kirjallisuus -opetuksesta monin tavoin. Suomea opitaan vieraan kielen näkökulmasta. Koska kielen opiskelu tapahtuu maassa, jossa se on äidinkieli, sitä kutsutaan suomi toisena kielenä -oppiaineeksi.

Ainealan tehtävä on laajasti kotoutumista edistävä. Kohdemaan kielen ja kulttuurin oppiminen on tärkeä osa yhteiskuntaan ja kaupunkiin integroitumista. Oppimalla yhteisön kielen mahdollisuudet yhdenvertaiseen kansalaisuuteen lisääntyvät. Mahdollisuus suomen kielen opiskeluun on täten yksi tärkeimmistä palveluista, joita muunkielinen kaupunkilainen tarvitsee. Helsingissä muunkielisten kaupunkilaisten määrä on jatkuvassa kasvussa, mikä tarkoittaa myös alati muuttuvia kohderyhmän tarpeita sekä jatkuvasti lisääntyvää suomen kielen koulutuksen tarvetta.

Kielen oppiminen tukee kulttuurin ymmärtämistä ja edesauttaa kokonaisvaltaisempaa integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Jokainen kieli heijastaa sitä puhuvan kieliryhmän kulttuuria, mm. tapoja, ajatuksia ja tunteita. Kielen avulla kulttuuria sanoitetaan ja sen avulla tulkitaan ja hahmotetaan maailmaa. Kielitaito mahdollistaa vuorovaikutuksen ja sosiaalisen verkostoitumisen ja edistää sitä kautta yksilön osallisuutta yhteisöissä.

2. Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Suomi toisena kielenä -opetuksen tavoitteena on sujuva ja toimiva kielitaito, joka antaa riittävät suullisen ja kirjallisen kielitaidon valmiudet arjessa selviytymiseen, jatko-opintoihin tai työelämään sekä yleisesti suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen.

Kieli nähdään ensisijaisesti viestinnän välineenä ja funktionaalinen kielitaito tavoitteena. Suullinen kielitaito, idiomaattinen kielen käyttö, vuorovaikutteisuus ja toiminnallisuus ovat opetuksen keskiössä. Kielen oppiminen sidotaan erilaisiin elämän ja arjen kannalta merkityksellisiin kielenkäyttötilanteisiin ja teemoihin. Opetuksessa korostetaan rohkaisua, jonka turvin opiskelija uskaltautuu osallistumaan aktiivisesti ja yrittämään vähäisilläkin taidoillaan. Aikuinen oppijana on opetuksen lähtökohtana, ja se näkyy opetusmenetelmissä, materiaaleissa ja teemoissa. Aikuisopiskelijan omat kokemukset, tiedot ja taidot tunnustetaan ja niitä hyödynnetään koko ryhmän oppimisessa. Kokemus- ja vertailutiedon jakaminen ryhmässä on voimaannuttava sekä moninaisuuden kohtaamista edistävää oppimistapa.

Kielen oppimiseen liittyy myös paljon kulttuuri- ja yhteiskuntatietoutta sekä historiaa. Kieli nähdään itsessään avaimena kulttuuriin ja sen tulkintaan, mutta yhteiskuntatietoutteen kiinnitetään opetuksessa myös erityistä huomiota. Kielen oppimisen lisäksi yhteiskuntatietoutta Suomesta ja suomalaisuudesta laajennetaan. Kielen ja kulttuurin oppimisen myötä tavoitteena on myös suomalaisen yhteiskuntaan integroituminen.

Opetuksella pyritään vastaamaan muunkielisten kaupunkilaisten suomen kielen oppimisen tarpeisiin ja huomioimaan erilaisissa elämäntilanteissa olevia opiskelijoita – sekä Suomeen vasta tulleita että jo pidempään täällä asuneita. Ainealan opinnot soveltuvat mm. omaehtoisina opintoina vaihtoehdoksi kotoutumiskoulutuksen kursseille tai jo kotoutumisajan ylittäneille, turvapaikanhakijoille, kotivanhemmille, työssäkäyville, työttömille, eläkeläisille, ikääntyneille, osa-aikaista opiskelua kaipaaville tai vain väliaikaisesti Suomessa asuville. Lähtökohtana suomen kielen opiskelussa pidetään opiskelijan omaa halua oppia suomea, oppimisen edellytyksiä sekä halua osallistua suomalaisen yhteiskuntaan täysivertaisena kansalaisena. Osallistujat hakeutuvat kursseille vapaaehtoisesti.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Tässä luvussa esitellään, miten S2-ainealalla toteutetaan työväenopiston yleisessä opetussuunnitelmassa (2020) painotettuja tavoitteita ja miten ainealan toiminta edistää kunkin tavoitteen toteutumista omalta osaltaan.

Moninaisuuden huomioiminen

S2-opetus tavoittaa kaupunkilaisia laajasti eri kansallisuus-, kieli-, kulttuuri- ja etnistä ryhmistä. Opetusta keskitetään monikielisille ja -kulttuurisille alueille, joissa kysyntäkin on suurinta. Yhteistyöllä eri tahojen ja järjestöjen kanssa pyritään tavoittamaan kohderyhmiä monipuolisesti ja tasa-arvoisesti.

Ainelen opetusryhmissä monenlaisista lähtökohdista olevat ihmiset kohtaavat Suomeen muuton vuoksi ja suomen opiskelun äärellä. Monikulttuurisuuden lisäksi moninaisuutta ja ryhmien heterogeenisyyttä lisäävät opiskelijoiden erilaiset opiskelutaustat, oppimis- ja opiskelukyvyyt, motivaatio, elämäntilanne ja ikä.

Moninaiset ryhmät ja kulttuurien kohtaaminen ovat yksi S2-opetuksen peruslähtökohtia ja tavoitteita. Kieltä ja kulttuuria ei voi oppia peilaamatta sitä omaan äidinkieleen ja kotimaan kulttuuriin. Se on opetuksessa voimavara, jota hyödynnetään jatkuvasti. Erilaisuuden kautta opitaan huomaamaan samankaltaisuuksia ja toisaalta arvostamaan ja ymmärtämään eroja. Kieliä, kokemuksia ja näkemyksiä vertaillaan ja tutkitaan. Kielellisiä harjoituksia yhdistetään saumattomasti kulttuuri- ja yhteiskuntateemoihin, joissa tuodaan esiin niin suomalaisuutta kuin muunmaalaisuuttakin. Integroituminen ei tarkoita oman kieli- ja kulttuuri-identiteetin kadottamista vaan toimii erinomaisena perustana uuden oppimiselle ja ymmärrykselle.

Opetuksessa arvostetaan ja tunnustetaan kunkin opiskelijan omat yksilölliset tiedot ja taidot. Jokainen on jonkin kielen osaaja. Opettajan arvostava asenne kunkin yksilön kykyjä ja osaamista kohtaan heijastuu myös ryhmään ja heidän suhteisiinsa.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Sosiaaliset suhteet, joihin tarvitaan kielitaitoa, ovat hyvinvoinnin perusaineksiä. Oppimalla suomen kieltä ehkäistään syrjäytymistä ja eristäytyneisyyden tunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuuluminen ryhmään luo sosiaalisia suhteita, lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mahdollistaa verkostoitumisen. Opiskeluryhmästä saa vertaistukea omaan oppimiseensa, mutta myös elämäntilanteeseen, jossa uusi kotimaa ja kieli ovat kaikille vieraita.

Jo olemassa olevan osaamisen ja uuden oppimisen tunnistaminen ja arvostaminen lisäävät opiskelijoiden itsearvostusta ja nostavat itsetuntoa. Opiskelijoiden taitoja ja tietoja sekä oppimisen edistymistä tuodaan siksi jatkuvasti näkyväksi opetuksessa.

Oikean tasoisella ja tahtisella kurssilla opiskelu on lähtökohta positiiviselle opiskelukokemukselle. Saavutettavissa olevien tavoitteiden asettaminen tukee onnistumista ja itsetunnon kehittymistä. Kannustava, turvallinen ja jokaista yksilöä, hänen oppimiskykyjään ja -tapaansa arvostava ja huomioiva ilmapiiri edistää yksilöllistä oppimista ja täten myös hyvinvointia.

Kielitaidon karttuessa tietous monista hyvinvointiin liittyvistä asioista lisääntyy ja kommunikointi helpottuu. Opetuksessa käsitellään hyvinvointiin ja suomalaiseseen terveydenhuoltoon liittyviä teemoja. Opiskelijan hyvinvointiin kiinnitetään huomiota ja heistä huolehditaan. Tarvittaessa neuvotaan ja ohjataan avun piiriin, mikäli haasteet vaikuttavat oppimiseen ja ryhmässä toimimiseen.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Oman elämän hallinta ja siihen vaikuttaminen ovat suurelta osin kiinni kielitaidosta: kielitaito mahdollistaa itsemääräämisoikeudet. Kielitaidon kautta opitaan myös yhteiskunta- ja kansalaisuustaitoja, jotka edesauttavat tasa-arvoista osallistumista yhteiskuntaan. Niistä puhuttaessa peilataan aina opiskelijan omiin kokemuksiin ja oman maan tapoihin. Yhteiskuntatietous voi olla arkisia asioita tavoista, juhlista ja perinteistä tai ylipäänsä kansalaisvaikuttamisesta ja politiikasta. Kansalaistaitoihin kuuluu myös yhteiskunnassa tarvittavien taitojen ja arvojen tiedostaminen kuten myös ajankohtaisten asioiden seuraaminen. Opetuksessa hyödynnetään ajankohtaisia aiheita ja opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan ja vaikuttamaan yhteiskuntaan. Opetuksessa korostetaan opiskelijoiden tärkeää asemaa aktiivisina suomalaisen yhteiskunnan jäseninä.

Monilukutaito on osa kansalaistaitoja ja siihen harjaannutaan kielinopetuksen lomassa. Opetuksessa hyödynnetään erilaisia tekstejä mm. ajankohtaisaiheiden parissa ja niiden viestiä tulkitaan eri näkökulmista. Opiskelijaa harjaannutetaan tunnistamaan erilaista tietoa ja tekstiä ja tulkitsemaan niitä oikein ja omaksumaan keskeiset asiat. Opiskelijaa ohjataan myös kielitietoisuuteen. Kieltä voi oppia ja havainnoida monissa arkisissa tilanteissa sekä muiden kielten kautta. Myös symboleiden ja kuvien tulkinta liittyy kieleen sekä kielen tuottamiseen, ja tämä huomioidaan opetuksessa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Opiskelijoiden kotoutumisen tukeminen kulttuurisensitiivisesti ja koulutukseen pääsyn mahdollistaminen tasa-arvoisesti on sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitystä. Kielen opiskelun, yhteiskuntatietouden ja integroitumisen kautta kaikille mahdollistuu Suomessa asuminen, työskentely, opiskelu ja hyvinvointi.

Kestävän kehityksen eri näkökulmat nousevat esiin ajankohtaisaiheina ja niitä integroidaan opetussisältöihin ja arkisten teemojen yhteyteen. Ekologinen elämäntapa, lajittelu, ongelmajätteet, kierrätys, hiilijalanjäljen pienentäminen jne. nousevat esiin teemoissa kuten luonto, vapaa-aika, talous, asuminen, matkustaminen ja ruokailu. Aiheita esitellään ja niistä keskustellaan dialogisesti. Esiin tuodaan kierrättämisen muotoja yhteiskunnassamme, pohditaan omia vaikutusmahdollisuuksia ja kerätään vinkkejä yhteen.

Opetuspisteissä ja opetusjärjestelyissä toimitaan kestävän ekologisen kehityksen mukaisesti mm. vähentämällä paperimonisteita ja suosimalla sähköistä materiaalin jakoa. Opetusmateriaaleja (esim. pelit) lainataan ja kierrätetään eri ryhmien ja opetuspisteiden välillä. Opettaja ja työyhteisö vaikuttavat myös omalla esimerkillään ja opastamalla opiskelijoita lajitteluun opetuspisteissä.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Pääosa S2-ainealan opetuksesta toteutuu erilaajuisina kursseina. Osa opetuksesta toteutetaan myös verkko-opetuksena tai monimuoto-opetuksena, jossa on sekä lähiopetusta että verkkotapaamisia tai verkko-opiskelua.

Kuten kielen opetus yleisesti myös suomi toisena kielenä -opetus ja kurssirakenne pohjautuvat Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoluokitteluun (liite 1). Opiston kurssit on ryhmitelty viitekehyksen mukaan perustason (1 ja 2), keskitason (3 ja 4) ja ylimmän tason (5 ja 6) kursseihin. Ainealan kurssitarjonta keskittyy perus- ja keskitason kursseihin. Ylimmän tason kursseja järjestetään harvemmin.

Perustason (A1–A2) suomen kursseilla opiskelija oppii ymmärtämään selkeää puhetta, joka käsittelee arkipäivän asioita, lukemaan yksinkertaisia tekstejä ja kirjoittamaan helppoja viestejä. **Keskitason (B1–B2)** kursseilla kielitaito kehittyy: opiskelija saa varmuutta omaan puheeseen ja esimerkiksi radion, television ja uutisten kieli tulevat tutuiksi. Opiskelija pystyy tuottamaan omia, pidempiä tekstejä ja hallitsee jo peruskieliopin hyvin. **Ylimmän tason (C1–C2)** kurssit ovat vaativia ja edellyttävät hyvää suullista ja kirjallista suomen kielen taitoa. Ne voivat keskittyä kertaamiseen, tietyn ammattisanaston opetteluun, idiomaattiseen kielenkäyttöön, tyyliseikkoihin tai harvinaisempien kielioppiakenteiden opetteluun.

Suomen alkeiskursseille osallistuakseen opiskelijan tulee osata kirjoittaa ja lukea latinalaisella aakkostolla. Opistossa järjestetään erikseen vapaan sivistystyön lukutaitokoulutusta, jolle on kokonaan oma opetussuunnitelmansa.

Lisäksi järjestetään erikseen kotivanhemmille suunnattuja suomen kielen alkeis- ja jatkokursseja sekä lukutaidon kursseja (KOTIVA-kurssit). Näille kursseille hakeudutaan kaksi kertaa vuodessa alkukartoituksen kautta. Kurssit ovat koko lukuvuoden mittaisia. Kurssien tasot muotoutuvat aina hakijoiden taitotasojen mukaan. Kursseja järjestetään eri puolilla Helsingiä painottaen alueita, joissa asuu muunkielistä väestöä. KOTIVA-kursseilla on kasvatuksen ja koulutuksen toimialan leikkipuistotoiminnan toimesta järjestetty lastenhoito alle 3-vuotiaille lapsille vanhemman opiskelun ajaksi. Asuinpaikan, lastenhoitopaikan ja opiskelupaikan läheisyys ovat tärkeitä. KOTIVA-kurssien lopussa opiskelijoille tehdään myös Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen mukainen kielitasotesti, josta he saavat todistuksen. Lisäksi jokaisen opiskelijan kanssa tehdään jatko-ohjausta ja täytetään jatko-ohjaussuunnitelma.

Suomi toisena kielenä -kurssirakenne on suunniteltu niin, että opiskelija voi sujuvasti edetä kielen taitotasolta toiselle. Tarjontaan kuuluu laajuudeltaan erilaisia kursseja. Normaalikursseilla tapaamisia on kaksi viikossa, yhteensä n. kuusi tuntia opetusta viikossa. Intensiivikursseilla opiskelu on tiiviimpää, opetusta on useana päivänä, yhteensä 14–20 tuntia viikossa. Yhtä kielitaitotasoa (esim. B1.1–B1.2) opiskellaan opistossa n. 130–168 oppituntia. Normaalikursseilla se tarkoittaa n. yhtä opiston lukuvuotta, intensiivikursseilla lukukautta. Kurssien ollessa alle 25 opiskelutuntia viikossa opiskelua ei katsota kokoaikaiseksi ja työ- ja elinkeinotoimistot hyväksyvät ne omaehtoisena opiskeluna tuettavaksi koulutukseksi. Osallistuja säilyy opiskellessaan työttömänä työnhakijana ja voi myös sisällyttää opiston kursseja osaksi kotoutumissuunnitelmaansa.

Kursseja järjestetään laajasti eri puolilla Helsinkiä aamuisin, päivisin ja iltaisin. Kursseja pyritään järjestämään mahdollisimman monipuolisesti, jotta mahdollisuus osallistua taataan eri kohderyhmille ja tasaisesti ympäri Helsinkiä. Myös jatkomahdollisuus opiskelunsa aloittaneille pyritään takamaan lukuvuoden aikana.

Lisäksi järjestetään keskustelukursseja sekä muita teemallisia kursseja tukemaan erilaisia kielellisiä oppimistarpeita, eri kohderyhmien opiskelua tai tavoittamista. Ikääntyneille järjestetään erillisiä kursseja yhteistyössä kaupungin seniorikeskusten kanssa. Myös kolmannen sektorin kanssa tehdään yhteistyötä. Opistossa voi myös osallistua neljä kertaa vuodessa järjestettävään Opetushallituksen suomen kielen keskitason yleiseen kielitutkintoon, joka tarvitaan Suomen kansalaisuuden saamiseksi. Myös tähän tutkintoon valmentavia kursseja järjestetään.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Oppimista ja erilaisia oppimistyyliä tuetaan järjestämällä monipuolista opetusta eri opetusmetodein sekä aikuisopiskelijoille mielekkäin, soveltuvin ja käytännönläheisin harjoituksin. Opiskelijoiden erilaiset oppimaan oppimisen kyvyt sekä tiedon käsittelytaidot tunnistetaan ja opetusta eriytetään tarpeen mukaan. Myös aikaisemmat oppimiskokemukset tai niiden puute huomioidaan ja tukea annetaan mahdollisuuksien mukaan myös yksilöllisesti. Oppimaan oppimisen taitoja harjoitellaan: kieltä ohjataan oppimaan monin eri tavoin ja erilaisia kanavia ja aisteja hyödyntäen. Puhumisen, kirjoittamisen ja kuuntelun lisäksi kieltä havainnoidaan sen luonnollisessa ympäristössä, mahdollisimman monessa eri lähteessä. Oppiminen tehostuu eri aisteja hyödynnettäessä. Esimerkiksi suomalaisiin marjoihin voidaan tutustua myös metsäretkellä/ torilla/ kaupassa tai valmistamalla niistä ruokaa ja keskustelemalla eri mauista ja hajuista ym. Samalla voidaan oppia vertailemaan ja kuvailemaan asioita sekä kertomaan omista tuntemuksista.

Opetuksessa kielen rakenteet sidotaan kielenkäyttötilanteisiin ja oppijan omaa aktiivista roolia oppimisessa korostetaan. Tutkimalla, havainnoimalla ja pääättelemällä oppija itse keksii ja muodostaa lainalaisuuksia. Kielen funktionaalisuus korostuu erityisesti S2-opiskelijoiden joukossa, koska he asuvat jo maassa, jossa tarvitsevat jatkuvasti tätä vierasta kieltä. Funktionalisuus näkyy myös S2-kurssisisällöissä, joissa keskitytään opiskelijoiden arkeen liittyviin aiheisiin sekä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta tärkeisiin teemoihin (esim. kulttuuriaiheet, asiointi, työnhaku jne.).

Kurssit eivät ole ainoita opiskelijoiden kontakteja suomen kieleen vaan oppimista tapahtuu paljon myös muuna aikana. Suomen opetuksen tavoitteena onkin vastata arjen tarpeisiin sekä tukea ja auttaa oppimista myös kurssien ulkopuolella. Opiskelijoita ohjataan havainnoimaan autenttista kieltä koko elinympäristössään ja kokemukset sidotaan oppimiseen.

Osa S2-opetuksesta toteutetaan yhteistyössä opiston eri ainealojen kanssa. Opetukseen voidaan integroida taito- ja taideaineita kurssin aiheisiin nivoutuen. Taito- ja taideaineiden opetus on toiminnallista. Opiskelijat saavat toiminnallisia oppimiskokemuksia sekä tutustuvat samalla opiston muiden ainealojen tarjontaan.

Opetuksessa korostetaan suullisen kielitaidon saavuttamista. Suullisen kielitaidon tavoitteita ovat mm. eteläsuomalainen puhekieli, arjen sanasto ja fraasit, idiomaattiset ilmaukset, puhekielen ymmärtäminen sekä kuullun ymmärtäminen. Harjoituksina käytetään monipuolisia dialogitilanteita pienryhmissä ja pareittain. Myös virallisen kielen ja puhekielen muotoihin ja eroihin kiinnitetään huomiota. Tarkoituksena on oppia puhumaan mahdollisimman idiomaattisesti eli kielelle ominaisella tavalla tilanne huomioiden.

Tekstin ymmärtämistaidot ja kirjallisen tuottamisen taidot kuuluvat nekin kielen opiskeluun. Kurseilla harjoitellaan kirjoittamista mm. viestin, sähköpostin, lyhyiden kirjoitusten, hakemuksien, lomakkeiden täytön ja ansioluettelon laadinnan kautta. Lukutaidon ja luetun ymmärtämisen kohdalla korostetaan monilukutaidon merkitystä. Eri lähteistä ja lajista tietoa ja tekstejä tuotetaan, tulkitaan ja tutkitaan, esim. eri mediat, uutisi-kieli, viranomaiskieli ja kirjallisuus.

3.3 Oppimisympäristöt

Pääasiassa S2-opetus järjestetään opiston omissa kieliluokissa, mutta myös kouluja ja muita oppilaitoksia hyödynnetään. KOTIVA-kursseja järjestetään myös paljon muissa kaupungin tiloissa kuten asukastaloissa ja nuorisotaloissa. Seniorikeskuksissa järjestetään opetusta ikääntyneille. Tärkeimpänä kriteerinä on tilojen soveltuvuus kielen opetukseen sekä sijainti hyvien kulkuyhteyksien varrella. Sijainti lähellä asuinalueita, joissa asuu paljon muunkielisiä ja helpot kulkuyhteydet otetaan huomioon kurssisuunnittelussa ja opetuksen sijoittamisessa. Pyrkimyksenä on, että eri toimipisteissä tarjotaan mahdollisimman monipuolista suomen opetusta. Opetustiloissa on ajanmukaiset opetusvälineet, ja ne ovat muunneltavia sekä yksilö-, ryhmä- tai parityöskentelyyn soveltuviksi.

Erilaisia sähköisiä oppimisympäristöjä hyödynnetään kaikilla kursseilla sekä opetuksessa ja oppimisessa että materiaalien jakamisessa. Verkko-opetuksessakin pääpaino on opetuksen vuorovaikutuksellisuudessa ja käytännöllisen kielitaidon oppimisessa.

Opetusta ja oppimista tapahtuu myös luokkatilan ulkopuolella kaupungilla sekä opiskelijoiden oman elämän tilanteissa. Opetuksessa hyödynnetään koko kaupunkia ja sen tarjoamia mahdollisuuksia oppimisympäristönä. Esim. retkiä kaupungin museoihin, tutustumiskäyntejä kirjastoihin, kävelyjä ym. voidaan sisällyttää kursseihin ja aiheiden käsitelyyn soveltuvien osin. Monipuolisesti hyödynnetty oppimisympäristö edistää opiskelijoiden kielitietoisuutta ja tukee oppimiskäsitteen laajentamista myös luokkahuoneen ulkopuolella tapahtuvaksi toiminnaksi.

4. Oppimisen tukeminen

Oppimista tukee palautteen saanti, joka on kielen oppimisessa jatkuvaa ja vuorovaikutteista. Sitä tapahtuu tunnilla itsenäisesti opiskelijoiden toimesta, mutta myös ryhmän sisäisesti ja opettajan jakamana. Kurssilla hyödynnetään itsearviointia, jossa opitaan tunnistamaan omia vahvuuksia ja heikkouksia sekä edistymistä. Se on osa oppimaan oppimista sekä osaamisen tunnistamista. Kurssien keskeiset oppimistavoitteet ilmaistaan selkeästi sekä kurssikuvauksissa että opetuksessa ja niistä keskustellaan avoimesti. Myös opetusmenetelmistä neuvotellaan kunkin ryhmän kanssa, ja opiskelijoilla on mahdollisuus esittää toiveita opetukseen.

Opiskelua tukee myös kannustava ja motivoiva opettaja ja ilmapiiri kurssilla. Avoin ilmapiiri hyväksyy jokaisen opiskelijan yksilönä ja tunnustaa harjoittelun ja virheiden tekemisen osaksi edistyvää oppimista. Opettaja rohkaisee yrittämään ja innostaa jokaista kehittymään omien taitojen puitteissa. Opettajan kanssa on aina mahdollista keskustella omasta osaamisestaan ja pyytää palautetta omasta edistymisestään. Kurssilla voidaan antaa palautetta myös kirjallisista tuotoksista. Kurssipalautte kerätään jokaisen kurssin loppuun sähköisesti. Siinä opiskelijat arvioivat mm. kurssin tavoitteita ja sisältöjä, omaa aktiivisuutta ja oppimista, opettajan ammatillisuutta, oppimateriaaleja, tiloja ja käytännön asioita. Palautteiden avulla opetuksen laatua seurataan ja kehitetään.

Varsinaisen ryhmässä tapahtuvan opetuksen lisäksi kieltä voi opiskella omatoimisesti. Opettajat ohjaavat ja neuvovat opiskelijoita itsenäiseen opiskeluun ja tukimateriaaleihin, esimerkiksi verkkomateriaalien pariin. Opiston eri toimipisteiden mikrotuvissa voi opiskella itsenäisesti ja myös Opistotalon kirjastosta löytyy suomen oppimateriaaleja opiskelijoiden lainattavaksi.

Opiskelijoiden kurssille ohjauksen tueksi S2-ainela toteuttaa opintoneuvontaa puhelimitse. Puhelinpalvelu auttaa oikeantasaisen kurssin valinnassa, ilmoittautumisessa ja kursseihin ja opetukseen liittyvissä kysymyksissä. Neuvonta on avoinna useana päivänä viikossa erikielisenä. Myös opettajat antavat mahdollisuuksien mukaan henkilökohtaista ohjausta omien kurssiensa opiskelijoille ja ohjaavat oikeille kurssille tai muun avun tai tahon piiriin, mikäli esim. opiskelijan oppimisen haasteet sitä tarvitsevat.

Oppimista tuetaan kysyntään vastaavalla ja monipuolisella koulutustarjonnalla. Alueellista maahanmuuttajakoulutusta suunnitellaan ja kehitetään jatkuvasti eri toimijoiden yhteistyönä. Aineala on aktiivisesti mukana Helsingin kaupungin maahanmuutto- ja kotoutumisasioiden asiantuntijaryhmissä ja eri verkostoissa. Yhteistyön tarkoituksena on tiedon vaihto, kohderyhmän tavoittaminen sekä monipuolinen, tarpeisiin vastaava koulutustarjonta.

Liite 1: Kielitaitotasojen vastaavuudet opiston kursseilla

Yleisen kielitutkinnon taso	Eurooppalaisen viitekehyksen kielitaito- taso	Opiston kurssit
Perustaso 1	0 - A1.2 Ei kielitaitoa	Suomi 1 KOTIVA:n alkeiskurssi
Perustaso 1	A1.2 - A1.3 Kielitaidon alkeet	Suomi 1 jatko KOTIVA:n alkeiskurssi
Perustaso 2	A1.3 - A2.1 Selviytyy yksinkertaisissa ei-työelämän tilanteissa. Kirjoittaa hieman.	Suomi 2 KOTIVA:n alkeiskurssi
Perustaso 2	A2.1 - A2.2 Selviytyy tavallisissa asiointitilanteissa.	Suomi 2 jatko KOTIVA:n jatkokurssi
Keskitaso 3	A2.2 - B1.1 Ymmärtää tuttuja aiheita melko paljon. Kirjoittaa vähän ja yksinkertaisia lauseita.	Suomi 3 KOTIVA:n jatkokurssi
Keskitaso 3	B1.1 - B1.2 Kohtalainen kielitaito tavallisissa työn ja vapaa-ajan tilanteissa.	Suomi 3 jatko
Keskitaso 4	B1.2 - B2.1 Luonteva osaaminen tavallisissa työn ja vapaa-ajan tilanteissa.	Suomi 4
Keskitaso 4	B2.1 - B2.2 Itsenäisen kielitaidon perustaso.	Suomi 4 jatko
Ylin taso 5	B2.2 - C1.1	
Ylin taso 5	C1.1 - C1.2	
Ylin taso 6	C1.2 - C2.1	
Ylin taso 6	C2.1 - C2.2	

Helsinki

Työväenopisto

Hyvinvoinnin ja terveyden opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Hyvinvointi ja terveys -ainealan opetuksen tavoitteet	3
2.1 Ainealan opetuksen tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	6
3.3 Oppimisympäristöt	7
4. Oppimisen tukeminen	8

1. Johdanto

Helsingin työväenopiston hyvinvointi- ja terveysopetus tarjoaa mahdollisuuksia oman psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen terveyden edistämiseen, ihmisten kohtaamiseen sekä tätä kautta elämänlaadun parantamiseen. Kurssilla ja luennoilla perehdytään ennaltaehkäiseviin, omaa, läheisten sekä ympäristön hyvinvointia edistäviin menetelmiin sekä vaihtoehtoisiin kotona käytettäviin hoitomuotoihin ja terveystietoon. Teemoja tarkastellaan ihmisen elämänkulun eri vaiheissa, yksilön, perheen, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla sekä soveltuvin osin myös globaalisti.

Opiston hyvinvointi- ja terveysopetus on aihekokonaisuutena monialainen ja siinä yhdistyy monien alojen asiantuntemus. Taustalla näkyy yleisesti hyväksytty tieto niin lääketieteestä, terveydenhoidon tutkimuksesta kuin liikuntatieteestä. Tarjolla on opetusta myös vaihtoehtoisista hoitomuodoista kuten luonnonlääketieteestä ja tietoisuustaidoista. Opetuksen ulkopuolelle on rajattu rajatiedon alueelle kuuluvat hoitomuodot.

Hyvinvointi koostuu yleensä kolmesta osatekijästä: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista tai elämänlaadusta. Yksilöllisiksi hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Nämä hyvinvoinnin eri osatekijät tukevat yleensä toistaan.

Terveys tarkoittaa ennen kaikkea toimintakykyä. Se on fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Se on voimavara, jonka avulla myös muut hyvinvoinnin osatekijät ja hyvä elämä voivat toteutua.

Elämänlaatu kuvaa ihmisen kokemaa terveydellistä, psyykkistä, sosiaalista ja elinympäristöön liittyvää tyytyväisyyttä suhteessa hänen tarpeisiinsa. Koettu terveydentila on myös henkilökohtainen kokemus omasta fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista voimavaroista suhteessa päivittäisten tehtävien ja elämän asettamiin vaatimuksiin.

2. Hyvinvointi ja terveys -ainealan opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealan opetuksen tavoitteet

Ainealan opetuksen tavoitteena on kaupunkilaisten hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, sairauksien ja syrjäytymisen ehkäisy sekä osallisuuden vahvistaminen. Koska elämäntilanteet ja kokemukset omasta hyvinvoinnista ovat yksilöllisiä, opisto pyrkii vastaamaan tarpeisiin monipuolisilla opintomahdollisuuksilla. Tavoitteena on tarjota erilaisia polkuja kohti kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Kuviossa 1 on esitetty keskellä toisaalta opistotoiminnan kohde ja toisaalta aktiivinen, itsenäisesti toimiva kaupunkilainen. Seitsemässä ympäröivässä lehdykässä kuvataan opetuksen yksilökohtaisia tavoitteita ja taustalla neljä yhteiskunnallisesti vaikuttavaa tavoitetta.

Kuvio 1. Hyvinvointi- ja terveysopetuksen tavoitteet yksilö- ja yhteisötasoilla.

Opetuksen sisällöllinen painopiste on oman elämän hallinnassa, yksilön ja hänen läheistensä hyvinvoinnissa sekä ennaltaehkäisevässä toiminnassa ja toimintatavoissa. Kaupunkilaisten elintapojen kohentaminen ja kansansairauksien ehkäisy ovat myös jatkuvana sisältönä opetustarjonnassa. *Terveysosaamista* on, että osaa ratkaista omia ongelmiaan ja selviytyä niistä eteenpäin. Terveysosaamisen lisääntyminen voi kasvattaa tunnetta oman elämän hallittavuudesta ja tätä kautta nostaa omaa hyvinvoinnin tasoa.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Moninaisuuden huomioimisella tarkoitetaan sitä, että opetuksessa kunnioitetaan yksilöllisiä eroja turvallisessa ja myönteisessä ilmapiirissä. Ainealan opetus on avointa kaikille riippumatta opiskelijan identiteetistä tai taustasta ja se on ideologioihin ja vakaumuksiin sitoutumatonta. Monipuolinen opetustarjonta, opetuksen tarjoaminen eri puolilla Helsinkiä sekä moninainen opettajakunta edesauttavat rikkaan ja moninaisuutta kunnioittavan opetuksen toteutumista. Opiskelijat ja opettajat tuovat mukanaan oppimistilanteeseen oman persoonansa, taustansa ja elämänkokemuksensa, mikä voi tarjota oppimistilanteeseen monipuolisia näkökulmia ja uudenlaisia ajatuksia. Opiskelijoiden yksilölliset tarpeet pyritään ottamaan opetuksessa huomioon. Ainealan sisällöt ovat sellaisia, että ne mahdollistavat osallistumisen erilaisin tavoittein ja taitotasoin.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Opetus suunnitellaan siten, että tarjonta kattaa monipuolisesti kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin osatekijöitä. Opetuksessa huomioidaan terveyteen ja hyvinvointiin liittyvien ilmiöiden moniulotteisuus ja -tasaisuus: käsitellään terveyttä tukevia ja kuluttavia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä sekä näiden välisiä yhteyksiä ja syy-seuraussuhteita. Aineala tarjoaa mahdollisuuden edistää omaa hyvinvointiaan monin eri keinoin. Hyvinvoinnin ainealan laaja-alaisia sisältöjä tukevat monien muiden ainealojen, kuten liikunnan, kotitalouden ja yhteiskunnallisten aineiden opetustarjonta.

Erityisesti väestön ikääntyminen, yksinäisyys ja eriarvoistuminen ovat hyvinvoinnin haasteita. Opisto tarjoaa yksinäisyyden vastapainoksi yhteisöllisiä kokemuksia esimerkiksi ryhmämuotoisen opetuksen muodossa. Ryhmässä opiskelija saa vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksia, ja näillä tekijöillä on suuri rooli syrjäytyneisyyden ja yksinäisyyden torjunnassa.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Yksi keskeinen hyvinvointia ja terveyttä tuottava tekijä on kokemus osallisuudesta. On tärkeää, että kurssille osallistuvat opiskelijat kokevat olevansa yhdenvertaisia ja tulevansa nähdyksi ja kuulluksi omana itsenään. Keskeistä on ohjata opiskelijoita ymmärtämään terveyttä ja hyvinvointia voimavarana jokapäiväisessä elämässä, elinympäristössä ja yhteiskunnassa. Tiedon ja taidon lisääntyminen lisää tunnetta oman elämänsä hallittavuudesta ja omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ympäröivään maailmaan.

Opetuksen sisältö suunnitellaan yhdessä tuntiopettajien ja suunnittelijaopettajan kanssa. Tuntiopettajalla on mahdollisuus tuoda esiin omaa osaamistaan ja omia mielenkiinnon kohteitaan, joista yhteistyöllä muokataan opiston kokonaisuuteen sopiva kurssi. Myös opiskelijoiden toiveita huomioidaan opetuksen suunnittelussa. Opiskelijat tulevat kuulluksi myös eri kanavien välityksellä saapuvan palautteen kautta.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Yksilön vastuullinen toiminta on itsessään hyvinvointia lisäävää. Monet kurssisisällöt kasvattavat tietoisuutta itsestä ja vallitsevasta ympäristöstä ja voivat tätä kautta lisätä opiskelijan vastuullista ajattelua. Lähtökohtaisesti opetus keskittyy aineettoman hyvinvoinnin lisäämiseen. Tämä lisää yksilön tietoisuutta vastuullisista valinnoista ja aktiivisesta toiminnasta kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Jos kursseilla on käytössä opetusmateriaaleja, ympäristö ja kestävä kehitys on otettu huomioon luonnonmukaisten raaka-aineiden ja materiaalien käyttämisenä.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetusta tarjotaan pääosin kurssimuotoisina lyhyinä kokonaisuuksina. Myös kaikille avointa yleisluento-opetusta on tarjolla. Opetus on suunnattu pääsääntöisesti aikuisille. Aikuinen-lapsi -kursseja voi olla myös tarjolla. Opetusta järjestetään päiväaikaan, iltaisin ja erityisesti viikonloppuisin.

Opetus on harrastustavoitteista, omaan ja läheisten elämänlaadun parantamiseen suunnattua. Erilaisten hoitomuotojen opetus tarjoaa kotikäyttöön soveltuvia sisältöjä. Opinnot eivät tähtää ammatilliseen tehtävään tai tutkintoon. Opetuksessa ei ole yleisesti käytössä taitotasoja eikä kursseille osallistuminen edellytä tiettyjä tietoja tai taitoja. Poikkeuksen tekevät joihinkin kursseihin liittyvät jatkokurssit.

Opetustarjonta on luokiteltu viiteen ryhmään: *Itsehoito, Psykkinen terveys, Hieronta, Painonhallinta ja Terveystieto*. Itsehoito-otsikon alla on luontaislääketieteeseen ja ihmisen itsensä toteuttamaan terveyden ylläpitoon liittyviä aiheita. Psykkisen terveyden opetus käsittelee muun muassa rentoutumiseen ja henkiseen tasapainoon liittyviä aiheita. Hieronta sisältää nimensä mukaisesti erilaisten hierontamuotojen opetusta. Painonhallinta-otsikon alla on elintapojen muutokseen ja painonhallintaan liittyviä kursseja. Terveystiedon opetuksessa hyödynnetään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yleisiä suosituksia.

Monet ainealan opetussisällöt mahdollistavat joko lähiopetuksen tai opetuksen verkon kautta. Verkko-opetuksen avulla opiskelija voi osallistua kurssille kotona ja päästä osalliseksi opetuksesta ja ryhmän vuorovaikutuksesta. Verkko-opetukseen soveltuvia teemoja ovat esimerkiksi mielen hyvinvointiin liittyvät aiheet.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Opiskelija hakeutuu opintojen pariin omien tarpeidensa ja mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti. Ainealan opetussuunnitelman näkökulma korostaa aikuisen opiskelijan kehittymismahdollisuuksia sekä kokonaisvaltaista ihmisen, yhteisön ja ympäristön hyvinvointia. Opiskelijaa ohjataan tiedostamaan omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan.

Syvällinen oppiminen mahdollistuu tiedon soveltamisena toimintaan. Erilaisilla harjoituksilla vahvistetaan oppimista sekä opitun siirtymistä yksilön hyödyksi myöhemminkin. Opetusmenetelminä voivat olla fyysiset harjoitteet ja liikkeet tai liikesarjat, erilaiset visuaalisuutta, aisteja tai ään-

tä hyödyntävät harjoitukset, parina tai ryhmänä tehtävät yhteisharjoitukset tai muut opetuksen sisältöön sopivat harjoitteet. Oppimisharjoitteiden tuloksena voi syntyä kokemus, elämys tai jokin konkreettinen tuotos, kuten tavoitekartta tai yrttivoide.

Ainealan sisällöt ja menetelmät yhdistyvät laaja-alaisena kokonaisuutena monessa kohtaa luontevasti muihin opiston opetusaineisiin. Läheisimmät ainealat ovat liikunta ja kotitalous, joiden sisällöt limittyvät monessa kohtaa suoraan hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetuksen kanssa. Taiteellinen ilmaisu esimerkiksi kuvataiteen tai musiikin keinoin tehostaa oppimista monessa yhteydessä.

3.3 Oppimisympäristöt

Hyvinvointi- ja terveys -ainealan opetus tapahtuu pääosin opiston omissa tiloissa eri puolilla kaupunkia. Oppimisympäristöjä ja työtapoja valitessa otetaan huomioon, että ne mahdollistavat tiedon rakentamisen yksin ja yhdessä, toiminnallisuuden, liikunnallisuuden, kokemuksellisuuden ja käytännön harjoitukset. Ainealan opetustiloiksi sopivat monenlaiset tilat kurssien sisällöistä ja opetusmenetelmistä riippuen. Opetus voi tapahtua myös varsinaisten luokkatilojen ulkopuolella, kuten metsässä. Opetustiloja varustetaan opetuksen tarvitsemilla välineillä. Osan materiaaleista tai välineistä opiskelijat voivat tuoda mukanaan ja osa materiaaleista voi kuulua kurssin hintaan materiaalimaksuna.

Oman oppimisen ja oppimisympäristön aktiivinen havainnointi sekä opiskelijoiden mukaan ottaminen oppimisympäristöjen ja työtapojen valintaan tukevat yhteenkuuluvuutta, yhteisöllistä hyvinvointia ja osallisuutta opetusryhmässä.

4. Oppimisen tukeminen

Ainealan kurssisisällöt kuvataan kurssiteksteissä selkeästi ja siten, että kuvaukset vastaavat kurssilla käsiteltäviä asioita. Tämä suuntaa opiskelijaa kohti kurssin aihetta ja ohjaa valitsemaan itselle sopivan kurssin jo ennen varsinaisen opetuksen alkamista. Omien tarpeiden mukaisen kurssin valinnassa auttaa myös opiston henkilöstö.

Opetus järjestetään pääsääntöisesti lyhytkursseina. Kertaluonteisuus asettaa haasteita palautteen antamiseen ja saamiseen. Keskiöön nouseekin välitön palaute opetuksen aikana, mikä voi tarkoittaa kannustavaa ja ohjaavaa puhetta tai sanatonta viestintää. Kursseilla myös osallistetaan opiskelijoita jakamaan vertaispalautetta toisilleen. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus kurssin jälkeen antaa kirjallista palautetta kurssista. Tämän palautteen läpikäyminen tukee opettajaa uuden oppimisessa ja itsensä kehittämisessä.

Oppimista tukee myönteinen, salliva ja luottamuksellinen ympäristö, joka mahdollistaa rentoutumisen ja omana itsenä olemisen. Opettajalla on suuri rooli positiivisen ja kannustavan ympäristön luomisessa ja tätä kautta oppimista tukevan ilmapiirin muodostumisessa.

Kotitalouden opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	10
3.3 Oppimisympäristöt	11
4. Oppimisen tukeminen	12

1. Johdanto

Kotitalous on sisällöllisesti laaja oppiaine, jossa perehdytään moniin ihmisen hyvinvoinnin ja hyvän elämän kannalta tärkeisiin kysymyksiin. Ne käsittelevät opiskelijaa itseään, kotia sekä niiden yhteyksiä muuttuvaan yhteiskuntaan ja ympäristöön.

Kotitalouden opetus työväenopistossa perustuu käytännön toimintaan, taitojen kehittämiseen ja yhdessä toimimiseen sekä opiskelijan omien lähtökohtien huomioon ottamiseen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseen. Tähän pyritään luomalla myönteinen ja avoin työskentelyilmapiiri, jossa onnistumisen ja elämysten kokemukset edistävät myös henkistä hyvinvointia. Kotitalouden kursseille tullaan tutustumaan ajankohtaisiin uutuuksiin, hakemaan ratkaisuja oman arjenpyörytyksen haasteisiin, nauttimaan käsillä tekemisestä, yhdessäolosta ja opetuksen tarjoamista elämyksistä.

2. Kotitalouden opetuksen tavoitteet

Tavoitteena on herättää opiskelijoiden kiinnostus kotitalouden toimintoja kuten ruoanvalmistusta, kodinhoitoa ja ravitsemusta kohtaan siten, että opiskelijat vahvistavat kykyään vastuullisiin valintoihin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä saavat eväitä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseen ja elämästä nauttimiseen.

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Itsensä kehittäminen

Aktiivinen itsensä kehittäminen tarkoittaa kotitalousopetuksessa sitä, että opiskelija lähtee mukaan opiskelemaan ja on avoin uuden oppimiselle sekä tietojen ja taitojen kehittämislle. Tavoitteena on auttaa oppimaan uusia tietoja, taitoja ja ajattelumalleja, joiden kautta tähdätään itsensä kehittämiseen ja henkiseen virkistykseen.

Henkinen virkistys ja elämästä nauttiminen

Kotitalousopetus tarjoaa opiskelijalle mahdollisuuden irrottautua arkisista rutiineista sekä harrastaa ruokaan, kotiin ja hyvinvointiin liittyviä aiheita. Uuden oppiminen ja käsillä tekeminen toimivat vastapainona arkiselle työlle. Tekemisestä syntyvän valmiin tuotoksen näkeminen sekä koko tekemisen prosessista saatava onnistumisen kokemus voivat nostaa opiskelijan itsetuntoa. Onnistuminen ja osaamisen elämys rohkaisevat jatkamaan uuden oppimista. Opetus tarjoaa oppimisen ohessa mahdollisuuden rentoon yhdessäoloon. Elämästä nauttimiseen kuuluvat esteettisyys, elämyksellisyys, mielihyvä ja elämänilo.

Kyky vastuullisiin valintoihin

Ihmisen tekemillä valinnoilla on aina vaikutusta niin lähipiiriin, lähiympäristöön kuin laajemmaltikin yhteiskuntaan. Vaikutus voi olla esimerkiksi terveydellistä, taloudellista tai ekologista. Kotitalousopetus pyrkii tuomaan esiin valintojen vaikutuksia ja ihmisen vastuuta valinnoistaan.

Yhdessä tekeminen ja sosiaalisuus

Yhteisöllisyys toteutuu monin tavoin erityisesti opetuksen toiminnallisten osuuksien ja ruokailuhetken aikana. Yhdessä tekeminen yhdistyy vahvasti sosiaaliseen kanssakäymiseen, muiden huomioon ottamiseen ja iloon yhdessäolosta. Kotitalousopetuksen tarkoitus on, että opiskelija tiedostaa kotitalouksien toimintaan liittyvää kansallista kulttuuria sekä kansainvälistymisen ja monikulttuurisuuden tuomia mahdollisuuksia.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Kotitalousopetus on vapaan sivistystyön periaatteiden mukaisesti kaikille kaupunkilaisille suunnattua ja vapaaehtoista opiskelua. Kurssitarjotin suunnitellaan monipuoliseksi, jotta mahdollisimman monelle löytyisi kotitalouden opinnoista hyvä vaihtoehto vapaa-ajan käyttämiselle. Kotitalousopetus kannustaa elinikäiseen oppimiseen ja aktiivisuuteen tarjoamalla laajan valikoiman eriaiheisia ja erimittaisia kursseja. Eri ikäryhmille järjestetään omia kursseja ja kurssiohjelmaan valitaan myös kaikkia ikäryhmiä kiinnostavia aiheita.

Kotitalousopetusta suunnataan kaikille avoimen tarjonnan lisäksi kohdennetusti eri ryhmille. Tämän toiminnan tarkoituksena tarjota virkistystä, ehkäistä syrjäytymistä tai sen uhkaa sekä tarjota mahdollisuuksia integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Kohdennettuja opintoja suunnitellaan mm. eri vammaisryhmille, sosiaalitoimen asiakkaille, mielenterveyspalveluja käyttäville, eläkeläisille ja muunkielisille. Kotitalousopetus tekee yhteistyötä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan kanssa. Yhteinen tavoite on huolehtia kuntalaisten hyvinvoinnista ja ehkäistä syrjäytymistä. Yhteistyötahoina ovat lisäksi erilaiset yhdistykset, järjestöt ja yritykset. Ruoanvalmistuksen kurssit sekä luennot ja teemapäivät ovat pääasiallisia yhteistyön muotoja.

Moninaisuuden huomioimiseen kuuluu myös opettaminen eri kielillä. Suomen kielen lisäksi opetusta voidaan antaa muilla kielillä. Lisäksi kotitalousopetusta antavien opettajien joukossa on opettajia erilaisista etnisistä taustoista. Tämä rikastuttaa opetusta paitsi opettajien mahdollisesti runsaammalla kielitaidolla, myös autenttisella osaamisella eri maiden ruokakulttuureista.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Kotitalousopetuksen vahvana tavoitteena on yksilön hyvinvoinnin edistäminen. Kyse on konkreettisesta tekemisestä, jossa yhdistyvät tiedot, taidot, tunteet, asenteet ja toiminta. Ihminen tarvitsee terveyden sekä toiminta-, työ- ja oppimiskyvyn ylläpitämiseksi erilaisia voimavaroja. Hyvinvointi ilmenee muun muassa tyytyväisyytenä elämään, onnellisuutena sekä mahdollisuutena toteuttaa ja kehittää itseään. Kotitalouden opetuksessa opiskelija saa tietoja ja käytännön taitoja terveellisen ja oikeinkootun ravinnon vaikutuksesta omaan hyvinvointiin.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua kotitalousopetukseen eri puolilla Helsinkiä, jotta mahdollisimman moni pääsisi halutessaan mukaan kursseille. Kotitalousopetuksen kurssisisältöihin voi kuulua aktiivisuutta kansalaisuutta tukevia kursseja, joilla korostetaan opiskelijan omaa vastuunottoa liittyen esimerkiksi kotitalouden hankintoihin ja ympäristöasioihin. Aktiivista kansalaisuutta pyritään tukemaan myös järjestämällä vertaisohjaajien pitämiä kursseja muun muassa kehitysvammaisten kursseilla. Mahdollisuuksien mukaan kurssien aikana kurssilaisia pyritään osallistamaan kurssien suunnitteluun. Opiskelijat voivat myös solmia omia itsenäisiä ryhmiä käyttäen erilaisia yhteydenpitokanavia kurssien loppumisen jälkeen, mikä tukee opiskelijoiden aktiivisuutta ja rikastuttaa vapaa-aikaa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Toiminnassa on sisäänkirjoitettuna ajatus kestävien valintojen tekemisestä. Opetuksessa oppijan tietoisuutta pyritään herättelemään kestävien valintojen tekemiseen omassa elämässään. Ilmastonmuutoksen hillintään pyritään vaikuttamaan mm. tarjoamalla kattava valikoima kasvisruokavaliioon ja vegaaniseen ruokavaliioon sekä hävikkiruokaan keskittyviä kursseja. Kurssien raaka-aineita tilattaessa suositetaan kotimaisia sekä luomu raaka-aineita.

Opetuskeittiöissä lajitellaan mahdollisuuksien mukaan ja opiskelijoita kannustetaan lajittelemaan kotona. Raaka-aineiden hankinnassa ja käyttämisessä pyritään mahdollisimman pieneen hävikkiin. Tähän liittyy kurssilla valmistettavien ruokalajien mitoittaminen järkevän kokoisiksi. Opiskelijoita kannustetaan suosimaan kestäviä materiaaleja ja välineitä niin, ettei niitä tarvitsisi jatkuvasti uusia.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Kotitalousopetus on ollut lyhytkurssipainotteista, mutta pitkiäkin kursseja on tarjolla. Opetuksen määrästä noin viidennes on eri ryhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat, eläkeläiset ja muunkieliset) kohdennetusti suunniteltua opetusta, joka järjestetään pääosin yhteistyössä kaupungin eri viranomaisten ja yhdistysten kanssa.

Suurin osa kotitalouden opetuksesta annetaan kurssimuotoisena siten, että opettaja ohjaa ja opiskelijat oppivat kotitaloudessa tarvittavia perustaitoja. Erilaiset opetusmuodot täydentävät toisiaan. Siksi kotitalousopetuksen tarjonnassa on myös yleisluentoja, havaintoesityksiä ja neuvontapisteitä. Kotitalousopetus on ennen kaikkea yhdessä tekemistä ja toimimista erilaisissa käytännön tilanteissa. Toiminta edellyttää niin opettajalta kuin opiskelijaltakin suunnittelua ja päätöksentekoa sekä niiden yhteydessä erilaisten tekijöiden vertailua, toimintaan vaikuttavien tekijöiden tiedostamista, arvopohdintoja ja vastuun ottamista.

Kotitalousopetuksen aihekokonaisuudet

Opintokokonaisuus

Hyväksi kotikokiksi -opintokokonaisuus on suunnattu opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneita aloittamaan ruoanvalmistuksen ja kodinhoidon taitojen opiskelun alusta asti sekä kehittämään niitä pitkäjänteisesti. Suunnattu aloittelijoille.

Ruoanvalmistuksen perusteet

Ruoanvalmistuksen perusteet -kurssien tavoitteena on herättää kiinnostus ruokaa, syömistä, omia ruokaan liittyviä valintoja ja niiden vaikutuksia kohtaan sekä antaa onnistumisen elämyksiä uuden oppimisen myötä. Kurssit antavat perusvalmiudet kotiruoan valmistukseen ja leivontaan. Suunnattu aloittelijoille.

Kotimainen ruokakulttuuri

Kotimainen ruokakulttuuri -kurssien tavoitteena on herättää kiinnostus suomalaisen nykyruokakulttuuriin ja ruokaperinteeseen. Kurseilla opitaan hyödyntämään kotimaan sesongin raaka-aineita.

Kansainväliset ruokakulttuurit

Kansainväliset ruokakulttuurit -kurssien tavoitteena on tutustua eri maiden ruokakulttuureihin ja oppia valmistamaan ko. maan tai alueen tyypillisiä ruokia tyypillisimmistä raaka-aineista. Kursseilla saadaan tietoa myös kulttuurien muista osa-alueista kuin ruoasta.

Juhlaruokakulttuuri

Kurssien tavoitteena on tarjota vinkkejä erilaisten juhlien järjestämiseen ruoan, juomien, kattamisen ja koristelun osalta.

Juomakulttuuri

Juomakulttuurien aihealue keskittyy erilaisiin juomiin kuten viineihin, oluihin, teehen ja kahviin.

Historiallista ruokaa

Historiallista ruokaa -kursseilla paneudutaan ruokakulttuurien ja ruokalajien kehittymiseen. Kursseilla painottuu tietämys kyseisestä aikakaudesta tai henkilöstä sekä ajalle tyypillisistä raaka-aineista ja menetelmistä.

Ravitsemus ja erityisruokavaliot

Ravitsemus-aiheisten kurssien tavoitteena on oppia ymmärtämään ravinnon merkitys hyvinvointiin, oppia tuntemaan ravintoaineita ja niiden lähteitä sekä oppia koostamaan ateriat monipuolisesti ja vaihtelevasti. Erityisruokavalioiden kursseilla tavoitteena on tutustua ravitsemuksellisiin erityistarpeisiin ja niiden vaatimiin muutoksiin ruokavaliossa. Tavoitteena on vaihtaa uskomukset tutkimukseen perustuvaan tietoon ja kokeilla tieto käytännön toiminnassa.

Elämyksiä keittiössä

Elämyksiä keittiössä -teemaan kuuluvat kahta tai useampaa ainealaa tai vaikkapa taitoa yhdistävät kurssit. Kursseilla korostuvat muutkin kuin ruoanvalmistukseen tai kotitalouteen liittyvät tiedot ja taidot, esimerkiksi kielitaito, musikaalisuus, kirjallisuus tai yhdessä viihtyminen.

Elämänkaari

Elämänkaari-kursseihin sisältyy elämänkaaren eri vaiheessa oleville kohderyhmille suunnattuja kursseja. Näitä ovat esimerkiksi perhekurssit, vauvanruokakurssit tai senioreille suunnatut kurssit.

Kodinhoito ja keittiöhygienia

Kodinhoidon kursseilla tavoitteena on tutustua työvälineisiin, pesu- ja puhdistusaineisiin ja niiden käyttöön. Väline- ja materiaalitietouden kursseilla perehdytään kotikeittiössä tarvittaviin työvälineisiin ja niiden huoltoon. Keittiöhygienian kursseilla tavoitteena on suorittaa hygieniosaamisen koulutus. Koulutukseen kuuluu teoriaosa ja tenttiosa sekä tentin palautus. Koulutuksesta saa todistuksen, hygieniapassin.

Tapahtumat ja yleisluennot

Kotitalouden aineala osallistuu koko opiston yhteisiin tapahtumiin (esimerkiksi opiston joulutapahtuma), joissa tavoitetaan kerralla suuri joukko kaupunkilaisia ja pystytään myös markkinoimaan kotitalouden opetusta. Tapahtumien sisältö vaihtelee aina kulloisenkin teeman mukaan sisältäen esimerkiksi erilaisia työ- tai neuvontapisteitä.

Havaintoesitysten perusajatuksena on antaa mahdollisuus oppia katselemalla ja kuuntelemalla sekä maistelemalla. Esityksessä opettaja tai usein opetusharjoittelija pitää aiheestaan esityksen, jonka aikana hän valmistaa ruokaa. Esityksen päätteeksi valmistuneet ruoat maistellaan yhdessä kuulijoiden kesken. Kustakin esityksestä saa opetuksen, maistiaisen ja opetusmonisteen. Neuvontapisteet ovat Tule ja kysy! -tyyppisiä opetus- tai infopisteitä, joissa on vaihtelevasti esillä aiheeseen liittyvää materiaalia, erilaisia tietolähteitä, tehtäviä, esitteitä. Opettaja tai usein opetusharjoittelija ohjaa ja neuvoo sekä on valmis vastaamaan kysymyksiin. Yleisluennot ovat opiston muiden yleisluentojen tapaan kaikille avoimia ja maksuttomia. Niihin ei tarvitse ilmoittautua. Aiheet vaihtelevat vuosittain.

Taitotasoista

Kursseillamme opiskelee taustoiltaan erilaisia ja taidoiltaan kaiken tasoisia opiskelijoita. Taitotasojen määrittämisen avulla opiskelija löytää helpommin omiin tarpeisiinsa sopivan kurssin. Taitotasojen määrittelyn tavoitteena on myös helpottaa opettajan suunnittelutyötä kurssin sisällön valmistelussa. Opettaja voi valmistella kursseja tarkemmin tietäessään ennalta opiskelijoiden odotettavissa olevat taidot.

Taitotasojen kuvaukset

Aloittelijan taso (Osaava, toistava)

Herätellään kiinnostusta ja aloitetaan taidon harjoittelu. Keskitytään ruoanvalmistuksen perustietoihin ja -taitoihin sekä tavallisimpiin perusraaka-aineisiin.

Soveltava taso (Ymmärtävä, soveltava)

Harjoitetaan taitoja niitä monipuolistaen ja soveltaen. Sovelletaan jo opittua. Suurin osa kursseista on tätä tasoa.

Syventävä taso (Taitava, perusteleva, luova)

Syvennetään ja edelleen monipuolistetaan jo opittua. Suositellaan ruoanvalmistuksen tai leivonnan perusteiden vahvaa hallintaa.

Esimerkkejä suunnittelun lähtökohdista

- **raaka-aine:** kalakurssi, valkosipulikurssi, parsakurssi, chilikurssi jne.
- **menetelmä:** keittokurssi, leivontakurssi, koristelukurssi, jne.
- **työväline:** makkarakurssi, fondue-kurssi, jäätelökurssi, tuorepastakurssi jne.
- **juhlavuus:** kakkukurssi, juhlaruokakurssit, jne.
- **opettajan erityisosaaminen:** riistakurssi, vieraskielinen opetus, kulttuurintuntemus, jne.
- **raavitsemus, terveellisyys:** superruoka, raakaruoka, viljaton ruoka jne.
- **teemat:** aikakaudet, henkilöt, ruokakirjat jne.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Työväenopistossa annettavassa kotitalousopetuksessa tyypillisiä piirteitä ovat harrastepainotteisuus, kurssiaiheiden ja opiskelijaryhmien vaihtuminen nopealla aikataululla sekä vuosittain valmisteltava uusi kurssitarjonta. Kotitalousopetuksen luonteen ja vapaan sivistystyön opetuksen tyypillisten piirteiden vuoksi kotitalousopettajan tulee ottaa samanaikaisesti huomioon suuri joukko erilaisia tekijöitä. Opetusta suunniteltaessa pohdinnan kohteeksi on otettava mm. aika, taloudelliset resurssit, käytettävissä olevat raaka-aineet ja työvälineet sekä niiden turvallisuus. Lyhytkurssipainotteisuudesta johtuen opettajalla pitää olla jatkuvasti valmius ottaa vastaan uusi ryhmä ja uudet ihmiset. Lisäksi opetuksen tulisi olla ajankohtaista ja ottaa huomioon trendit. Jotta kurssit säilyisivät korkeatasoisina ja houkuttelevina, on opettajan jatkuvasti uudistettava ja kehitettävä itseään ja opetustaan.

Kursseilla painottuu tekemällä oppiminen. Yleisin tapa järjestää kurssi on opettajan pitämä vuorovaikutteinen teoriaosuus kurssin aluksi, jota seuraa kuullun asian soveltaminen käytäntöön eli ruuanvalmistus, sekä yhdessä ruokailu ja opitun reflektointi. Opetukseen sisältyy usein havaintoesityksiä, jolloin opettaja tai opiskelija voi esittää ryhmälle jonkin haastavamman työvaiheen. Kotitalouskursseilla toimitaan tyypillisesti pareittain tai pienryhmissä, mikä kehittää opiskelijoiden tiimityötaitoja. Yhtenä opetusmuotona hyödynnetään vertaisopetusta, jolloin esimerkiksi kehitysvammaisille suunnatulla kurssilla toimii vertaisohjaajana ja kurssin opettajan työparina kehitysvammainen henkilö. Tällöin vertaisohjaaja osallistuu myös kurssin suunnitteluun opettajan kanssa.

Opetuksessa on mukana Helsingin yliopiston opetusharjoittelijoita, jotka voivat opettaa yksin tai pareittain. Harjoittelijat joko osallistuvat opetukseen sekä suunnittelemalla että opettamalla tunnit, tai olemalla mukana seuraamassa opetusta. Opetusharjoittelijoiden mukana oleminen rikastuttaa kursseja ja tuo uusia ideoita opetuksen järjestämiseen. Tavanomaisen luokassa tapahtuvan opetuksen lisäksi kotitaloudessa pidetään myös havaintoesityksiä, neuvontapisteitä, luentoja, tapahtumia ja työpaja-opetusta.

Verkko-opetuksen suosio on yhteiskunnassa kasvanut ja sillä voidaan tavoittaa uusia asiakasryhmiä. Käytännön taidon oppimisessa fyysinen tila, aito vuorovaikutus ja yhteinen tekeminen on tärkeää. Tämän vuoksi kaikkien kotitalouden kurssien sisältö ei sovellu verkko-opetukseen. Kotitalouden verkko-opetukseen soveltuu parhaiten yksittäisten taitojen tai raaka-aineiden ympärille rakennetut kurssit. Tällaisia kursseja tarjotaan yhtenä opetusmuotona.

3.3 Oppimisympäristöt

Kotitalousopetuksen käytössä on aikuisopetukseen soveltuvia opetuskeittäitä eri puolella kaupunkia. Opetuskeittäiden toiminnoista on saatavilla erilliset käytännön toimintaohjeet. Opetuskeittäiden perusvarustukseen kuuluvat tavallisen kodin keittiötä vastaavat työtilat kaapistoineen, säilytystiloineen, kylmäsäilytystiloineen, vesipisteineen ja liesineen. Irtain opetusvälineistö koostuu normaaleista kodeissa käytettävistä ruoanvalmistus- ja tarjoiluastioista sekä työvälineistä ja pienkoneista. Myös jätehuollosta on huolehdittu opetuskeittäöissä olevissa lajittelupisteissä kotikeittäöissä tapahtuvan lajittelun tapaan. On tarkoituksenmukaista, että opetuskeittäöissä on opettajien ja opiskelijoiden käytössä tietotekninen perusvälineistö: tietokone, datatykki, tabletit ja verkkoyhteydet. Niiden hyödyntäminen antaa mahdollisuuksia opetuksen havainnollistamiseen sekä lisätiedon etsimiseen.

Opetuksessa korostuu pienryhmäopetus tilojen ja opetuksen luonteen takia. Näin jokainen opiskelija saa mielekästä tekemistä ja taitojen opettelulle jää aikaa. Erityisryhmien kursseille tai erityistilanteissa ryhmäkoko on usein vielä pienempi. Opettaja pystyy paneutumaan henkilökohtaiseen opastukseen, kun ryhmäkoko on riittävän pieni. Samalla turvallisuus pystytään huomioimaan, kun opiskelijoilla on opetuskeittäöissä riittävästi tilaa työskennellä. Opetustilojen tulee olla monimuotoisia ja joustavia. Perinteisten oppimisympäristöjen eli opetuskeittäöiden lisäksi oppimista voi tapahtua ja sitä voidaan järjestää esimerkiksi etäyhteydellä opettajan kotona, digitaalisissa ympäristöissä tai vaikka luonnossa. Haluamme tukea opiskelijoiden taitoa toteuttaa kotitalouden tehtäviä eri ympäristöissä.

4. Oppimisen tukeminen

Opiston eri toimipisteissä työskentelevät opistolaiset avustavat osaltaan kotitalousopetuksen vaatimissa järjestelyissä. Opiston *oman kirjaston* sekä *avoimen oppimisympäristö Ainan henkilöstö* ohjaa opettajia opetusmateriaalin maailmaan kirjojen, lehtien, äänitteiden ja tallenteiden sekä sähköisten opetusmateriaalien muodossa. *Toimistohenkilökunta* hoitaa ilmoittautumiseen ja kurssimaksuihin liittyvät asiat sekä huolehtivat opettajan palkanmaksusta. *Opistoisännät* avustavat käytännön töissä mm. opettajien valmistaman opetusmateriaalin kopioinnissa, opetustilojen opetusvälineiden varaamisessa sekä raaka-aineiden ja jätteiden kuljettamisessa.

Arvioinnin tehtävänä on antaa opiskelijalle tietoa oppimisen etenemisestä, tukea oma-aloitteisuutta ja luovuuden käyttöä ruoanvalmistuksessa ja kannustaa jatkamaan opintoja. Arvioinnissa voidaan käyttää opiskelijan ja opettajan itsearviointia, valmiita arviointilomakkeita tai opiskelijan ja opettajan välistä keskustelua. Opiston kotitalousopetuksessa opiskelija saa arvioinnin Hyväksi kotikokiksi -opintokokonaisuudessa. Opiskelija saa halutessaan arvioinnin myös muilta kursseilta.

Opettajalle tärkeä palautteen saantimuoto on suullinen palaute opiskelijoilta. Kurssien loppuksi onkin tärkeää kerätä kurssilaisilta suullista tai kirjallista palautetta ja mahdollisia kehitysehdotuksia liittyen kurssien sisältöihin ja opetusmenetelmiin. Yhdessä voidaan käydä läpi kurssilla koetut onnistumiset ja epäonnistumiset ja miettiä, mitä olisi voitu tehdä eri tavalla. Opettajat voivat myös lukea kurssinhallintaohjelman kautta saapuvia palauteraportteja, joista saa vinkkejä oman opetuksen kehittämiseen.

Opettaja pyrkii kurssien aikana rohkaisemaan ja tukemaan opiskelijoita. Tarkoitus on antaa kurssilaisille onnistumisen elämyksiä, kannustaa positiivisella palautteella ja näin tukea itsetunnon kehittymistä ja opiskelijan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opiskelijoita kannustetaan myös ruoanvalmistuksen harrastamiseen kotona sekä rohkaistaan itsenäiseen tiedon hakemiseen esimerkiksi kertomalla luotettavista ja hyvistä lähteistä, joista voi itsenäisesti etsiä tietoa kotitalouden toimintoihin.

Käsityön opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	4
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	5
3. Opetuksen toteuttaminen	7
3.1 Opetusmuodot	7
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	13
3.3 Oppimisympäristöt	13
4. Oppimisen tukeminen	14

1. Johdanto

Käsityö on laaja-alainen ja monimateriaalinen oppiaine, joka toteuttaa monipuolisesti käsityöilmaisuuksiin, muotoiluun ja teknologiaan perustuvaa käsityöllistä toimintaa. Opetus on tavoitteellista ja mahdollistaa opiskelun eri taitotasolla. Helsingin työväenopistossa käsityö sisältää tekstiili- ja teknisen työn sekä käsityön erikoistekniikat.

Käsityö vahvistaa opiskelijan visuaalista ja materiaalista ilmaisua sekä teknologiaosaamista. Käsityöprosessi koostuu tuotteen tai teoksen itsenäisestä tai yhteisöllisestä suunnittelusta, valmistamisesta ja arvioinnista. Se ohjaa luonnon ja rakennetun ympäristön sekä materiaallisen maailman havainnointiin, tutkimiseen ja soveltamiseen osana opiskelijan omaa ilmaisua ja osaamista.

Käsityönopetus pohjautuu käsityötieteeseen ja käsityökasvatukseen, jotka tieteenaloina ovat laaja-alaisia, monitieteisiä ja tutkimuksellisia. Tutkimuksen keskiössä ovat suunnittelu ja valmistus, käsityön merkitys hyvinvoinnille sekä käsityö kulttuurisena ilmiönä. Keskeistä on käsityön suunnittelu- ja valmistusprosessin hahmottaminen ja ymmärtäminen. Suunnitteluprosessi käynnistyy ideoinnilla ja tuote/teos rakentuu vaihe vaiheelta täsmällisemmäksi tarkentavien pohdintojen, havaintojen ja työvaiheiden kautta. Opiskelu on käsityöhön liittyvien suurien ja pienien ilmiöiden pohtimista ja niihin ratkaisujen hakemista. Arviointia ja reflektointia tehdään koko prosessin ajan.

Helsingin työväenopisto on merkittävin aikuisten käsityön opiskelun mahdollistaja Helsingissä. Käsityönopetusta on vähän myös muilla opistoilla ja kaupallisilla toimijoilla, jotka järjestävät käsityöohjausta ja pienimuotoisia tapahtumia. Opiston laatupalkittu käsityönopetus on pedagogisesti perusteltua ja ammattitaitoisten opettajien suunnittelemaa ja toteuttamaa. Opistolla on käytössään omia aikuisille soveltuvia eri käsityön osa-alueisiin profiloituja opetustiloja.

2. Käsityön opetuksen tavoitteet

Käsityöllä on vahva rooli osana ihmisten hyvinvointia ja elämänhallintaa. Käsityö on väylä itseilmaisuuksiin, rentoutumiseen, sosiaalisten suhteiden ylläpitoon ja aktiivisuuteen mm. ikääntyessä ja erilaisissa elämäntilanteissa. Käsityönopetus tarjoaa helsinkiläisille mielekästä, tavoitteellista tekemistä asianmukaisissa opetustiloissa, samasta asiasta kiinnostuneiden ihmisten seurassa. Opintoryhmän tuki mahdollistaa ja rohkaisee opiskelijaa kokeilemaan ja rikkomaan rajojaan. Käsityö tuottaa kokemuksia ja elämyksiä. Lopputuloksena on myös konkreettisia, itsetehtyjä tuotteita.

Käsityö on moniaistinen oppiaine. Ympäristön ja esineiden havainnoinnin kautta opitaan ymmärtämään suunnittelun ja muotoilun vaikutuksia ihmisiin ja ympäristöön. Käsityöharrastukseen keskittyminen ja taidon pitkäjänteinen harjoittelu kehittävät aivoja yleisemmin kuin vain kyseisen harrastuksen osalta: vaikutukset ulottuvat näköjärjestelmään, tuntoaistiin, hahmottamiskykyyn, keskittymiseen, hienomotoriikkaan, kolmiulotteisuuden tajuun ja luovuuteen.

Käsityö kehittää motorisia taitoja, opettaa tulkitsemaan ja yhdistelemään eri aistien välittämää informaatiota materiaalin ja ympäristön muokattavuudesta. Käsityön tekeminen auttaa vaikeiden käsitteiden hahmottamista konkretisoimalla. Luova toiminta aktivoi oppimaan ja esim. oikean käden käyttämisen ja puhekielen välillä on vahva yhteys.

Käsityötaidon harjaannuttaminen ja ylläpitäminen on elinikäinen prosessi. Käsityönopetuksen tehtävänä on syventää perusopetuksessa saavutettua osaamista ja tukea niitäkin opiskelijoita, joiden kohdalla perusopetuksen tavoitteet eivät toteutuneet. Tarjoamme mahdollisuuden myös niille, jotka eivät aiemmin ole opiskelleet käsityötä lainkaan. Opintoja voi hyödyntää myös ammatillisesti (esim. opettajat, kouluavustajat, vapaaehtoistyöntekijät, käsityöyrittäjät ja käsityöalan opiskelijat), jolloin sillä on yhteiskunnallista merkitystä ammattitaitoa syventävänä ja täydentävänä koulutuksena.

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Käsityönopetuksen yleistavoitteena on **käsityötaidon oppiminen**, joka jakaantuu seuraaviksi tavoitteiksi:

Käsityötuotteen suunnittelu

Opiskelija havainnoi ympäristöä ja käyttää havaintojaan suunnittelun lähtökohdانا tai osana. Hän osaa suunnitella mieleisiään tuotteita erilaisista lähtökohdista käsin esim. tarpeet, materiaali, aistikokemukset ja elämykset. Hän oppii erilaisia suunnittelutapoja ja suunnitelman visualisointia.

Luova ongelmanratkaisu ja ilmaisu

Opiskelija hahmottaa ja ymmärtää käsityöllisen suunnittelu- ja valmistusprosessin vaiheet. Tavoitteena on taidon ja tiedon lisääminen ja soveltaminen sekä persoonallinen ilmaisu. Opiskelija tuntee iloa käsillä tekemisestä, valmiista tuotteesta tai teoksesta.

Teknologia ja työturvallisuus

Opiskelija tutustuu ja perehtyy käsityötekniikoihin sekä työmenetelmiin. Hän oppii käyttämään työvälineitä, koneita ja laitteita turvallisesti ja perehtyy niiden kotihuoltoon. Hän oppii tekemään perusteltuja materiaali-, menetelmä- ja työkohtaisia ratkaisuja tavoitteenaan valmistaa laadukas tuote tai teos.

Materiaalituntemus

Opiskelija tutustuu erilaisiin materiaaleihin teorian ja työskentelyn kautta. Hän huomioi materiaalien käyttö- ja hoito-ominaisuuksia, turvallisuustekijöitä ja valmistusmenetelmiä. Hän pohtii työskentelyään ja valintojaan kestäväen kehityksen ja ekologisuuden näkökulmasta. Häntä rohkaistaan materiaalien kierrätykseen.

Oppimisen arviointi ja reflektointi

Opiskelija oppii arvioimaan ja refleктоimaan omaa työskentelyprosessiaan, valmistamiaan tuotteita/teoksia ja osaamisensa tasoa. Oman oppimistavan ymmärtäminen tukee omien tavoitteiden asettamista ja saavuttamista.

Käsityötaidon oppimista tukevat myös seuraavat tavoitteet:

Yhteistoiminnallisuus ja hyvinvointi

Aikuisten oppijoiden kesken korostuu ryhmän opiskelijoiden monipuolisen osaamisen ja elämäkokemuksen hyödyntäminen, vertaisoppiminen. Opiskelija osallistuu aktiivisesti oppimistilanteisiin ja ymmärtää ryhmän voimavarana, tiedon, taidon ja oppimisen ilon lähteenä. Kannustavasta ja rohkaisevasta ilmapiiristä ovat vastuussa opettaja ja kaikki opiskelijat.

Käsityökulttuuri

Opiskelija tutustuu sekä suomalaiseen että kansainvälisiin käsityökulttuureihin. Hän hyödyntää ja säilyttää omalta osaltaan kulttuuriperintöä sekä soveltaa ja uudistaa sitä omissa töissään ja teoksissaan.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Kursseille voi ilmoittautua kuka tahansa yli 16-vuotias, kiinnostus käsillä tekemiseen yhdistää ja kokoaa erilaiset ihmiset yhteen. Erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille järjestetään kursseja yhteistyössä erityisryhmien tarpeita tuntevien järjestöjen, palvelukeskusten, kaupungin sosiaalitoimen tms. kanssa. Opiskelijamäärä ja opetusta tukevan ohjauksen määrä määritellään kurssikohtaisesti opiskelijaryhmän mukaan. Senioreille järjestetään päiväopetusta opiston omissa tiloissa ja palvelukeskuksissa.

Muunkielisten integroitumista pyritään helpottamaan järjestämällä kaksikielisiä kursseja sekä käsityöhön tutustuttavia kursseja/opetusker-toja yhteistyössä S2-opetuksen kanssa. Tavoitteena on madaltaa kynnys-tä tulla opistoon opiskelemaan.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Käsityöopetuksen tavoitteena on luoda oppimisen iloa ja oppimiseen liit-tyviä myönteisiä kokemuksia. Aikuisoppijan ilo syntyy vuorovaikutuksesta, konkreettisesta tekemisestä, ponnistelusta, yllätyksellisyydestä, uuden oivaltamisesta ja tuottamisesta. Tutkiva ja luova työskentelyote, aiemman osaamisen soveltaminen, yhdessä tekeminen ja mahdollisuus syventymi-seen ja keskittymiseen edistävät aikuisopiskelijan ajattelun ja oppimaan oppimisen kehittymistä ja sitä kautta kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Kurssisisältöjä suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa. Tietyillä kursseilla yhteistoiminnallisuus korostuu enemmän esim. yhteisten kurssitöiden, projektien tai näyttelyiden kautta. Vapaamuotoinen keskustelu työskentelyn lomassa luo mahdollisuuksia opiskelijoita innostaville keskusteluille. Tuttu ryhmä ja avoin, kannustava ilmapiiri rohkaisevat omien mielipiteiden esiin tuomiseen.

Kestävä kehitys ja ilmastomuutoksen hillintä

Käsityökurssilla pohditaan yhdessä opiskelijoiden kanssa kestävän kehityksen mukaisia toimintatapoja ja toteutetaan niitä mahdollisuuksien mukaan. Väline- ja materiaalivalinnoissa otetaan huomioon niiden valmistuksen ja käytön ympäristövaikutukset ja käytetään kierrätysmateriaaleja silloin, kun se on järkevää. Luokissa on kangas- ym. materiaalilaatikoita, joista opiskelijat voivat ottaa ja joihin he voivat tuoda materiaalia. Tuotteiden valmistuksessa tavoitellaan hyvää laatua, jotta tuotteen elinkaari olisi mahdollisimman pitkä. Korjaamiseen ja tuotteiden uudistamiseen kannustetaan, ja se on mahdollista lähes kaikilla kursseilla. Materiaalivalinnoilla opiskelija pystyy itse vaikuttamaan kokonaiskustannuksiin.

Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys näkyvät käsityökurssilla esim. kurssiteemoissa ja opettajan käyttämässä kurssimateriaalissa. Kurssilaisten erilaiset kulttuuritaustat otetaan huomioon ja opiskelijaa rohkaistaan hyödyntämään omaa taustaansa ja kiinnostuksensa kohteita työskentelyssään. Perinteitä kunnioitetaan ja juhlat näkyvät kurssitarjonnassa, erityisesti tapahtumissa.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Ammattitaitoiset opettajat ja omat profiloituneet tilat mahdollistavat monipuolisen ja vaihtuvan käsityön opetus- ja kurssitarjonnan. Käsityön ainealalla järjestetään pitkäkestoisia tasolta toiselle eteneviä kursseja, lukukauden pituisia kursseja, lyhyitä viikonloppukursseja ja intensiivikursseja. Opetusta järjestetään päivä- ja ilta-aikaan, arkisin ja viikonloppuisin. Opetus toteutetaan pääosin syys- ja kevätlukukaudella sekä jonkin verran opetuskauden ulkopuolella loppukeväällä. Luentoja järjestetään vuosittain. Erilaiset tapahtumat ja näyttelyt ovat helppo tapa tutustua opiston toimintaan. Uusimpina opetusmuotoina ovat verkko-opetus ja monimuoto-opetus. Käsityön ainealaan sopii parhaiten lähiopetus, koska useimmilla kursseilla tarvittavat opetus- ja työvälineet ovat luokissa.

Opisto toimii Helsingin yliopiston käsityönopetuksen harjoittelukouluna. Harjoittelijat osallistuvat opetukseen sekä suunnittelemalla että opettamalla tunnit, tai olemalla mukana seuraamassa opetusta. Opetusharjoittelijoiden mukana oleminen rikastuttaa kursseja ja tuo uusia ideoita opetuksen järjestämiseen.

Käsityön kurssiluokittelu perustuu pääkaupunkiseudun kansalais- ja työväenopistojen yhteistyönä tekemään jaotteluun.

Tekstiilityön kurssit jakaantuvat seuraavasti:

Suunnittelu ja materiaalit

Vuosittain vaihtuvilla kursseilla opitaan mm. kuvallista suunnittelua, tietokoneohjelmien hyödyntämistä suunnittelun apuna ja materiaalitunte-
musta.

Koneet ja välineet

Kursseilla opitaan käsityössä tarvittavien koneiden ja laitteiden sekä tietokoneohjelmien käyttöä.

Kaavoitus

Opitaan kaavojen piirtämistä ja kaavaohjelmien käyttöä sekä kuosittelua ja muotoilua.

Vaatetus

Vaatetuskurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon. Tasolla yksi käytetään perus- ja valmiskaavoja ja opitaan perusasiat ompelusta ja sovituksesta. Ylemmillä tasoilla painopiste siirtyy yksilöllisyyden korostamiseen, koneiden ja välineiden monipuoliseen käyttöön ja omatoimisuuteen. Vaatetuksen erikoiskursseilla keskitytään tiettyyn materiaaliin (esim. nahkavaate), tyyliin (esim. kansallispuvut, historialliset puvut) jne. Edellytykset kurssille osallistumiseen määritellään kurssikohtaisesti.

Ompelun erikoiskurssit

Kurssit on ryhmitelty teemoittain (esim. asusteet, kukkarot ja laukut, sisustustekstiilit, nallet ja nuket), kurssien määrä ja sisällöt vaihtelevat lukukausittain.

Tilkkutyö

Perinteisiä ja moderneja tekniikoita sovelletaan omiin suunnitelmiin. Työt ommellaan ja tikataan joko käsin ja/tai ompelukoneella. Materiaaleista ja valmistustekniikoista riippuen tilkkutyö voi olla sisustus-, käyttö- tai taidetekstiili. Tilkkutyö voi myös olla osa vaatetta tai asustetta. Materiaalien kierrätys sopii erinomaisesti tilkkutöihin ja niihin voi yhdistää myös värjäystä ja kankaanpainantaa. Tilkkutyökurssit on ryhmitelty neljään taitotasoon.

Kuviointi ja värjäys

Opitaan tuotesuunnittelua, värioppia ja sommittelua sekä kurssien sisällöistä riippuen erilaisia painanta-, värjäys-, maalaus- ja etsaustekniikoita. Opitaan tuotesuunnittelua, värioppia ja sommittelua.

Kirjonta

Kursseilla opitaan käsin- ja konekirjonnan materiaalien ja työvälineiden käyttöä, pinnan sommittelua, kirjontailmaisua ja viimeistelytapoja.

Neulonta, virkkaus ja lankatyön erikoistekniikat

Kursseilla opitaan työtavan perusteet aloituksesta työn viimeistelyyn sekä kuhunkin työhön ja tilanteeseen sopivien materiaalien ja välineiden valintaa. Koneneulonnan kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon: 1-tasolla opitaan neulekoneen käyttö ja neulevaatteen valmistamisen perustaidot, kuvioautomaatiikan käyttö sekä joustinten neulominen. Tasoilla 2–3 perehdytään neuleen eri osa-alueisiin. Virkkaus- ja lankatyön erikoistekniikoiden kursseilla opitaan sekä perinteisiä että trendikkäitä työtapoja. Osa kursseista soveltuu aloitteleville harrastajille, osa edellyttää jo monipuolista käsityötaitoa.

Pitsinnypläys

Nypläyskursseilla vasta-alkajat oppivat työvälineiden ja erilaisten materiaalien käyttöä sekä nypläyksen peruslyönnit. Perusteet opitaan harjoitustöissä. Jatkajat soveltavat nypläystekniikkaa valitsemisensa haastavammissa töissä. Kursseilla perehdytään myös pitsien viimeistelyyn, kiinnitykseen, hoitoon sekä pitsityylien historiaan ja nykypäivään.

Kudonta

Kudottavat työt suunnitellaan yhdessä ja loimilangat tilataan yhteistilauksena. Kangaspuut laitetaan kutomiskuntoon ryhmätyönä, minkä jälkeen jokainen kutoo vuorollaan oman työnsä. Kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon. 1-tasolla opitaan loimen luominen, rakentaminen ja kangaspuilla kutominen perussidoksilla. Tasoilla 2-3 opitaan lisää sidoksia ja kudottavan kankaan suunnittelua sekä laajennetaan materiaalituntemusta.

Huovutus

Peruskursseilla opitaan tasomaisen ja kolmiulotteisen työn huovuttaminen, hankaus-, rullaus- ja saumatekniikka sekä erilaisia kuviointitapoja. Jatko- ja erikoiskursseilla syvennetään huovutustaitoja tutustumalla uusiin materiaaleihin, huovan monipuolisiin käyttömahdollisuuksiin sekä viimeistelytapoihin ja sovelletaan näitä taitoja uudella tavalla.

Käsityön erikoistekniikat

Käsityön erikoistekniikoiden kurssit on jaoteltu kurssilla käytettävän ensisijaisen materiaalin tai tekniikan mukaan. Tarjoamme uusia, ajan hengen mukaisia sekä perinteisiä aiheita tai tekniikoita. Osa kursseista soveltuu aloitteleville harrastajille, osa edellyttää jo monipuolisempaa käsityötaitoa.

Teknisen työn

kurssilla työt suunnitellaan ja toteutetaan opiskelijan tarpeiden ja taitojen mukaan. Tavoitteena on valmis tuote, johon nivoutuu materiaalitietous ja valmistustekniikat. Oppimisen ei tarvitse välttämättä olla portaittain etenemistä alhaalta ylöspäin, vaan aluksi voi opiskella esim. suppeamman alan haastavampiakin tekniikoita palaamalla myöhemmin alan perustietojen opiskeluun. Kurssin aihe voi olla joko materiaaliin tai tekniikkaan pohjautuva. Opiskelija voi saavuttaa laaja-alaisen osaamisen valitsemalla erityyppisiä tuotteita suunniteltavaksi ja valmistettavaksi.

Kurssit jakaantuvat seuraavasti:

Huolto ja kunnostus

Kurssit on jaoteltu erilaisten arkipäivän tarpeiden mukaan esimerkiksi kodin huoltoon ja kunnostukseen tarvittavien tietojen ja taitojen saamiseksi.

Huonekalujen kunnostus

Jokaisella opiskelijalla on oma kunnostettava tuote. Kunnostuksen edetessä opitaan työkalujen ja eri materiaalien käyttöä.

Huonekalujen verhoilu

Kurssit keskittyvät uudistusta kaipaavien tuolien verhoiluun. Opiskelijat verhoilevat oman tuolin. Työn edetessä opitaan jousien sidonnat ja muut tarvittavat tekniikat sekä materiaalien käyttöä.

Metallityö

Opitaan metallityövälineiden ja laitteiden käyttö. Opiskelijat toteuttavat omia suunnitelmia.

Puutyö

Opiskelijat valmistavat kurssilla tuotteita omiin tarpeisiin omien suunnitelmien pohjalta. Työn edetessä opitaan koneiden ja laitteiden käyttö sekä materiaalituntemusta. Kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon.

Soitinrakennus

Opetuksen pääpaino on akustisten soittimien rakentamisessa. Opitaan kuhunkin soittimeen tarvittavien materiaalien valinta ja käyttö. Soittimen rakentamisen yhteydessä opitaan työkalujen käyttö ja apulaitteiden valmistus. Kurssit on ryhmitelty kolmeen taitotasoon.

Muut kurssit

Kurssit jaotellaan eri aihealueisiin. Korutöissä on eri osa-alueisiin keskittyviä kurssveja, esimerkiksi ketjunpunonta, kivenistutus ja sormuksen taonta. Lisänä tarjotaan esim. nukkekotien ja pienoismallien valmistusta. Näillä kurssilla opitaan jokin rajattu tekniikka ja materiaalin käyttöä.

Taitotasot

Käsityötaitojen oppiminen on kumuloituvaa ja vaatii usein pitkäaikaista ja sinnikästä harjoittelua. Joillekin kursseille voi tulla kokeilemaan työtäpää tai materiaalia, osa kursseista sopii aloitteleville harrastajille ja osa edellyttää opiskelijoilta monipuolisempaa käsityötaitoa. Kurssit on jaettu taitotasoihin: peruskurssit (taso 1) ja jatkokurssit (tasot 2-4).

- Tasolla 1, peruskurssilla **tutustutaan** käytettäviin materiaaleihin ja työvälineisiin ja opitaan niiden käyttöä. Herätellään luovuutta, harjoitellaan tuotesuunnittelua ja opitaan perustyötavat.
- Tasolla 2 **laajennetaan** tietoja ja taitoja materiaaleista, työvälineiden käytöstä ja tekniikoista. Opittua sovelletaan oman tuotteen muotoiluun, suunnitteluun ja valmistukseen.
- Tasolla 3 **syvennetään** tietoja ja taitoja materiaaleista ja tekniikoista, kokeillaan erilaisten materiaalien yhdistämistä ja työstämistä. Opittua sovelletaan oman käsityöilmaisun löytämiseksi ja kehittämiseksi.
- Tasolla 4 **sovelletaan** tietoja ja taitoja rohkeasti ja laaja-alaisesti omaan työskentelyyn ja käsityöilmaisuu.

Opintokokonaisuudet

Opisto tarjoaa aikuisille **käsityön taiteen perusopetusta**, joka pohjautuu Opetushallituksen syksyllä 2017 julkaisemiin uusiin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteisiin (OPH-2068-2017). Opinnot jakautuvat perus- ja syventäviin opintoihin. Käsityön taiteen perusopetuksessa opiskelijaa kannustetaan havainnoimaan, pohtimaan ja tulkitsemaan ympäristöään ja ilmiöitä sekä ilmaisemaan itseään käsityön keinoin. Aikuisten opetuksen erityisenä tavoitteena on oman ilmaisutavan, muotoiluajattelun ja oman taiteellisen työskentelyn kehittäminen. Oppimisen välineenä käytetään monipuolisesti käsityön eri menetelmiä ja materiaaleja. Opintoryhmän näyttelyt ja projektit tarjoavat haasteen oman käsityöilmaisun kehittymiselle. Helsingin työväenopiston aikuisille suunnattu uusi opetussuunnitelma otettiin käyttöön syksyllä 2018. Opetussuunnitelma on luettavissa opiston verkkosivuilla.

Hyväksi kotiompelijaksi on aikuisille ompelun harrastajille suunniteltu kolmen vuoden opintokokonaisuus. Opintoihin sisältyy vaatesuunnittelua, materiaalitietoa, kaavoitusta ja vaatteiden valmistusta. Opinnot tarjoavat mahdollisuuden pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen vaatetuksen opiskeluun. Omaa oppimista reflektoidaan ja taltioidaan koko koulutuksen ajan. Koulutuksen päätteeksi tehdään opinnäytetyö, joka esitellään julkisesti. Opintokokonaisuuden tavoitteet ja sisällöt ovat luettavissa opiston verkkosivuilla.

Sidoksia on kankaankudontaan pohjautuva kolmen vuoden opintokokonaisuus, jossa kudonta on osa laajaa, eri käsityötekniikoita yhdistävää suunnittelu- ja valmistusprosessia. Eri tekniikat yhdistyvät toisiinsa luontevasti, kun kankaan suunnittelu ja sen viimeistely valmiiksi tuotteeksi, esim. vaatteeksi tai sisustustuotteeksi, on kiinteä osa prosessia. Opintoihin sisältyy monipuolisten kudontajaksojen lisäksi visuaalisen suunnittelun perusteita, väri- ja materiaalioppia, vaate- ja sisustustekstiiliompelua, kirjontaa, värjäystä, vanutusta ja verhoilua. Opintokokonaisuuden tavoitteet ja sisällöt ovat luettavissa opiston verkkosivuilla.

Käsityön eri aineryhmissä tarjotaan 1–3 vuotta kestäviä tasolta toiselle eteneviä opintopolkuja.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Käsityön kursseilla opetusmenetelmät valitaan monipuolisesti tukien aikuisopiskelijoiden tietojen ja taitojen oppimista, ilmaisua, reflektointia ja yhteistoiminnallista käsityötä. Opetuksessa otetaan huomioon aikuisen motivoituneisuus, aiempi osaaminen ja omatoimisuus. Lähtökohtana on, että opiskelijat osallistuvat aktiivisesti toimintaan ja arvioivat kriittisesti omaa oppimistaan. Eriyttäminen tukee oppimista sekä yksilö-, pari- että ryhmätyöskentelyssä.

Opetus sisältää kurssien tavoitteista ja sisällöistä riippuen luentoja ja opettajajohtoisia opetustilanteita, yksilö- ja ryhmätehtäviä, projekti- ja harjoitustöitä sekä verkko-opetusta. Taidon opettamiseen kuuluu oleellisesti konkreettinen havainnollistaminen kurssisisällön mukaisilla välineillä ja materiaaleilla. Taidon oppiminen vaatii kokeiluja ja aktiivista harjoittelua. Oppimateriaali on useimmiten opettajan eri lähteistä kokoamaa ja juuri aikuisten opettamiseen sovellettua.

3.3 Oppimisympäristöt

Käsityönopetus tapahtuu pääosin opiston omissa aikuisille suunnitelluissa tiloissa. Käsityöluokista osa on erityistiloja, jotka ovat profiloituneet tietyn tekniikan opetukseen luokkatilan ja välineistön mukaan kuten kankaanpainanta, vaateompelu, koneneulonta, kudonta, huovutus ja tekninen työ. Opistolla on yksi oma teknisen työn tila, Vuotalon Puupaja, ja kuvataiteen kanssa yhteiskäytössä Verstas Itämerentalossa. Teknistä työtä järjestetään paljon myös peruskoulujen teknisen työn luokissa. Kudonta- ja koneneulontaluokat työvälineineen ovat opiskelijoiden käytettävissä myös opetusajkojen ja -kauden ulkopuolella, jotta he voivat työstää kurssitöitään omalla ajallaan opetuskertojen välillä ja opiston loma-aikoina.

Yleistiloissa järjestetään myös opetusta, jossa käytetään opetuspaikkojen välillä kierrätettäviä yhteisiä erikoisvälineitä kuten varttinätkehräyksessä. Opetusta järjestetään pienimuotoisesti myös opiston tilojen ulkopuolella ja digitaalisesti mm. etäluentotekniikkaa hyödyntäen ja verkko-opetuksena Opehuone.fi-sivuston tarjoamien ohjelmien avulla.

4. Oppimisen tukeminen

Tavoitteena on, että opiskelija löytää omaa taitotasoaan ja omia tavoitteitaan vastaavan kurssin tai oppimisympäristön, jolloin hänen tietonsa ja taitonsa kehittyvät kokonaisvaltaisesti ja hänen yksilölliset vahvuutensa pääsevät esiin. Ilmonet.fi-palvelussa kerrotaan kurssin tavoitteet, keskeinen sisältö osaamisperusteisesti, tarvittavat materiaalit ja välineet sekä tiedot ensimmäisellä kerralla tarvittavista välineistä. Kurssiesitteen tiedot kertovat myös kurssilla mahdollisesti käytettävien materiaalien, kuten liimojen, allergeeneista ja tuoksuista. Kurssiin liitetty kuva havainnollistaa sisältöjä. Lisätietoa kurssista saa kurssin vastaavalta suunnittelijaopettajalta. Perusteellisten kurssikuvausten avulla opiskelija pystyy realistisesti arvioimaan omia taitojaan ja mahdollisuuksiaan, esim. sitoutumista ja ajankäyttöä, suhteessa kurssin aikatauluun ja tavoitteisiin. Opiskelijoita kannustetaan säännölliseen opiskeluun, harrastuksen ylläpitämiseen ja tasolta toiselle etenemiseen, mitä tuetaan myös ennakoilmoittautumisjärjestelyin. Tavoitteena on herättää ja ylläpitää opiskelijan halua ja kykyä elinikäiseen oppimiseen ja innostaa opiskelijaa omien opintopolkujen suunnitteluun aikuisen opiskelijan kannalta mielekkäällä tavalla.

Eri-laisuus on rikkautta. Eri-ikäisten ja erilaisten ihmisten vuorovaikutus ja kohtaaminen sekä kaikkia kunnioittava asenne edistävät oppimista. Eri-ikäisten oppijoiden erityistarpeet otetaan huomioon opetusjärjestelyissä mahdollisuuksien mukaan ryhmään sopeuttaen. Ryhmytykseen ja kannustavan ilmapiirin luomiseen panostetaan, jotta vertaisoppiminen tulee mahdolliseksi ja luontevaksi osaksi ryhmän toimintaa. Vuosittain järjestetään myös erityisryhmille suunnattuja kursseja, joissa opetus suunnitellaan kunkin ryhmän tarpeet huomioiden - myös yhteistyössä järjestöjen ja tukipalveluiden kanssa. Lähes kaikki opetuspaikkamme ovat esteettömiä.

Opetuksen yhtenä tehtävänä on ohjata opiskelijaa omaehtoiseen työskentelyyn, mitä varten luokissa on käsityökirjoja ja -lehtiä, ajanmukaiset koneet ja pientyövälineet sekä tarvittavat suunnitteluohjelmat ohjeineen. Opiston kirjastossa on huomattavan laaja käsityökirjojen kokoelma, mikä palvelee hyvin eri tasoisia opiskelijoita. Koneiden ja it-ohjelmien käyttökoulutuksia järjestetään tarpeen mukaan. Koneneulonnan ja kudonnan opiskelijat voivat työskennellä luokissa opetuskertojen välillä erikseen sovittavina aikoina. Vuosittain kudontaluokissa järjestettävät kesäkudontakurssit on tarkoitettu talven kursseilla opittujen tietojen ja taitojen kertaukseen, omaehtoiseen oppimiseen ja pienryhmissä työskentelyyn.

Käsityönopeetus on toteuttanut suunnitelmallisesti vuonna 2002 aloitettua Käsityön tietostrategiaa arvioiden ja päivittäen sitä vuosittain. Tietostrategian nojalla kehitetään opetusmenetelmiä, koulutetaan tuntiopettajia ja päivitetään luokkien it-varustusta. Opistosta käsin -blogi kokoaa yhteen erilaisia näkökulmia opiston käsityönopeutukseen sekä käsityötä koskettaviin ilmiöihin lähellä ja kaukana. Blogissa olevia artikkeleita linkitetään kurssien tietoihin Ilmonetissä, jolloin opiskelija voi tutustua aiheeseen etukäteen.

Arviointi

Arvioinnin tehtävänä on kannustaen tukea opiskelijan kehittymistä opinnoissaan, taitotiedoissaan ja luovuudessaan sekä ohjata opiskelun tavoitteiden asettamista. Oman tekemisen reflektointi on tärkeää, että oppiminen syvenee. Positiivisella ja kannustavalla palautteella on myös suuri merkitys, jotta opiskelijan luottamus ja usko omaan kykyihin kehittyvät.

Arviointi on vuorovaikutusta opiskelijan, opettajan ja ryhmän välillä, ja sitä harjoitellaan opintojen kuluessa. Menetelminä käytetään itsearviointia ja erilaisia arviointikeskusteluja. Opiskelijaa rohkaistaan antamaan ja vastaanottamaan palautetta oppimistilanteissa. Opettajan antama palaute on pääasiassa suullista. Arviointi kohdistuu oppimisprosessiin, harjoituksiin ja valmistettuihin tuotteisiin. Arviointi auttaa myös opettajaa kehittymään työssään. Seuraamme tila- ja kurssikohtaista palautetta ja reagoimme siihen mahdollisuuksiemme mukaan.

Käsityön taiteen perusopetuksessa opiskelija saa arvioinnin opinnoistaan todistuksessa, jonka sisältö on määritelty Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa. Opiskelijalle annetaan pyydettyä osallistumistodistus suorittamistaan laajan oppimäärän opinnoista, jos opinnot keskeytyvät tai opiskelija tarvitsee sitä muusta syystä.

Hyväksi kotiompelijaksi sekä Sidoksia -opintokokonaisuuksissa opiskelija saa opintojen päätteeksi todistuksen, jossa on luettelo opiskelijan suorittamista koulutukseen kuuluneista kursseista, niiden tuntimäärät sekä kirjallinen oppinnäyte- tai projektityön palaute. Todistuksen saamisen ehtona on, että opiskelija on suorittanut kaikki opintokokonaisuuteen sisältyneet kurssit harjoitustöineen sekä suorittanut kokonaisuuteen vaadittavat kurssit.

Helsinki

Työväenopisto

Liikunnan ja tanssin opetussuunnitelma

1. Johdanto.....	2
2.1. Oppiainekohtaiset tavoitteet	5
2.2. Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	7
3. Opetuksen toteuttaminen	9
3.1. Opetusmuodot.....	9
3.2. Opetus- ja oppimismenetelmät	10
3.3. Oppimisympäristöt.....	11
4. Oppimisen tukeminen	12

1. Johdanto

Liikkumisella on todettu olevan suuri merkitys fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitäjänä. Liikkuminen ennaltaehkäisee, hoitaa ja kuntouttaa monia sairauksia, sekä parantaa unen laatua. Säännöllisen liikunnan on todettu parantavan oppimista ja muistia sekä helpottavan stressin hallintaa. Liikkumisen on myös todettu edistävän henkistä hyvinvointia, virkistävän, lisäävän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kohottavan mielialaa. Opiston liikunnan ja tanssin opetuksessa voidaan auttaa yksilöä omaksumaan fyysisesti aktiivinen elämäntapa, tuottaa myönteisiä kokemuksia yhdessäolosta, oman kehon tuntemuksesta ja itseilmaisusta sekä terveyskunnan ylläpitämisestä ja sen kehittämisestä. Aktiivisella elämäntavalla tarkoitetaan sitä, että liikkuminen on luonteva osa yksilön jokapäiväistä elämää, samalla mahdollistaen liikunnallisen aktiivisuuden säilyttämisen läpi elämänkaaren.

Helsingin työväenopiston tarjoama liikunta- ja tanssitoiminta on profiloitunut suhteessa Helsingin kaupungin muihin liikuntaa järjestäviin tahoihin suuntautuen yli 16-vuotiaille nuorille, aikuisille ja seniori-ikäisille kaupunkilaisille tarjoten myös mahdollisuuksia itseilmaisuuksiin, projekteihin ja esitystoimintaan. Tavoitteena on kaupunkilaisten terveyden edistäminen sekä kokonaisvaltainen hyvinvoinnin ja elämänlaadun parantaminen. Aineala tarjoaa mahdollisuuksia hankkia tietoa ja kokemuksia eri liikunta- ja tanssimuodoista sekä keinoja, joiden avulla ylläpitää ja kehittää omaa toimintakykyä. Lisäksi kurssikohtaisissa sisällöissä ja osallistujien yksilöllisissä tavoitteissa voi korostua fyysisen kunnan ja taitojen kehittäminen, kehollisen itseilmaisun ja luovuuden toteuttaminen tai yhdessäolo ja tiedon jakaminen.

Monipuolinen, edullinen ja lähellä kaupunkilaisten omaa toimintaympäristöä toteutettava liikunta mahdollistaa liikunnallisen elämäntavan omaksumisen, pitkäjänteisen harrastamisen ja uusien lajien kokeilun sekä auttaa löytämään sopivan liikkumismuodon ikäryhmästä ja tasosta riippumatta. Liikunnan ja tanssin aineala jakautuu laaja-alaisesti kolmeen kategoriaan: 1. kunto- ja terveysliikunta, 2. palloilu ja joukkuepelit sekä 3. tanssi ja ilmaisu. Lähtökohtana näiden kategorioiden määrittelylle ovat uudistuneet terveysliikunnan suositukset sekä taiteen perusopetuksen tanssin opetussuunnitelman sisällöt. Tavoitteena on ylläpitää liikuntatarjonnan moninaisuutta sekä mahdollistaa jatkuva uudistuminen.

KUVIO 1. Vuonna 2019 voimaan tullut liikkumisen suositus 18-64 –vuotiaille. (UKK-insituutti, 2020)

Kunto- ja terveystoikunta

Terveystoikunnalla tarkoitetaan kaikkea fyysistä aktiivisuutta, jolla on positiivisia vaikutuksia terveyteen. Myös kuntoa ylläpitävä aktiivisuus on terveystoikuntaa. Kevyen ohjatun liikunnan lisäksi tällaista liikuntaa ovat esimerkiksi kävely, kaupassa käynti tai pihatytöt. Kuntoliikunnalla tarkoitetaan kuormittavampaa aktiivisuutta, joka kohottaa kuntoa. Kuormituksen kokeminen riippuu fyysisen kunnan tasosta, joka on yksilöllinen. Tämän vuoksi tarkka rajanveto käsitteiden välille ei ole mahdollista.

Tyväenopiston kunto- ja terveystoikunnan opetus järjestetään huomioiden voimassa olevat valtakunnalliset terveystoikunnan suositukset. Vuosittainen opetustarjonta toimii jokaisen kaupunkilaisen tukipilarina suositusten toteuttamiseen. Opetuksessa huomioidaan erityisesti ne osa-alueet, joiden toteutumista kurssimuotoisen opiskelun katsotaan tukevan. Näitä osa-alueita ovat lihasvoima, tasapaino, liikehallinta, notkeus sekä reipas kuntoa kohottava liikunta. Opistossa järjestetään myös kursseja, joiden fyysinen kuormittavuus on kevyt. Näillä kursseilla pyritään antamaan valmius itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen sekä toimintakyvyn ylläpitämiseen. Sisältöjä ja tavoitteita uudistetaan tarvittaessa, mikäli liikkumisen valtakunnallisia suosituksia päivitetään.

Palloilu ja joukkuepelit

Palloilu- ja joukkuepelien opetuksessa pyritään tarjoamaan matalan kynnyksen harrastusmahdollisuus niille kaupunkilaisille, jotka eivät ole mukana urheiluseuratoiminnassa. Opetukseen voivat osallistua niin vasta-alkajat kuin aikaisemmin kilpaurheilua harrastaneet kaupunkilaiset.

Työväenopiston palloilu- ja joukkuepelikursseilla harjoitellaan pelaamista, lajitekniikoita tai molempia sen mukaan miten kurssin tavoitteissa on määritelty. Opetuksessa korostetaan turvallista yhdessä tekemistä, positiivista ilmapiiriä ja aktiivisuutta edistävien taitojen kehittämistä. Yhdessä tekeminen pyritään järjestämään niin, että jokaisella on taito- ja kuntotasosta riippumatta mahdollisuus onnistumisiin ja positiivisiin liikuntakokemuksiin. Yhdessä tekemistä korostetaan osallistamalla opiskelijoita ottamaan vastuuta ryhmän toiminnasta.

Tanssi ja ilmaisu

Tanssin ja ilmaisun opetuksessa korostuu kehollinen kokemuksellisuus, elämyksellisyys sekä sosiaalinen vuorovaikutus tarjoten opiskelijoille fyysistä kuntoa, taitoa, tietoa, keinoja itseilmaisuun, ajatusten vaihtoa ja yhteisöllisyyttä. Monipuolinen kurssivalikoima mahdollistaa pitkäjänteisen tanssityylien harrastamisen. Opetustarjonta ”elää ajan hengessä” tarjoten uudenlaisia kokemuksia eri-ikäisille harrastajille aloittelijoista joiden pidemmälle ehtineisiin harrastajiin.

Tanssin ja ilmaisun opetuksen lähtökohtana pidetään taiteen perusopetuksen tanssin opetuksen suuntaa antavia sisältöjä eri kohderyhmille sovellettuina. Opetus tukee niin toiminta- ja työkyvyn ylläpitämistä kuin opiskelijan kokonaisvaltaista kehittymistä, luovuutta ja taiteellista ilmaisukykyä. Kurssitoiminnan ohella esitykset ja projektit antavat tilaisuuden osallistua tanssi- ja taidetapahtumiin joko esiintyjänä tai katsojana avartaen käsitystä tanssin monimuotoisuudesta.

2. Liikunnan ja tanssin opetuksen tavoitteet

Liikunnan ja tanssin ainealan opetuksen tavoitteena on tukea laaja-alaisesti kaupunkilaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä antaa mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja kehittymiseen. Yksilöllisten tavoitteiden lisäksi lähtökohtana pidetään voimassa olevien terveysliikuntasuosituksien sisältöjä sekä taiteen perusopetuksen tanssin opetuksen suuntaa antavia sisältöjä eri kohderyhmille sovellettuina.

Ryhmämuotoinen opetus mahdollistaa positiiviset liikuntakokemukset yhdessä muiden ihmisten kanssa. Toiminnallisen opetuksen ohessa kaupunkilaisille opetetaan tietoja ja taitoja omasta toimintakyvystä huolehtimiseen. Lisäksi tarjotaan mahdollisuuksia keholliseen itseilmaisuuksiin, elämyksellisyyteen sekä yhteisölliseen kokemusten jakamiseen. Opiskelijoiden eri lähtökohdat otetaan huomioon opetusta eriyttämällä. Yksilöllisyyttä ja tavoitteiden asettelua pyritään tukemaan myös kurssien tasoluokittelulla, josta kerrotaan tarkemmin luvussa 3.1.

2.1. Oppiainekohtaiset tavoitteet

Kunto- ja terveysliikunta

Kunto- ja terveysliikunnan opetuksen tavoitteena on tukea kaupunkilaisia fyysisen toimintakyvyn ylläpidossa. Monipuolisella kurssitarjonnalla pyritään lisäämään kaupunkilaisten fyysistä aktiivisuutta, innostamaan kaupunkilaisia omaehtoiseen liikunnan harrastamiseen, sekä opettamaan tietoja ja taitoja omasta kunnosta huolehtimiseen.

Yksittäinen kurssi voi olla tavoitteiltaan laaja-alaisesti toimintakykyyn vaikuttava tai tavoitteissa voidaan painottaa erityisesti joitakin osa-alueita. Näitä painotuksia voivat olla liikuntamotivaation edistämiseen tähtäävät kevyemmät kurssit, raskaampaa liikuntaa sisältävät kuntoliikuntakurssit, keskivartalon ja kehon hallintaa tai liikkuvuutta kehittävät kurssit. Kurssit ovat toiminnallisia, mutta niissä voi olla myös teoriasisältöjä.

Palloilu ja joukkuepelit

Palloilu ja joukkuepelien opetuksen tavoitteissa korostetaan liikunnan ilon löytymistä yhdessä tekemisen kautta. Opetustilanteessa voidaan keskittyä harjoittelemaan myös lajitekniisiä taitoja ja sääntöjä sen verran kuin se on oleellista terveyttä edistävän aktiivisuuden näkökulmasta.

Joukkuepelikursseilla opitaan toimimaan osana ryhmää niin, että jokainen löytää tavan osallistua peleihin omana yksilönään ja omalla kuntosollaan. Tekniisiä lajitaitoja kehittäville kursseilla korostuvat motoristen taitojen oppiminen, erityisesti tasapainon ja erilaisten välineenkäsittelytaitojen oppiminen. Opetuksessa toteutuvat monilta osin myös kunto- ja terveystilakunnan tavoitteet.

Tanssi ja ilmaisu

Työväenopiston tanssin ja ilmaisun opintojen tavoitteena on, että opiskelija luo omakohtaisen, kokemuksellisen suhteen tanssiin ja kehittää valitsemansa tanssityylin fyysis-motorisia ja ilmaisullisia taitoja. Opiskelija tunnistaa tanssin vaikutuksia omalle hyvinvoinnilleen ja suhtautuu myönteisesti kehonsa haastamiseen, kokee tanssin iloa sekä rohkaistuu avautumaan improvisatorisille liikekokeiluille itsenäisesti ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Esitystoiminta antaa mahdollisuuden saavutetun osaamisen jakamiseen yleisön ja toisten opiskelijoiden kanssa. Lisäksi opiskelijoita kannustetaan tutustumaan monenlaisiin tanssielämyksiin sekä pohtimaan tanssin olemusta ja suhdetta muihin taiteisiin ja yhteiskuntaan. Oppiainekohtaiset kurssikuvaukset tarkentavat kunkin kurssin sisältöjä, tavoitteita ja suuntautumista tietyille kohderyhmälle.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Liikunta- ja tanssikurssit ovat toiminnallisia, vuorovaikutuksellisia ja tasa-arvoa korostavia. Jokainen yksilö liikkuu ja tanssii omien kykyjensä mukaan. Oppiaineen toiminnallisuus mahdollistaa kursseille ja tapahtumiin osallistumisen kielellisistä puutteista huolimatta. Opiskelijoiden monikielisyttä huomioidaan monikielisellä kurssitarjonnalla. Kurssien lisäksi järjestetään erilaisia kaikille avoimia tilaisuuksia, kuten luentoja, kokeilutunteja ja tapahtumia.

Monet liikuntalajit ja niiden sisällöt, kuten esimerkiksi peleihin liittyvät säännöt, eivät ole kulttuureihin sidoksissa, vaan ovat kansainvälisesti tunnettuja. Tämä mahdollistaa helpon ja luontevan tavan tutustumiseen ja yhdessä tekemiseen eri kulttuuritaustasta tulevien kaupunkilaisten välille.

Opetusta on osittain fokuosoitu eri kohderyhmille, jotta näiden ryhmien erityispiirteet voidaan lähtökohtaisesti ottaa huomioon. Osallistumisen helpottamiseksi toimintaa järjestetään eri puolilla kaupunkia ja erilaisissa ympäristöissä. Erilaisten kohderyhmien tavoittamiseksi tehdään tarpeen mukaan yhteistyötä kaupungin eri toimialojen ja erilaisten kaupungissa toimivien järjestöjen kanssa. Liikuntarajoitteen tai muun erityistarpeen omaavien liikkujien on tapauskohtaisesti mahdollista osallistua opetukseen. Näitä henkilöitä suositellaan olemaan yhteydessä opintoneuvontaan ennen kurssille ilmoittautumista. Vaativien erityistarpeiden kohdalla suosittelemme opiskelijalle kaupungin järjestämiä soveltavan liikunnan ryhmiä

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Liikunta- ja tanssiopintojen tavoitteena on tukea laaja-alaisesti kaupunkilaisten toimintakykyä samalla tarjoten mahdollisuuksia itseilmaisuun ja elämyksien kokemiseen. Liikunta- ja tanssiharrastukset auttavat pitämään huolta fyysisestä terveydestä sekä tuovat hyvänolon, ilon ja merkityksellisyyden tunnetta elämään.

Ravitsemus ja lepo ovat liikkumisen ohella keskeisiä hyvinvoinnin osa-alueita, joiden opetusta toteutetaan monialaisesti yhdessä muiden oppiaineiden kanssa. Ryhmämuotoisessa opetuksessa yksilö toimii osana ryhmää, missä voi luoda sosiaalisia suhteita, kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta ja jakaa kokemuksia vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Tällä on suuri merkitys syrjäytyneisyyden ja yksinäisyyden torjunnassa.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Opetustilanteessa kaikki opiskelijat ovat lähtökohtaisesti tasa-arvoisia ryhmän jäseniä. Opiskelijoita kannustetaan vuorovaikutukseen ja sosiaalisesti aktiiviseen osallistumiseen. Opetuksen sisältöjä voidaan tapauskohtaisesti rakentaa ja muokata yhdessä opiskelijoiden kanssa. Turvallisuuden ja toiminnan sujuvuuden kannalta oleelliset pelisäännöt sovitaan yhdessä keskustellen ammattitaitoisen opettajan tukemana. Tavoitteena on, että onnistumiset ja positiiviset liikuntakokemukset osana ryhmää kannustavat kaupunkilaisia pohtimaan vaikuttamismahdollisuuksiaan myös ryhmän ulkopuolella.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Työväenopiston tanssi- ja liikuntaharrastukset ovat levittäytyneet ympäri kaupunkia eri alueiden toimipisteisiin, joihin on helppo tulla julkisilla kulkuneuvoilla tai jotka ovat kävely- tai pyöräilymatkan päässä kotoa. Lisäksi kaupungin yhteisillä tapahtumilla ja tempauksilla pyritään aktivoimaan ekologisesti kestävään liikkumiseen. Hankintaresurssit keskitetään monikäyttöisiin liikuntavälineeseen, jotka kestävät kuluttamista ja kierrättämistä. Välineiden huolto ja säilytys toteutetaan asianmukaisesti. Sähköisiä oppimisympäristöjä hyödynnetään niihin sopivilla kursseilla.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1. Opetusmuodot

Opetuksen toteutuksessa korostuu vuorovaikutus opettajan ja toisten kurssilaisten kanssa. Liikunnan ja tanssin pääasiallisena opetusmuotona ovat läpi vuoden jatkuvat kurssit, jotka tukevat jatkuvaluonteista toimintakyvyn ylläpitämistä ja kehittymistä. Lisäksi on tarjolla tiiviskursseja, kokeilutunteja ja työpajoja sekä luentoja ja vierailuja, jotka tutustuttavat uusiin aiheisiin, kohdistuvat tietyille ryhmälle tai tuovat esille ajankohtaisia keskustelunaiheita.

Tanssin esiintymistilaisuuudet ja projektit kannustavat pitkäjänteiseen työskentelyyn ja harjaannuttavat kokonaisvaltaiseen ilmaisuun. Liikuntakurssien verkko-opetus puolestaan mahdollistaa ohjaajan ja muiden osallistujien kanssa vuorovaikutteisen harrastamisen olinpaikasta riippumatta. Monimuoto-opetuksessa osallistuja voi valita osallistuuko kurssille opetustilassa vai jossain muualla.

Liikunnan ja tanssin tasokuvauksilla pyritään helpottamaan opiskelijaa valitsemaan itselleen sopiva kurssi. Tasokuvaukset kertovat minkälaista fyysistä kuntoa tai osaamista kurssille osallistumiseen tarvitaan, jotta kurssilla olisi opiskelijalle turvallista ja onnistumisen kokemuksia tuottavaa sisältöä. Tasokuvauksissa eritellään liikkumisen fyysinen kuormittavuus ja taidot, joita kurssille osallistujalla olisi hyvä olla ennen kurssia.

Liikunnan ja tanssin kuormittavuus

- 1 Kevyt = fyysisesti helppo. Sopii kaiken kuntoisille.
- 2 Keskitaso = fyysisesti keskitasoa, sopii peruskuntoisille. Sisältää myös voimaa vaativia harjoituksia, joille annetaan vaihtoehtoja.
- 3 Raskas = fyysisesti haastava harjoitus. Sopii hyväkuntoisille.

Liikunnan ja tanssin taitotasot

- A Helppo = kurssilla tehdään yksinkertaisia harjoituksia, joihin ei tarvita aiempaa kokemusta.
- B Keskitaso = kurssille osallistumiseen suositellaan lajin perusteiden osaamista.
- C Haasteellinen = kurssille osallistumiseen tarvittavat aiempaa kokemusta lajista.

3.2. Opetus- ja oppimismenetelmät

Oppimisen ja opetuksen lähtökohtana ovat kurssikohtaiset tavoitteet ja sisällöt. Tavoitteet ja sisällöt pyritään määrittelemään etukäteen niin, että jokainen opetukseen osallistuva saa kurssista parhaan mahdollisen oppimiskokemuksen. Opetuksessa korostuu oppiminen, jossa jokainen yksilö oppii omista lähtökohdistaan, mutta kuitenkin osana ryhmää. Tämän vuoksi opetuksessa voidaan painottaa työtapoja, joissa kannustetaan opiskelijoita keskinäiseen vuorovaikutukseen.

Opetuksen pääpaino on ryhmässä tapahtuvassa kurssimuotoisessa opetuksessa. Ryhmäopetuksessa voidaan tilanteen ja tavoitteiden mukaan toimia yksin, parin kanssa tai pienryhmissä. Tanssin opetuksessa erilaiset vapaaehtoiset esiintymistilaisuudet toimivat osana oppimisprosessia ja lisäävät opiskelun tavoitteellisuutta. Yksilöllisiä itsensä ylittämisiä ja yhdessä saavutettuja onnistumisia jaetaan kannustavasti keskustellen. Työtapojen monipuolisuutta voidaan edistää hyödyntämällä teknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla.

Teknologiaa hyödyntävä liikunnan opetus voi tapahtua osittain (monimuoto-opetus) tai kokonaan (verkko-opetus) verkon välityksellä. Monimuoto- ja verkko-opetusta voidaan toteuttaa reaaliaikaisella live-yhteydellä tai vaihtoehtoisesti kurssiin voi kuulua itsenäisesti suoritettavia tehtäviä.

Opetus voidaan toteuttaa tavoitteista ja sisällöistä riippuen opettaja-johdoisesti, opiskelijan itseohjautuvuuteen painottaen tai näiden molempien yhdistelmänä. Opettajan suurempi rooli opetustilanteessa voi korostua joillakin kursseilla esimerkiksi turvallisuuteen liittyvistä syistä. Itseohjautuvuutta korostetaan ja opetetaan opetustilanteissa mahdollisuuksien mukaan, jotta kursseilla opitut tiedot ja taidot näkyisivät myös lisääntyneenä arkiaktiivisuutena.

3.3. Oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, tilanteita, yhteisöjä ja käytäntöjä, joissa uuden oppiminen on mahdollista. Liikunnan ja tanssin opetusta järjestetään opiston omissa liikuntatiloissa, koulujen liikuntaseleissa, kaupungin seniori-, nuoriso- ja kulttuurikeskuksissa sekä ulkoliikuntapaikoilla. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös luontoa, puistoja tai muuta liikkumiseen soveltuvaa rakennettua kaupunkiympäristöä sekä sähköisiä oppimisympäristöjä.

Hyvä liikunnan oppimisympäristö on kurssin tavoitteita tukeva, turvallinen, helposti saavutettava ja erilaisia oppijoita tukeva. Joillakin kursseilla opisto tarjoaa opiskelijoiden käyttöön myös erilaisia liikuntavälineitä, jotka ovat osaltaan tukemassa hyvää oppimisympäristöä. Opisto pyrkii välinevalikoimallaan tarjoamaan kaupunkilaisille mahdollisuuden kokeilla lajeja ja sisältöjä, joiden harrastaminen ei ole mahdollista ilman näitä välineitä.

Liikunnan opetusta tarjotaan myös digitaalisten kanavien kautta. Opettaja ja opiskelija voivat olla yhteydessä erilaisten digitaalisten kanavien kautta. Digitaalinen yhteydenpito voi olla reaaliaikaista yhteydenpitoa tai kommunikointia ja palautteen vaihtoa viestien tai tehtävien välityksellä.

4. Oppimisen tukeminen

Opintoneuvonnan avulla voidaan ohjata opiskelija sopivan tasoiselle ja mielenkiintoa vastaavalle kurssille sekä tarvittaessa avustaa kurssiin liittyvissä kysymyksissä tai kurssin vaihdossa. Opetustilanteessa opettajan tehtävä on luoda positiivinen oppimisilmapiiri, jossa avoin keskustelu ja ajatusten vaihto on turvallista ja kannustavaa. Opettaja tukee oppimista motivoimalla, innostamalla ja aktivoimalla opiskelijaa oppimaan sekä toimimaan muiden oppimisen edistäjänä.

Opettajan antama palaute yhdessä muilta ryhmän jäseniltä saadun vertaispalautteen kanssa tukevat opiskelijaa edistymisessään ja itse asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa. Palautetta annetaan myönteisessä ja opiskelua kannustavassa hengessä. Yksilöllisten tavoitteiden saavuttamista tuetaan keskustelun ja itsearvioinnin kautta. Lisäksi esiintymis- ja harjoittelutilanteita voidaan taltioida itsearvioinnin välineeksi, ja ryhmä voi myös asettaa itselleen yhteisiä tavoitteita. Vastavaroisesti opiskelijoita rohkaistaan antamaan palautetta suoraan opettajalle, jolloin opettaja voi reagoida opiskelijan tarpeisiin nopeasti. Sähköinen kurssipalautejärjestelmä antaa opiskelijoille mahdollisuuden myös anonyymien palautteen antamiseen. Palautetta käytetään opetuksen kehittämiseen.

Oppimista tukee ammattitaitoisen opettajan ohella turvalliseksi suunniteltu oppimisympäristö. Suunnitteluvaiheessa keskeisiä turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat tilan-, kohderyhmän- ja ryhmäkoon suunnittelu. Lisäksi opiskelija tarvitsee tietoa turvallisesta vaatetuksesta ja varustuksesta, sekä mahdollisista terveydentilan tekijöistä, jotka vaikuttavat osallistumisen turvallisuuteen. Itse opetustapahtumassa opettaja vastaa tilanteen turvallisuudesta.

Helsinki

Työväenopisto

Tietotekniikka- opetuksen opetussuunnitelma

1. Johdanto.....	2
2. Tietotekniikkaopetuksen tavoitteet.....	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	5
3. Opetuksen toteuttaminen	7
3.1 Opetusmuodot	7
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät.....	8
3.3 Oppimisympäristöt.....	9
4. Oppimisen tukeminen	10

1. Johdanto

Tietotekniikka ainealana Helsingin työväenopistossa käsittää laitteiden, käyttöliittymien ja palveluiden perusopetusta ja opastusta liittyen tieto- ja viestintäteknikkaan, mobiililaitteisiin sekä tietoturvaan ja -suojaan. Tietotekniikan opetus on sekä teoriaopetusta että sen soveltamista käytäntöön. Tieto- ja viestintäteknikkaa tarvitaan lähes kaikissa arjen toiminnoissa. Oppimisprosessin tavoitteena on, että opiskelija hallitsee perustaidot, joiden avulla pystyy yhdenvertaisesti hankkimaan informaatiota, hoitamaan asioitaan verkossa ja osallistumaan yhteiskunnan eri toimintoihin. Opetuksen, käytännön harjoittelun ja ohjauksen avulla opiskelija kykenee käyttämään laitteita ja sovelluksia, joiden avulla pystyy kommunikoimaan muiden kanssa, käyttämään yhteiskunnan palveluita sekä tietoturvallisesti vaikuttamaan itseään koskeviin päätöksiin.

Koska digipalvelut ja -välineet muuttuvat jatkuvasti, myös digitaidot vaativat jatkuvaa päivittämistä. Tietotekniikan opetuksen suunnittelussa reagoidaan nopeasti digitaalisen arjen muutoksiin ja tarjotaan ajantasaisesti tietoa sekä tuetaan opiskelijoita eri tavoin turvallisiin toimintatapoihin.

Tieto- ja viestintäteknikan hallinta ja digiosaaminen ovat olennainen perusta työelämään ja opiskeluun. Tietotekniikan opetuksessa tuetaan sujuvan arjen toteutumista ja ehkäistään digitaalista syrjäytymistä tarjoamalla ajankohtaista digiopetusta.

2. Tietotekniikkaopetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Tietotekniikkaopetus pyrkii tarjoamaan matalalla osallistumiskynnyksellä yhdenvertaisia opiskelumahdollisuuksia kaikille ainealasta kiinnostuneille. Tietotekniikkakursseille on määritelty taitotaso vaativuuden ja etenemisnopeuden mukaan perustuen Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus Tiede ry:n digitaitotasomalliin

< nopea
etenemisnopeus
hidas >

Taitotaso 1: Aloitteleva käyttäjä on henkilö, joka ei ole vielä juurikaan perehtynyt älypuhelisten, tablettien tai tietokoneiden käyttöön. Henkilö haluaa saavuttaa tietoyhteiskunnassa tarvittavat perusvalmiudet laitteiden käyttöön, tietoturvaan ja viestintään liittyen. Tavoitteena on, että henkilö saa valmiudet esimerkiksi laitteiden sujuvaan ja turvalliseen käyttöön, sähköiseen asiointiin ja kriittiseen suhtautumiseen verkosta löytyvään tietoon.

Taitotaso 2: Peruskäyttäjä on henkilö, jonka tavoitteena on hyödyntää tieto- ja viestintäteknikkaa sujuvasti työssä, opiskelussa ja vapaa-aikana. Henkilön osaamistaso vastaa tietoyhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin. Tavoitteena on, että henkilö hallitsee yhteisöllisen työskentelyn, osaa tuottaa ja muokata tietoa tarkoitukseen soveltuvilla alustoilla, ymmärtää niin teknisen kuin inhimillisen näkökulman tietoturvaan ja tietosuojaan liittyen sekä osaa viestiä ja toimia vuorovaikutuksessa omissa työ-, opiskelu- tai vapaa-ajan verkostoissaan.

Taitotaso 3: Hyötykäyttäjä on henkilö, jolla on valmiudet tieto- ja viestintäteknikan tehokkaaseen ja monipuoliseen hyödyntämiseen elämän eri osa-alueilla. Tavoitteena on teknisen osaamisen lisäksi saada valmiudet uusien välineiden, toimintamallien ja käytänteiden omaksumiseen niin työssä, opiskelussa kuin vapaa-ajalla. Ajanhallinta, tiedonhaku ja -hallinta sekä tekijänoikeudet ovat hyötykäyttäjän keskeisiä osaamisalueita. Lisäksi hyötykäyttäjä osaa sujuvasti viestiä ja toimia vuorovaikutuksessa erilaisissa verkostoissa ja hän hallitsee informaatioergonomian perusteet.

Tietotekniikka- ja mobiiliopetuksen **peruskurssien** tavoitteina on, että **aloitteleva** tietokoneen ja mobiililaitteiden käyttäjä

- saa valmiudet sujuvaan ja turvalliseen käyttöön
- osaa hakea tietoa Internetistä
- osaa tunnustautua ja käyttää sähköisiä viestintä-, asiointi- ja julkispalveluita
- oppii suhtautumaan kriittisesti Internetistä löytyvään tietoon
- oppii ymmärtämään perustiedot tekijänoikeudesta, nettietiketistä ja tietoturvasta

Tietotekniikka- ja mobiiliopetuksen **jatkokurssien** tavoitteena on, että digilaitteiden **peruskäyttäjä**

- saa hyvät valmiudet tietokoneen ja mobiililaitteiden laajaan käyttöön arkielämässä
- käyttää sujuvasti eri viestintäpalveluita ja yhteistyövälineitä
- osaa käyttää pilvipalveluita ja sosiaalista mediaa ymmärtäen tiedonjakamisen periaatteet ja niihin liittyvät yksityisyysasetukset ja riskit

Tietotekniikan **erityiskurssien** sekä toimisto-ohjelmien, verkkojulkaisujen ja ohjelmoinnin kursseilla tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa **hyötykäyttäjän** tason, jolloin hän kykenee

- hyödyntämään tieto- ja viestintäteknikkaa sujuvasti työssä, opiskelussa ja vapaa-aikana
- tekemään yhteistyötä verkostonsa kanssa etätyövälineisiin ja teknologiaan tukeutuen
- huomioimaan saavutettavuusnäkökulmia

Taulukko: Digitaitotasojen teema-alueet osaamistasoitain

Aloitteleva käyttäjä	Peruskäyttäjä	Hyötykäyttäjä
Laitteiden hallinta	Ajanhallinta	Informaatioergonomia
Tietoturva	Tiedon tuottaminen ja muokkaaminen	Ajanhallinta
Medialukutaito	Yhteisöllinen työskentely	Tiedonhaku ja -hallinta
Viestintä ja vuorovaikutus	Tietoturva ja tietosuoja	Tekijänoikeudet
Helppokäyttötoiminnot	Viestintä ja vuorovaikutus	Viestintä ja vuorovaikutus
	Helppokäyttötoiminnot	Ohjelmointi

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Tietotekniikkakurssien suunnittelussa tarjotaan monipuolista opetusta huomioiden myös erityistä tukea vaativat ryhmät. Kurssveja järjestetään yhteistyössä erityisryhmien tarpeita tuntevien organisaatioiden kanssa, esim. palvelukeskukset, kaupungin sosiaalitoimi ja kolmannen sektorin järjestöt. Senioreille tarjotaan pidempiä kurssveja, joissa opiskelu tahti on hitaampi. Muunkielisten integroitumista helpotetaan järjestämällä kurssveja tai opetuskertoja yhteistyössä S2-opetuksen kanssa.

Oppimateriaalivalinnoilla ja opetustilanteissa pyritään kielitietoisuuteen sekä neuvomaan opiskeltava asia esimerkein ja havainnollistaen. Opisto tarjoaa myös laajasti avointa neuvontaa digipisteissä, joissa opiskelija voi käydä harjoittelemassa omatoimisesti ja saada henkilökohtaista tukea laitteiden, sovellusten ja digipalveluiden käytössä.

Muunkielisten ja seniorien osallistumista kurssveille tuetaan kevenetyin kurssimaksuin. Lisäksi muunkieliset, työttömät, 63-vuotiaat ja eläkkeellä olevat voivat hakea alennusta erikseen merkityistä kurssista myös Opetushallituksen myöntämän opintotietoliavustuksen turvin.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Digiosaaminen on osa kokonaisvaltaista hyvinvointia: sähköisten asiointipalveluiden hoitaminen eri digivälineillä voi aiheuttaa ahdistusta ja pelkoa. Oppimalla digiosaamisen taitoja, opiskelija saa varmuutta ja kykenee käyttämään arjessa tarvitsemaansa välineitä ja sovelluksia ilman kohtuuttomia esteitä tai hankaluuksia.

Tavoitteena on vahvistaa tunnetta, että digitaitoja pystyy kartuttamaan ja hallitsemaan iästä, varallisuudesta, kulttuuritaustasta tai opiskelukyvyistä riippumatta. Digiosaaminen avaa uudenlaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään, kun voi löytää uusia innostuksen ja oppimisen kohteita.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Tieto- ja viestintäteknisten taitojen opetuksella tuetaan kokonaisvaltaista digiosaamista, jolloin opiskelija kykenee hankkimaan tietoa, osallistumaan yhdenvertaisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun, ja arvioimaan kriittisesti saamaansa informaatiota. Samalla hän omaksuu paremmat edellytykset pysyä ajan tasalla ja selviytyä digitaalisessa arjessa.

Opetuksessa tutustutaan tietosuojaja- ja tietoturvakokonaisuuteen. Tietosuoja on perusoikeus, jonka avulla henkilö pystyy pitämään kiinni omista oikeuksistaan ja vaikuttamaan siihen, miten ja kuka käsittelee hänen tietojansa sekä miten voi vaikuttaa esimerkiksi koneavusteiseen ja automaattiseen päätöksentekoon. Tavoitteena on, että henkilö kykenee itse arvioimaan ja päättämään, mitä tietoja hänestä kerätään ja mihin niitä käytetään niillä välineillä ja sillä lainsäädännöllä, mitä on tarjolla. Tietoturvallisuus on olennainen osa digiarkea. Siksi on tärkeä tarjota ajankohtaista tietoa toimenpiteistä, joilla kukin voi lisätä omaa tietoturvaansa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Teknologia kehittyy ja sovellukset uudistuvat jatkuvasti. Niiden oppimisen tueksi tuotettu oppimateriaali on luontevaa jakaa perinteisen printin sijasta sähköisesti esim. pilvipalvelun kautta. Tietotekniikkaopetus ohjaa ajantasaisen tiedon hankintaan internetistä sekä harjoittaa arvioimaan tiedon luotettavuutta ja turvallisuutta. Lisäksi opetetaan ylläpitämään ja huoltamaan omia teknisiä välineitä, jotta niiden elinkaari pitenee.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Tietotekniikkaopetuksessa tarjotaan digitukea monessa eri muodossa: luennot ja tietoiskut, kurssit, ohjattu harjoittelu sekä henkilökohtainen digiopastus ja itsenäinen opiskelu avoimissa digipisteissä. Tarjolla on myös opetusvideoita opiston YouTube-kanavalla ja muuta oppimateriaalia opettajien tuottamana.

Enemmistö tietotekniikan opetustarjonnasta on kurssimuotoista. Alkeistason kurssit ovat pääasiassa suunnattu senioreille ja muunkielisille. Ne ovat tavallista pidempiä ja hidastahisempia. Kurssit ovat pääasiassa lähiopetuksena järjestettyjä lyhytkursseja. Verkkokurssitarjonta ja muu etänä tapahtuva opetus kasvaa kysynnän lisääntyessä ja esimerkiksi silloin, jos lähiopetusta ei voida järjestää. Kursseja tarjotaan myös hybridiopetuksena, jolloin opiskelijat voivat olla läsnä joko lähiopetuksessa tai etänä.

Osa tietotekniikan kurseista muodostaa opintokokonaisuuksia. Niihin kuuluvat perus-, jatko- ja syventävät opinnot. Tarjolla on myös tiettyä aihetta käsitteleviä irrallisia lyhytkursseja sekä taidon oppimista syventäviä ja soveltavia teemakursseja, joissa tavoitteena voi olla jonkin tuotoksen valmistaminen. Yhteistyössä muiden ainealojen kanssa toteutettavilla kurseilla käsitellään samaa teemaa kunkin ainealan näkökulmasta tai täydennetään muun ainealan opetusta digitaidoilla.

Avoimilla luennoilla, tietoiskuilla ja lyhyillä orientaatiokursseilla tutustutetaan opiskelijoita uusiin teemoihin ja houkutellaan opiskelijoita tietotekniikkaopetuksen pariin. Tavoitteena on, että luentoja voisi seurata etäyhteydellä kotona. Tarjolla voi olla myös luentotalenne tai luennoitsijan esitysmateriaali esteettömyys ja tekijänoikeusasiat huomioiden.

Henkilökohtaisella digiopastuksella tuetaan opiskelijoiden arkielämän digitaatioita ja autetaan ratkaisemaan esille nousseita digiarjen haasteita.

Ohjatulla harjoittelulla ja itsenäisellä opiskelulla avoimissa digipisteissä opiskelijaa tuetaan jalostamaan kurssilla opittuja taitoja. Digipisteissä päivystävä digiopastaja neuvoo pulmatilanteessa.

Opiston YouTube-kanavalla julkaistavat opettajien tekemät opetusvideot tukevat itsenäistä oppimista ja ovat saavutettavissa. Opettajat jakavat oppimateriaalinsa pääasiassa pilvipalveluiden kautta.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Opetus- ja oppimismenetelmien tarkoituksena on tukea oppimisprosessia edistämällä opiskelijoiden aktiivista työskentelyä, itseoppimista ja yhteistaitojen kehittymistä. Opiston tarjontaan kuuluu olennaisena osana digipisteet ja digiopastustoiminta. Niillä on suuri merkitys kokonaisvaltaisen oppimisprosessin toteutumiseen. Opiskelijoita ohjataan suunnittelemaan opiskeluaan, arvioimaan työskentelytaitojaan ja ottamaan vastuuta oppimisestaan. Kurssien teemasuunnittelussa ja opiskelumenetelmien valinnassa kiinnitetään huomiota yhdenvertaisuuden periaatteisiin esimerkiksi positiivisen diskriminaation avulla.

Merkitykselliset oppimiskokemukset sitouttavat opiskelijaa opistoon ja innostavat jatkamaan opiskelua. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia työskentelyyn, joka kytkee opiskeltavat tiedot ja taidot heidän omaan elämäänsä sekä yhteiskuntaan. Opiskelijoita rohkaistaan ratkomaan heidän osaamistasoaan vastaavia tehtäviä, havaitsemaan ongelmia ja etsimään niihin ratkaisuja.

Opiskelijoita ohjataan hyödyntämään verkossa olevaa digitaalista materiaalia sekä palveluita monipuolisesti tiedon hankinnassa, tuottamisessa ja jakamisessa. Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä ja verkko-opiskelutaitoja tuetaan tarjoamalla etänä tapahtuvaa opetusta ja oppimismahdollisuuksia. Etäopiskelu voidaan toteuttaa kokonaan verkko-opintoina tai osittain verkossa ja osittain lähiopetuksena. Sitä voidaan käyttää myös tukena perinteisessä luokkaopetuksessa.

Perinteisten opetusmenetelmien rinnalle ovat oppimisprosessien tueksi tulleet mm. ongelmaperustainen ja ilmiöpohjainen tapa oppia sekä käänteisen oppimisen malli, joita opettajat soveltavat kuhunkin opetus- teemaan parhaiten sopien.

Mallioppiminen on tietotekniikan ainealalla edelleenkin monelle ydinkohderyhmiin kuuluvalla tuttu ja turvallinen tapa tutustua uusiin ilmiöihin. Opettaja voi orientoida opiskelijoita esittelemällä opetuksen kohteena olevaa välinettä, sovellusta tai palvelua sekä sen kytkeytymistä laajempaan kontekstiin. Näin opiskelijalle muodostuu konkreettisempi kuva kyseisestä asiasta esim. omaan digitaaliseen arkeensa liittyen. Harjoittelulla – yksin tai yhdessä vertaisryhmän kanssa – saadaan rutiinia ja kannustetta pohtia opittuja asioita syvällisemmin.

3.3 Oppimisympäristöt

Tietotekniikanopetus tapahtuu suurimmaksi osaksi opiston omissa tiloissa sekä osittain myös yhteistyökumppanien tiloissa ja verkko-oppimisympäristöissä. Opiston tietotekniikkaluokat ovat nykyaikaisia, turvallisia ja ergonomisia. Ne on jyvitetty tietotekniikan ja median ainealojen käyttöön, mutta niissä järjestetään myös muiden ainealojen opetusta. Luokat sijaitsevat eri puolilla kaupunkia, keskeisillä paikoilla hyvien kulkuyhteyksien päässä. Tiloihin on esteetön pääsy.

Opetusta järjestetään myös esimerkiksi opistotalon avoin oppimiskeskus Ainossa ja muissa soveltuvissa tiloissa. Aino ja osa tietotekniikkaluokista ovat maksutta käytettävissä vapaamuotoiseen ja ohjattuun opiskeluun ja työskentelyyn tiettyinä aukioloaikoina. Ainossa ja avoimissa digipisteissä on paikalla päivystäjä, jolta voi pyytää digitukea. Aulatiloihin on tarjolla tietokoneita itsenäiseen käyttöön.

Kurssiopetukseen valitaan ohjelmia, joita todennäköisesti käytetään kyseiseen käyttötarkoitukseen myös esimerkiksi työelämässä ja vapaa-ajalla. Lisenssien hankinnassa tukeudutaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ICT-palveluiden käytänteisiin. Opistossa on kaikkien opetusaineiden yhteiskäytössä tablet-laitteet, joita opettajat voivat lainata opetustunnin ajaksi koko ryhmälle. Kaikissa opiston tiloissa on tarjolla avoin WLAN-verkko. Opiston kirjastossa ja Ainossa on tarjolla IT-kirjallisuutta ja -lehtiä.

Tietotekniikkaopetusta, digiopetusta ja luentoja järjestään myös tietotekniikkaluokkien ulkopuolella muissa opiston luokissa ja yhteiskumppanien tiloissa mm. palvelukeskuksissa, kirjastoissa, leikkipuistoissa ja järjestöjen tiloissa. Näissä oppimisympäristöissä hyödynnetään yleensä opiskelijoiden omia laitteita, mm. kannettavaa tietokonetta, tablettia tai puhelinta. Omien laitteiden käyttö opetuksessa lisää oppimisen autenttisuutta.

Verkko-opetuksen toteuttamisessa opettajat voivat käyttää sekä opiston laitteita ja verkkoyhteyttä että myös omiaan. Verkko-opetukseen osallistuvat opiskelijat käyttävät omia välineitä ja verkkoyhteyttä. Verkko-opetuksessa hyödynnetään tarpeenmukaisia viestintä- ja yhteistyöalustoja, pilvipalveluita ja oppimisalustoja. Osaa tietotekniikkaluennoista voi seurata etänä internetin välityksellä. Etädigituessa käytetään opiskelijoille sopivia viestintä- ja yhteistyöalustoja.

4. Oppimisen tukeminen

Opiskelijaa tuetaan eri tavoin löytämään taitotasoaan ja tavoitteitaan vastaavan tavan edistää digitaitojensa karttumista. Kurssikuvauksissa kerrotaan opetuksen tavoitteet, keskeinen sisältö sekä tarvittavat materiaalit ja välineet. Lisätietoa saa suunnittelijoilta. Kuvaukset on laadittu osaamisperustaisesti, jolloin opiskelija kykenee realistisesti arvioimaan omia taitojaan ja mahdollisuuksiaan – esimerkiksi sitoutumista ja ajankäyttöä – suhteessa kurssin aikatauluun ja tavoitteisiin. Opiskelijan halua ja kykyä elinikäiseen oppimiseen tuetaan ja innostetaan omien opintopolkujen suunnitteluun.

Tarjolla on laajan ja monipuolisen opetustarjonnan rinnalla väyliä tuettuun itseopiskeluun. Tietotekniikkaopetuksen resurssien puitteissa tarjotaan runsaasti matalan kynnyksen digitukea, joka palvelee myös opiston henkilöstöä. Opistossa opiskelijaa palvelevat osaavan henkilöstön lisäksi mm. kirjasto, avoin oppimiskeskus Aino ja muut digipisteet sekä avoimet aulat laitteineen ja varusteineen.

Tietotekniikkaopetus tapahtuu aikuisille suunnitelluissa tiloissa. Oppimisympäristöjen varustelu pidetään ajanmukaisena. Omatoimisuuteen kannustetaan. Digitaalisen tarjonta on saavutettavaa. Opiston avoimet aulat ovat opiskelijoiden käytössä tilojen aukioloaikoina; osittain myös opetuskauden ulkopuolella.

Opiskelijoita kannustetaan säännölliseen opiskeluun, harrastuksen ylläpitämiseen ja taitojen karttuessa tasolta toiselle etenemiseen. Uusia opiskelijoita haetaan tietotekniikkaopetuksen piiriin järjestämällä avoimia luentoja ja tietoiskuja sekä lyhyitä orientaatiokursseja, jotka laskevat ilmoittautumiskynnystä pitemmille tai syventäville kursseille. Yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa aktivoi myös uusia käyttäjiä vahvistamaan digitaitojaan. Alkavista ja ilmoittautumistilanteen suhteen vajaista kursseista tiedotetaan pääasiassa opiston nettisivuilla ja kohde-ryhmäviestinnällä.

Muunkielisten integroitumista helpotetaan järjestämällä peruskursseja eri kielillä, selkosuomella ja yhteistyökursseina S2-opetuksen kanssa. Tavoitteena on madaltaa muunkielisten kynnystä tulla opiskelemaan opistoon, sekä antaa heille lisätietoa opiskelumahdollisuuksista opistossa. Digitukea on mahdollista saada opistossa usealla eri kielellä. Neuvontaa voi saada paikan päällä tai etäyhteydellä niille varattuina aikoina. Opinto-oppaassa ja verkkosivuilla on tietoa muunkielisten ilmoittautumisesta ja opintoneuvonnasta eri kielillä.

Kirjallisuus, teatteri ja äidinkieli opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Kirjallisuuden, teatterin ja äidinkielen opetuksen tavoitteet	3
2.1 Oppiainekohtaiset tavoitteet.....	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	9
3.3. Oppimisympäristöt.....	9
4. Oppimisen tukeminen	10
5. Liitteet	11

1. Johdanto

Kirjallisuus, teatteri ja äidinkieli -ainealalla voi opiskella kirjallisuutta, kirjoittamista, lausuntaa, puheilmaisua, teatteria sekä suomea äidinkielenä. Ainealan kaikissa oppiaineissa edistetään ja harjoitetaan ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä itseymmärrystä. Ainealan opiskelu kehittää kulttuurista lukutaitoa ja antaa välineitä itseilmaisuun. Opetuksessa korostuu taide ja sen tuntemus. Keskeistä on opiskelijan luovan ajattelun ja toiminnan sekä taiteellisen työskentelyn tukeminen. Osa ainealan opetuksesta on sanataiteellista: luova kirjoittaminen, elämä- ja muistelukirjoittaminen, asia- ja tietokirjoittaminen. Osassa opetuksesta perusta taas on esittävässä taiteessa: teatteri sekä lausunta ja puheilmaisua. Lisäksi osan perusta on tieteessä: kirjallisuuden ja teatterin tutkimus, kielen tutkimus, viestinnän ja vuorovaikutuksen tutkimus.

Ainealan opetus tarjoaa ja tuottaa aineksia kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen sekä välineitä itseilmaisuun sekä taiteelliseen työskentelyyn. Oppija kehittyä havainnoimaan ja refleктоimaan kirjallisuutta ja esittävää taidetta oman elämisaailmansa lävitse ja suhteessa ympäröivään todellisuuteen. Samalla oppija saa välineitä omaan ihmisenä kasvamiseen ja ymmärtää erilaisia näkökulmia ja arvomaailmoja sekä pystyy ottamaan kantaa omilla teoillaan ja ajattelullaan globaaliin ja oman ympäristönsä muutoksiin.

Kirjallisuuden opetus perustuu kaunokirjallisuuden tutkimukseen ja sen sekä tiedolliseen, taiteelliseen että elämykselliseen kokemiseen ja lukemiseen. Kirjoittaminen on kirjallisuuden opetusta. Luovan, elämäkerrallisen ja tieto- ja asiakirjoittamisen opetuksessa sovelletaan omaan kirjalliseen työskentelyyn kirjallisen ilmaisun oppia: analyttisen lukemisen tuottamaa tietoutta kirjallisesta ilmaisusta, tekstien kielestä ja tyyleistä. Kirjoittamisessa voi edetä tavoitteellisesti omaa opintopolkua johdanto-, perus-, jatkokursseilta syventäviin opintoihin.

Teatterin opetuksen lähtökohtana ovat ilo, elämyksellisyys, kehollisuus, yhdessä tekeminen, teatteritiedon ja -ymmärryksen lisääminen sekä opintopolut pitkäjänteisempään teatteritaiteen omaksumiseen ja tavoitteelliseen teatterin tekemiseen vaadittavien taitojen opiskeluun. Teatterin opetus on teatteritietoa sekä toiminnallista teatterin eri genrejä sisältävää teatteritaiteen opetusta kuten näyttelijäntöyön, improvisaation, klovnerian ja esitystaiteen opetusta. Teatterin opetus sisältää myös sirkustaiteen opetusta. Lausunnan ja puheilmaisun opetus on itseilmaisun, lausuntataiteen ja kaunokirjallisuuden opetusta teatterioppiaineen sisällä. Lausunnan opetuksen keskiössä on kaunokirjallisuuden, perinteisesti runouden, tulkitseminen ja välittäminen. Puheilmaisun opetus on oman puheen tai näyttämöpuheen tai molempien opetusta, niiden löytämistä ja vahvistamista.

Äidinkieli on osa ihmisen identiteettiä. Äidinkielellä ihminen ilmaisee itseään ja rakentaa suhdettaan toisiin ihmisiin ja yhteisöihin. Äidinkieli jäsentää myös ihmisen kuvaa ja käsitystä maailmasta. Kaikkien ainealan oppiaineiden opetuksessa korostuu sekä sosiaalinen, kulttuurinen että taiteellinen vuorovaikutus.

2. Kirjallisuuden, teatterin ja äidinkielen opetuksen tavoitteet

2.1 Oppiainekohtaiset tavoitteet

Medioitunut ja tekstualisoitunut ympäröivä todellisuus sekä lisääntyvä esiintymisen ja esillä olon vaatimus haastavat kansalaisen perustaitoja. Ainealan opintojen tavoitteena on harjoittaa niitä tukevia taitoja: perusteita sekä syventyvää osaamista vaativia ilmaisun muotoja. Sekä kehollinen että sanallinen ilmaisutaito, tekstin lukutaito, monilukutaito, kielitietoisuus ja -taito, viestintä, puheilmaisu, kirjoittaminen, lukemisen ymmärtäminen ja tekstin analyysi ja tulkinta ovat ainealalla harjoitettavia taitoja. Niitä tarvitaan sekä työ- että henkilökohtaisessa elämässä ja elämismää ilman haltuun ottamisessa sekä itseymmärryksen syventämisessä.

Kirjallisuus

Kirjallisuus-oppiaineen tavoitteena on tuottaa tiedollisia, elämyksellisiä että soveltavia taitoja, joita tarvitaan sekä kauno- ja tietokirjallisuuden lukemiseen että oppijan omaan luovaan kirjalliseen tuottamiseen: kirjoittamiseen. Luovan kirjoittamisen opetuksen keskeisenä tavoitteena on kirjoittajan oman äänen löytäminen ja vahvistaminen vastaamaan tekstin tavoitetta. Tavoitteeseen päästään sekä lukemalla että kirjoittamalla itse, tutkimalla tekstejä elämyksellisesti ja analyttisesti. Kirjallisuuden lukemisen opetuksen tavoitteena on erityisesti analyysin sekä kirjallisuustieteellisten kehysten ja kirjallisuustiedon kautta päästä tulkintaan käsiteltävien teosten henkilöhahmoista, rakenteista, suhteista teoksia ympäröivään todellisuuteen.

Teatteri

Teatterin opetuksen tavoitteena on tukea itseilmaisua ja ihmisen elinikäisen kasvun prosessia, sekä mahdollistaa teatterin tekeminen ja siinä tarvittavien tietojen ja taitojen harjaannuttaminen. Kollektiivisena taidemuotona teatterityöskentely avaa väyliä itsetuntemuksen tutkiskeluun esimerkiksi roolityöskentelyn kautta. Teatterin keskeinen tehtävä on aina ollut hahmottaa ympäröivää todellisuutta. Teatterin opetus tarjoaa välineitä maailman tilan ja ajankohtaisten ilmiöiden ymmärtämiseen ja kokemiseen. Katsojan näkökulmasta näitä ovat esimerkiksi teatteritiedon kurssit ja –esitykset. Lausunnan ja puheilmaisun opetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa oppijan itseilmaisua, esiintymistaitoa ja luovaa puheilmaisua. Opetuksessa huomioidaan oppija kokonaisvaltaisesti: tiedollisten ja ilmaisullisten taitojen lisäksi opetetaan kehonhuoltoa, hengitystekniikkaa ja äänenkäyttöä.

Äidinkieli

Äidinkielen ja sen eri osa-alueiden osaaminen luo perustan kaikelle oppimiselle, mikä on oppiaineen keskeinen tavoite. Helsingin työväenopistossa äidinkieli-oppiaine kattaa opintoja lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen perusteista asiatekstin laatimiseen sekä kielen tutkimukseen että -huoltoon ja puhekielen muotoihin. Näiden tavoitteena on laajentaa käsitystä kielestä, tulla kielitietoiseksi ja soveltaa oppia kielestä omaan tuottamiseen.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Kirjallisuus, teatteri ja äidinkieli -aineala toteuttaa monipuolisesti ja soveltaen opiston painotettuja tavoitteita huomioiden niiden taustalla vaikuttavat yhteiskunnalliset kehityslinjat, kaupungin strategiat sekä opiston omat tehtävät. Sekä kirjallisuuden että teatterin opetuksessa aiheita voidaan tarkastella taiteen keinoin.

Kirjallisuus, teatteri ja äidinkieli -ainealan opetuksessa moninaisuus tarkoittaa sitä, että opetus kuuluu kaikille ja että jokainen huomioidaan omana ainutlaatuisena yksilönään. Aineala vaalii ymmärrystä siitä, että jokaisella yksilöllä on lukemattomia ominaisuuksia ja rooleja ja että yksilö voi kuulua moneen ryhmään. Yleisen kurssitarjonnan lisäksi aineala tarjoaa fokuoituja kursseja eri kohderyhmille, myös yhteistyössä eri yhteisöjen ja yhdistysten kanssa.

Elämän ilmiöitä sen kaikissa muodoissa tutkivana ulottuvuutena taide mahdollistaa myös arjen, ympäröivän todellisuuden, myös niiden kipupisteiden tunnistamisen ja tutkimisen. Taiteellinen työskentely voi olla omaa ymmärrystä lisäävää ja ajattelun prosessointia tukevaa sekä myös kriittistä ja yhteiskunnallisesti kantaaottavaa. Yhtä tärkeää on taiteen yhdessä tekeminen ja sen tuottaman hyvän olon ja merkityksellisyyden kokeminen.

Opetuksessa keskeistä on keskusteleva ryhmälähtöinen ja vuorovaikutteinen toimintaperiaate. Se motivoi ja innostaa sekä opettajan että oppijan havainnoimaan, ymmärtämään ja sisäistämään kokonaisvaltaisesti moninaisuuden merkityksen. Avointa keskustelukuluttuuria, vuorovaikutustaitoja, itseymmärrystä ja luovuutta vahvistavat oppisäällöt näyttäytyvät moninaisuutena jo sinänsä. Opetussäällöt ja niiden prosessointi antavat mahdollisuuden oppijan identiteetin rakentamiselle ja **kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille**. Ylläpitääkseen hyvinvointiaan kokonaisvaltaisesti ihminen tarvitsee sekä henkistä että fyysistä kontaktia toiseen ihmiseen. Teatterin opetuksessa tämä toteutuu kehollisessa, niin henkisesti kuin fyysisesti kontaktia ottavassa oppimistapahtumassa. Kirjoittamisen opetuksessa käytetään myös erilaisia vuorovaikutuksen keinoja ja elämäkerrallinen kirjoittaminen erityisesti keskittyy ihmisen fyysisen ja henkisen kokonaisuuden pohtimiseen.

Koko ainealan toiminta tukee siten **demokratiaa** ja **aktiivista kansalaisuutta**.

Kestävää kehitystä ja **ilmaston muutoksen hillintää** aineala huomioi liittämällä aiheet osaksi opetussisältöä ja teemoittamalla aiheilla esityksiä, työpajoja ja tapahtumia. Konkreettisesti ne huomioidaan panostamalla kierrätettäviin ja ekologisiin materiaaleihin opetus-, tapahtuma- ja esitystarpeista hankittaessa, sekä ylläpitämällä ja luomalla keskustelukuluttuuria, jossa kestävän kehityksen ja ilmaston muutoksen vaatteet ovat läsnä ja määrittävät toimintaa. Kirjallisuus, kirjoittaminen ja äidinkieli ovat itsessään oppiaineita, joissa ei käytetä materiaaleja eikä myöskään tuotaa aineellisia teoksia suurissa määrin vaan oppiminen perustuu immateriaaliseen tekemiseen: lukemiseen, ajatteluun ja keskusteluun. Opiskelijoita ohjataan käyttämään kirjastojen kirjavarantoja sekä sähköisiä tekstejä.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Opetus on pääosin kurssiopetusta. Kursseilla käsitellään vuorovaikuttaisesti opiskelijoiden tuottamaa aineistoa; lukukokemuksia, kirjallista, suullista ja kehollista ilmaisua. Oppiminen ja opin soveltaminen syntyy yhteistoiminnallisesti ja yksilöllisesti samaan aikaan. Opettaja toimii oppimisprosessissa oppimisen fasilitoijana ja mahdollistajana valmistamallaan tehtävillä ja harjoitteilla. Ainealan missään opetuksessa ei pääasiassa käytetä oppikirjoja vaan kukin opettaja tuottaa itse opetuksen ja oppimisen tavoitteisiin soveltuvat oppimateriaalit. Osa opetuksesta on kaikille avointa: avoimet lukupiirit, kirjoittajatapaamiset, yleisluennot, kirjailijatilaisuudet, työpajat, esitykset.

Kirjallisuus: opetusta on työpajoina, avoimina lukupiireinä, kursseina, yleisluentoina, kirjailijatilaisuuksina ja tapahtumina.

Kirjoittaminen: opetusta on työpajoina, avoimina kirjoittajatapaamisina, kursseina, yleisluentoina ja neuvontana sekä tapahtumina. Kirjoittamisen kursseista voi muodostaa opintopolun, joka koostuu tasolta toiselle etenevistä kursseista: johdanto-, perus-, jatko- ja syventävät kurssit. Kaunokirjallisuuden lajeista on kursseja proosasta, lyriikasta ja draamasta. Lisäksi on erikoiskursseja, joilla voi opiskella jonkin kaunokirjallisen genren kirjoittamista, esim. fantasian, spekulatiivisen fiktion, esseiden, elämäkerran, itkuvirren, lavarunon kirjoittamista.

Kirjoittamisen taitotasot ja niiden edellytykset

Johdantokurssi (taitotaso 0)

Opiskelija pystyy kirjoittamaan suomeksi lauseita ja hän haluaa kokeilla luovaa kirjoittamista.

Peruskurssi (taitotaso 1)

Edellytyksenä on opiskelijan halu kirjoittaa luovasti ja oppia eri lajeista omaan tuottamiseensa.

Jatkokurssi (taitotaso 2)

Opiskelija hallitsee joko kurssien tai omaehtoisen harrastamisen kautta keskeisten kirjallisuuden lajien perusrakenteet sekä pystyy kehittämään ilmaisuaan omaääniseksi kaunokirjalliseksi tekstiksi.

Syventävä kurssi

Opiskelija on suorittanut perus- ja jatkokurssit tai omaehtoisesti hankkinut sellaisen kirjoittamisen taidon, että hänen tekstinsä on jo omaäänistä ja hyvin rakentunutta, kielellisesti toimivaa tekstiä. Syventävissä kurseissa on kahden tasoisia kurseja: **taitotasolla 3** syvennetään jonkin tekstilajin tuottamisen erityisosa-alueita; **taitotasolla 4** tavoitteena on rakentaa pidemmän tekstin käsikirjoitus mahdollisesti julkaisua varten. Taitotasolla 4 voidaan käyttää tarvittaessa motivatiokirjettä kurssille pääsemisen edellytyksenä.

Teatterin opetusta on kursseina, työpajoina, yleisluentoina ja tapahtumina. Näyttelijäntyön ja improvisaation kurseista voi muodostaa tasolta toiselle etenevän opintopolun, jota oppija voi halutessaan täydentää ainealan muilla kursseilla. Teatterin esitystä tekevät kurssit ovat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta jatko- tai syventävän tason kurseja. Joillekin syventävän tason esitystä tekeville kurseille valitaan oppijat valinta-haastattelun perusteella.

Teatterin taitotasot näyttelijäntyössä ja improvisaatioissa ja niiden edellytykset

Johdantokurssi (taitotaso 0)

Opiskelija haluaa kokeilla valitsemaansa teatterin lajin, joko näyttelijäntyön tai improvisaation, tekemistä.

Peruskurssi (taitotaso 1)

Edellytyksenä on opiskelijan halu oppia valitsemaansa teatterin lajia ryhmässä muiden kanssa.

Jatkokurssi (taitotaso 2)

Opiskelija hallitsee joko kurssien tai omaehtoisen harrastamisen kautta valitsemaansa teatterin lajin perusteet sekä pystyy kehittämään omaa persoonallista näyttämöilmaisuutaan.

Syventävä kurssi

Opiskelija on suorittanut perus- ja jatkokurssit tai omaehtoisesti hankkinut teatteriesityksen valmistamiseen vaadittavat tiedot ja taidot. Lisäksi opiskelijalta edellytetään mahdollisuutta sitoutua kurssista riippuen yhden tai useamman vuoden opintokokonaisuuteen. Syventävissä kurseissa on kahden tasoisia kurseja: **taitotasolla 3** syvennetään jonkin teatterin lajin erityisosa-alueita; **taitotasolla 4** kurseille on valintahaastattelu. Kurseilla syvennetään ensemble-työtä sekä omaa näyttelijyyttä.

Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa aikuisille suunnatun teatterin taiteen perusopetuksen mukainen opintomäärä sisällyttämällä opintoihin teatterin kurseja vaaditun tuntimäärän ja sisällön mukaisesti.

Suomi äidinkielenä: opetusta on kursseina, yleisluentoina ja neuvontana.

Verkko-opetus kirjallisuus, teatteri ja äidinkieli -ainealan opetuksessa

Vuorovaikutteista verkko-opetusta voidaan järjestää kaikissa ainealan oppiaineissa, erityisesti kirjoittamisen opetuksessa ja kirjallisuuden ja äidinkielen luento-opetuksessa. Verkko-opetuksessa käytetään kulloinkin saatavilla olevia helppokäyttöisiä ohjelmia ja alustoja. Verkko-opetusta koskevat samat opetuksen vuorovaikutuksen periaatteet kuin lähiopetuksessa.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Ainealan opetuksessa korostuu vuorovaikutteisuus ja dialogisuus: niin kirjallinen, suullinen kuin kehollinen keskustelu sekä luova ja taiteellinen työskentely ryhmässä.

Kirjallisuuden ja äidinkielen opetus on tekstipohjaista: luetaan, analysoidaan ja tulkitaan suullisesti, kirjallisesti, kehollisesti tai monimediaisesti erilaisia tekstejä niin kaunokirjallisia kuin asia- ja mielipidetekstejäkin. Sovelletaan monilukutaitoja tekstien tuottamiseen. Luovan kirjoittamisen opetuksessa kirjoitetaan pääasiassa kaunokirjallisia lajeja sekä hiotaan ilmaisun kieltä ja tyyliä yhteistoiminnallisesti opettajan ja vertaispalautteen keinoin. Kirjallisuus sekä suomi äidinkielenä -oppiaineissa on myös luento-opetusta. Luennoilla syvennetään kirjallisuus- ja kielitiedon sekä kirjoittamisen osaamista. Tärkeä osa kirjallisuuden ja kirjoittamisen opetusta ovat kirjailijoiden vierailut, joilla haastattelun tai kirjailijan esityksen avulla syvennyttään ajankohtaiseen kauno- tai alan tietokirjallisuuteen.

Lausunnan, puheilmaisuuden ja teatterin opetus on pääosin oppija- ja ryhmälähtöistä opetusta. Opetuksessa taitojen, tekniikan ja teorian opetus limittyvät saumattomasti vuorovaikutteisissa keskustelemissa opetustilanteissa. Oppiaineen luennoilla ja teatteritiedon kursseilla painottuu sisältölähtöisyys. Oppisisällöstä riippuen opetuksessa käytetään laajasti teatterin kuten näyttelijäntyön eri tekniikoita ja oppimisympäristöjä. Oppijoita rohkaistaan vertaistukeen ja omaehtoiseen tietojen ja taitojen kartuttamiseen ja ylläpitoon. Esiintymistilanteet, teatterikäynnit ja palautteen anto, ovat lausunnan, puheilmaisuuden ja teatterin opetus- ja oppimismenetelmiä.

3.3. Oppimisympäristöt

Ainealan opetusta toteutetaan eri tiloissa: luokkahuoneissa, digitaalisilla alustoilla, kaupunkiympäristössä, kirjastoissa ja muissa kulttuuritiloissa. Kirjallisuuden, kirjoittamisen ja äidinkielen opetusta voidaan toteuttaa kaikenlaisissa oppimisympäristöissä ja tiloissa, joissa on mahdollisuus vuorovaikutukseen.

Teatteri fyysisenä taidemuotona tarvitsee liikkumatilaa. Toimintaympäristön lähtökohtana on sisältö ja tavoitteet; opetus viedään niiden edellyttämään ympäristöön. Myös ympäristö voi olla lähtökohtana; opetussisältö muotoillaan oppimisympäristöön sopivaksi. Teatterin opetuksen opetustila voi olla luokkahuone, perinteinen näyttämö, ulkotila tai mikä muu tila tahansa, mitä opetus edellyttää.

4. Oppimisen tukeminen

Opintoneuvonnan tavoitteena on auttaa opiskelijaa valitsemaan itselleen sopiva kurssi tai opintopolku sekä ohjata häntä myös muihin oppiaineiden opetusta sivuaviin tai syventäviin opintoihin. Opintoneuvontaa tarjotaan puhelimitse verkkoympäristössä ja sähköpostitse sekä kasvokkain opetuksen yhteydessä. Ainealan tarjoamaa opintoneuvontaa on myös opiskelijan ohjaaminen aihepiiriä käsittelevien luentojen ja muiden kulttuuripalvelujen äärelle, kuten opiston kirjastoon ja muihin kirjastoihin sekä teattereihin ja muihin taide-esityksiin sekä oman tekstin muokkaamispalveluihin. Lisäksi voi saada henkilökohtaista tukea sovitusti neuvonnassa.

Kurssista riippuen oppija saa välitöntä palautetta sekä muilta opiskelijoilta että opettajalta oppimistilanteissa. Yksilöpalautetta on mahdollisuus saada tarvittaessa, pyydettyessä tai jos se kuuluu opetuksen sisältöön.

Niin kirjoittamisen kuin teatteritaiteen opetuksessa vertaispalaute on tärkeä palautteen muoto: se on kannustavaa ja rakentavan kriittistä. Vertaispalautteen antamiseen oppijoita myös ohjataan. Vertaispalaute on vuorovaikutusopin lisäksi lukutaidon vahvistamista ja syventämistä. Kirjallisuuden opetuksessa palaute lukutaidosta syntyy ryhmäkeskusteluissa, samoin kuin äidinkielen opetuksessakin. Teatteritaiteessa esittävien ryhmien ohjaaja-opettajan antaman yksilöpalautteen lisäksi tärkeä palautteen muoto on kurssin päättöyöesitysten yleisöpalaute.

Kaikissa ainealan oppiaineissa itsearviointi on tärkein arvioinnin muoto. Oppija asettaa itselleen oppimisen tavoitteet ja arvioi saavuttamiaan taitoja vertaispalautteen ohella. Opettaja arvioi tarvittaessa ja pyynnöstä oppijan edistymistä tämän omista lähtökohdista käsin, ei ulkoisilla arviointikriteereillä. Arviointi on oppimista edistävää toimintaa, joka ei arvota oppijoita tai heidän taitojaan.

Kuvataiteen opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Kuvataiteen opetuksen tavoitteet	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	4
3. Opetuksen toteuttaminen	6
3.1 Opetusmuodot	6
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	9
3.3 Oppimisympäristöt	9
4. Oppimisen tukeminen	10
4.1 Palaute ja arviointi	10
4.2 Opintoneuvonta	11
4.3 Opetusresurssit	11

1. Johdanto

Helsingin työväenopiston kuvataiteen opetussuunnitelman tavoitteena on tarkentaa ja konkretisoida kuvataiteen opetukseen ja sen järjestämiseen liittyviä näkökulmia. Samalla tämä opetussuunnitelma pyrkii kuvaamaan ja avaamaan Helsingin työväenopiston opetussuunnitelmassa mainittuja opetukseen liittyviä linjauksia ja tavoitteita kuvataidetta koskien ja sen erityispiirteitä huomioiden.

Kuvataiteen opetus on erittäin rikas, monipuolinen ja monimuotoinen toiminnan alue, joka tarjoaa oppimistilanteeseen osallistuville osapuolille paljon mahdollisuuksia luoda ja tutkia visuaalista kulttuuria ja sen eri osa-alueita erilaisista näkökulmista käsin.

Kuvataideopetuksen ja kuvataiteen opiskelun keskeisiä piirteitä: Opiskelu edistää rakentavan vuorovaikutuskulttuurin syntymistä ja ylläpitoa, yhteisöllisyyttä.

1. Opiskelu tukee osallistujien henkistä hyvinvointia tarjoamalla iloisia kokemuksia ja virkistäviä elämyksiä.
2. Opetus edistää uusien tietojen ja taitojen omaksumista teorian ja käytännön tasoilla.
3. Opetus tarjoaa mahdollisuuden kohdata uusia ihmisiä ja solmia sosiaalisia kontakteja.

Taiteelliseen työskentelyyn liittyvän luovan prosessin myötä opiskelijoille tarjoutuu myös mahdollisuus kehittää ongelmanratkaisukykyä ja lisätä itsetuntemusta ja -luottamusta. Eri työskentelytapojen ja tekniikoiden opetuksen yhteydessä voidaan käsitellä erilaisia historiallisia, kulttuurillisia ja ajankohtaisia teemoja ja ilmiöitä monipuolisesti, moniaistisesti ja elämyksellisesti, mikä korostaa kuvataiteen opetuksen rikkautta ja ainealan sisäänsä kätkemää potentiaalia. Lisäksi kuvataiteen opiskelu tarjoaa mahdollisuuden kehittää motorisia taitoja, näköaistia ja esteettistä havaintokykyä sekä kuvallista ja visuaalista ajattelua. Opetukseen osallistuminen antaa myös tukea jo olemassa olevan kuvataiteellisen ammattitaidon ylläpitämiseen sekä visuaalisen ja kuvataiteen alan ammatillisiin opintoihin orientoitumiseen.

2. Kuvataiteen opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Helsingin työväenopiston kuvataideopetuksen ainealakohtaiset tavoitteet rakentuvat opiston opetussuunnitelmassa esitettyjen yleisten tavoitteiden päälle ja pyrkivät konkretisoimaan näitä tavoitteita kuvataiteen opetuksen kontekstissa ja ainealan toiminta- ja työskentelytapoja soveltaen.

Yleisesti kuvataiteen ainealan opetuksen tavoitteena toimivat seuraavat alueet:

Taidemateriaalien tuntemus ja käyttö sekä työturvallisuus

Kuvataiteen kurssitarjonnassa pyritään tarjoamaan laaja-alaisesti mahdollisuuksia opiskelijoille tutustua ja perehtyä erilaisten materiaalien, välineiden ja menetelmien turvalliseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön taidetyöskentelyssä.

Visuaalisen kulttuurin ymmärtäminen, hahmottaminen ja siihen osallistuminen

Eri kurssien puitteissa pyritään lähestymään visuaalisen kulttuurin erilaisia ilmiöitä, aiheita ja teemoja monipuolisesti. Tavoitteena on antaa opiskelijoille valmiuksia kohdata, eritellä ja hyödyntää visuaaliseen kulttuuriin liittyviä tietoja ja taitoja omassa taiteellisessa työskentelyssään ja elämässään.

Itseilmaisun tukeminen ja mahdollistaminen

Kuvataiteen opetuksen eräs keskeinen lähtökohta ja tavoite on yksilöllisen itseilmaisun mahdollistaminen. Laajan kurssitarjonnan puitteissa pyritään kuvataiteen ainealalla tarjoamaan monipuolisesti mahdollisuuksia hyödyntää erilaisia toimintatapoja, menetelmiä ja viitekehyksiä taiteellisessa itseilmaisussa. Näitä mahdollisuuksia pyritään tarjoamaan niin yksilökohtaisessa työskentelyssä kuin taiteen julkisessa esittämisessäkin näyttelyiden muodossa.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Kuvataiteen opetuksen järjestämisessä ja suunnittelussa pyritään tukemaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista. Tähän pyritään tarjoamalla kursseja eri kuvataiteen osa-alueilta ja huomioimaan opetussisällöissä sekä opetuksen käytännön järjestelyissä kuntalaisten moninaiset tarpeet ja intressit kuvataiteen saralla. Kursseja pyritään järjestämään erimuotoisina ja kestoisina, jotta kuvataiteen kurssitarjonta olisi mahdollisimman monien asiakasryhmien tavoitettavissa. Opiskelijoiden erilaisia valmiuksia ja tarpeita pyritään huomioimaan myös erilaisilla kurssiohjelmilla ja tehtävänannoilla. Lisäksi erityistarpeita omaaville kohderyhmille voidaan perustaa omia kursseja opiston linjausten ja käytössä olevien resurssien puitteissa.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Visuaalisen ilmaisukielen opiskelu antaa välineitä, jotka edistävät vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä ja siten myös henkistä hyvinvointia. Kuvataiteen opetuksen suunnittelussa pyritäänkin huomioimaan kuvataiteellisen työskentelyn ja kuvataiteen opetuksen potentiaali kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi ja tukemisessa.

Kurssien suunnittelussa ja toteuttamisessa painotetaan etenkin positiivista ja tasa-arvoista työskentelyilmapiiriä, joka tukee rakentavan sosiaalisen vuorovaikutuskulttuurin syntymistä ja kehittymistä. Lisäksi opetuksen yhteydessä pyritään tukemaan opiskelijoiden yksilöllistä taiteellista ilmaisua ja luovaa prosessia. Lähtökohtaisesti kuvataiteen opiskelussa pyritään kohtaamaan jokainen opiskelija tuntevina, kokevina, toimivina ja ajattelevina ainutlaatuisina yksilöinä ja näin ollen tarjoamaan opiskelijoille mahdollisuus pitää yllä ja kehittää omaa henkistä, fyysistä, sosiaalista ja kognitiivista hyvinvointiaan.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Kuvataiteen opiskelu antaa paljon mahdollisuuksia demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukemiseen. Kuvataiteen opiskelu on luonteeltaan vuorovaikutteista. Taide antaa itsessään loistavan lähtökohdan yksilöille ja ryhmille kohdata toisiaan sekä tuoda esiin erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia. Kuvataiteen kurssien suunnittelussa ja toteuttamisessa painottuu tasa-arvoon ja dialogisuuteen tähtäävä arvopohja, jossa erilaiset näkemykset ja tulkinnat ovat tervetulleita osaksi yhteistä keskustelua ja vuorovaikutustilannetta. Opetuksessa tuetaan myös opiskelijoiden yhteiskunnallista aktiivisuutta mm. pitämällä julkisia taidenäyttelyitä, joiden myötä opiskelijoille tarjoutuu mahdollisuus osallistua yhteiskunnallisesti ja kulttuurillisesti merkittävään julkiseen keskusteluun.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Kuvataiteen opetuksessa pyritään pitkäjänteisesti tukemaan kestävää kehitystä sekä osallistumaan ilmastonmuutoksen hillintään. Tämä näkyvät etenkin opetuksen yhteydessä käytettävien opetusmateriaalien ja välineiden hankinnassa, joiden yhteydessä pyritään huomioimaan eri materiaalien, laitteiden sekä välineiden ympäristövaikutuksia. Keskeisenä tavoitteena on suosia sellaisia materiaaleja, välineitä ja laitteita, joiden valmistus ja käyttö tukevat kestävää kehitystä ja sen periaatteita. Lisäksi kuvataideopetuksessa syntyvien jätteiden käsittelyssä pyritään tiedostamaan materiaalien jatkokäsittelyn ympäristövaikutukset ja suosimaan kierrätystä.

3. Opetuksen toteuttaminen

Helsingin kuvataiteen kurssitarjonnassa pyritään järjestämään ainealan sisältöä vastaavaa opetusta mahdollisimman kattavasti. Opetusta järjestetään mm. keramiikkaa, kuvanveistoa, maalausta ja piirustusta sekä näiden opetusaineiden yksittäisiä tekniikkoja, materiaaleja ja menetelmiä koskien. Lisäksi osana kuvataiteen kurssitarjontaa järjestetään kurssikokonaisuuksia eri aiheista, menetelmistä ja tekniikoista laajasti kuvataiteen kenttään liittyen.

3.1 Opetusmuodot

Kuvataiteen opetustarjonnalla pyritään kattamaan laaja-alaisesti ja monipuolisesti kuvataiteen osa-alueita. Tavoitteena on tarjota opiskelijoille monipuolisesti mahdollisuuksia kokeilla ja löytää itselleen sopivia työskentelytapoja sekä ilmaisumuotoja kuvataiteen parissa.

Opetusta järjestetään eri mittaisina kursseina, joiden aiheet ja teemat voivat vaihdella kuvataiteen ainealueen sisällä. Osalla kursseista voidaan keskittyä yksittäisten työskentelymenetelmien, tekniikkojen ja lähestymistapojen käsittelyyn ja osalla kursseista voidaan käsitellä kuvataiteen aihealuetta laajemmin. Keskeisinä aihealueina opetuksessa ovat kuvanrakentamisen keinot, teoreettinen tieto ja sen soveltaminen, materiaalien, työvälineiden ja tekniikoiden hallinta sekä kokeileminen ja oman persoonallisen ilmaisun kehittäminen. Opiskeluun kuuluu myös työturvallisten työskentelytapojen sekä kestäväen kehityksen näkökulman omaksuminen.

Opiskelijoille tarjotaan myös mahdollisuuksia tutustua taiteen historiallisiin ja ajankohtaisiin ilmiöihin. Opetuksen yhteydessä käsiteltävien erilaisten teemojen, tehtävien ja luentojen sekä museo- ja näyttelyekskursioiden yhteydessä tarjotaan opiskelijoille mahdollisuus perehtyä kuvataiteen tarjoamiin mahdollisuuksiin monipuolisesti ja yksilölliset intressit huomioiden. Kuvataiteen kurssitarjonnassa pyritään myös toteuttamaan ajankohtaisia näkökulmia esiin nostavia taidehistorian ja nykytaiteen luentoja sekä luentosarjoja.

Kurssien taitotasot

Useimmista tekniikoista tarjotaan alkeis- ja jatkotason sekä syventävän ja osaajan tason kursseja. Taso ilmaistaan numerolla (1 = alkeistaso, 2 = jatkotaso, 3 = syventävä taso, 4 = osaajan taso).

Kurssitarjonnassa on myös erikois- ja teemakursseja. Opetustarjonnan suunnittelussa otetaan huomioon toisaalta taidon kehittymisen vaatima pitkäjänteisyys ja toisaalta tarve nopeaan ja intensiiviseen opiskeluun.

Taso 1: Alkeistaso

Kaikista opetustarjonnassa olevista kuvataiteen eri osa-alueilta pyritään järjestämään alkeiskursseja, joilla opiskellaan perusteita kuvanrakentamisesta, sommittelusta, väriopista, välineistä, materiaaleista ja valitusta tekniikasta tai tekniikoista.

Alkeistason kurssilla opiskelijat tutustuvat työskentelyssä käytettäviin materiaaleihin ja työskentelytapoihin sekä perehtyvät visuaalisen työskentelyn perusteisiin.

Taso 2: Jatkotaso

Perusteet hallitseville järjestetään jatkotason kursseja, jotka sisältävät tekniikan harjaannuttamista, teoriaa soveltavia harjoituksia ja oman taiteellisen ilmaisun etsimistä.

Jatkotason kurssilla opiskelijat oppivat käyttämään työskentelyssä käytettäviä materiaaleja ja soveltamaan erilaisia työskentelytapoja.

Taso 3: Syventävä taso

Syventävän tason kursseilla keskitytään oman persoonallisen ilmaisun kehittämiseen. Syventävän tason kurssilla opiskelijat syventävät jo opittuja taitojaan ja oppivat liittämään oman työskentelynsä osaksi taiteen laajempaa yhteiskunnallista, historiallista ja sosiaalista viitekehystä.

Taso 4: Osaajan taso

Pidemmälle edistyneille opiskelijoille tarjotaan erilaisia kursseja, joiden opetusjärjestelyissä korostuu opiskelijoiden omaehtoinen ja itsenäinen työote. Osaajan tason kurssilla opiskelijat kehittävät omaa taiteellista ilmaisuaan kohti valitsemiaan päämääriä. Itseohjautuvuus ja itsenäisyys sekä prosessitietoisuus ja sosiaalinen vuorovaikutus korostuvat tämän tason kursseilla.

Pidemmälle edistyneemmille suunnatuilla kursseilla voidaan opetusjärjestelyt mukauttaa kurssin tavoitteiden mukaisiksi. Opettaja voi osalla kursseista olla paikalla vain ajoittain tai opetusta voidaan järjestää verkko-pohjaista oppimisympäristöä tai valittuja verkkopalveluita hyödyntäen.

Opintokokonaisuudet

Pitkäjänteisen opiskelun ja oppimisprosessin huomioimiseksi kursseja voidaan suunnitella useamman lukukauden kestäviksi opintokokonaisuuk- siksi, joissa opiskelijat voivat mahdollisuuksien puitteissa edetä yhdeltä taitotasolta toiselle, esim. alkeistasolta jatkotasolle. Pitkäjänteistä opiske- lua ja oppimisprosessia pyritään huomioimaan myös kurssisuunnittelussa sekä opiskelijoille kohdistuvassa opintoneuvonnassa käytettävissä olevilla resursseilla.

Perhekurssit

Kuvataiteen perhekurseilla aikuinen ja lapsi toimivat työparina. Perhe- kurseille ilmoittaudutaan lähtökohtaisesti työparina: 1 aikuinen + 1 lapsi. Aikuinen ilmoittautuu, maksaa kurssimaksun ja voi osallistua kurssille yhden lapsen kanssa. Perustelluissa yksittäistapauksissa on asiakkaalla mahdollisuus anoa poikkeusta perhekurssien ilmoittautumisjärjestelyihin.

Lyhytkestoisten perhekurssien tavoitteena on tarjota aikuisille ja lapsille yhdessä tekemisen iloa ja samalla mahdollisuus tutustua opiston kurssitarjontaan ja opiskelumahdollisuuksiin.

Yhteistyö

Yhteisiä teemoja ja ilmiöitä käsitteleviä kursseja voidaan, käytössä olevien resurssien puitteissa, suunnitella ja järjestää myös ainealojen välisenä yhteistyönä. Yhteistyötä voidaan mahdollisuuksien puitteissa tehdä myös Helsingin työväenopiston ulkopuolisten tahojen ja toimijoiden kanssa.

Yhteistyötä eri tahojen, toimijoiden sekä sidosryhmien kanssa pyri- tään edistämään ja kehittämään opiston ja asiakkaiden sekä kuntalaisten tarpeita huomioiden.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Kuvataiteen opetuksen järjestelyt voivat vaihdella opetus- ja kurssikohtaisesti. Lähiopetuksen yhteydessä opiskellaan tyypillisesti ryhmässä, joka on kooltaan 10–18 opiskelijaa, aineen työskentelymuodoista, opetustilojen koosta sekä ryhmän toiminnallisista tarpeista riippuen. Myös itsenäinen opiskelu ja monimuoto-opiskelu ovat mahdollisia kurssin opetuksen sen mahdollistaessa (esim. verkko-opinnot).

Opetuksen yhteydessä pyritään huomioimaan tiedon erilaiset ulottuvuudet. Käytännön opetuksen yhteydessä käsitellään teoretietoa ja sen soveltamista osaksi opiskelijoiden taiteellista työskentelyä ja toimintaa. Eri aiheita (tietoja ja taitoja) voidaan käsitellä erilaisilla pedagogisilla ratkaisuilla kuten aktivoivilla luennoilla, esimerkkien näyttämällä, monipuolisilla tehtävillä ja ryhmätöillä sekä yksilöohjauksena.

3.3 Oppimisympäristöt

Kuvataiteen opiskelu järjestetään työskentelytiloissa, joissa on huomioitu opettavan aineen/tekniikan tarpeet; työskentelyyn riittävästi tilaa, välineistö ja laitteet, materiaalien varastointi ja käsittely, töiden säilytys ja työterveysvaatimukset, työskentelyn ergonomisuus sekä luokan mahdollisesti tarvittava pimentämismahdollisuus.

Kuvataiteen oppimisympäristöinä käytetään myös taidegallerioita ja -museoita, sekä kaupunkiympäristöä ja luontoa.

Kuvataiteen opiskelun ja oppimisen tukena opetus- ja havaintomateriaalin esittämisessä pyritään hyödyntämään laadultaan ja toiminnaltaan sopivia AV-laitteita ja -välineitä. Kuvataiteen opetukseen käytettävien luokkien tekniset valmiudet ja resurssit voivat vaihdella toimipaikoittain ja luokkien käyttöön liittyvien erityispiirteiden mukaan.

Helsingin työväenopiston kuvataiteen ainealan opetuksen suunnittelussa ja järjestämisessä huomioidaan turvallisen työskentelyn vaatimukset ja työturvallisuuteen liittyviä näkökulmia pyritään aktiivisesti kehittämään. Työturvallisuuteen liittyviä tekijöitä ja asioita tarkastellaan yhdessä opettajien ja opiskelijoiden toimesta opetuksen yhteydessä, kurssien opetuksen suunnittelun ja luokkatilojen käytön sekä tilojen ja laitteiden päivitystarpeen kartoittamisen yhteydessä sekä uusia tiloja suunniteltaessa.

Kuvataiteen opetuksen yhteydessä tuetaan opiskelijoiden oppimista opetuksen yhteydessä saatavan palautteen, arvioinnin, opintoneuvonnan sekä opetusresurssien muodoissa.

4. Oppimisen tukeminen

4.1 Palaute ja arviointi

Arviointi ja palautteenanto tapahtuvat pääsääntöisesti yksilöllisen ohjauksen yhteydessä opettajan ja opiskelijan välisinä keskusteluinä, opiskelijoiden kesken käytävinä keskusteluinä työskentelyn lomassa, koko ryhmän yhteisissä arviointikeskusteluissa sekä opiskelijan itsearviointina. Näistä palaute- ja arviointimenetelmistä voidaan käyttää tarvittaessa yhtä tai useampaa kurssin sisältö ja opetustilanne huomioiden. Myös muita arviointimenetelmiä ja –muotoja voidaan tarvittaessa käyttää.

Yksilöllinen arviointi on luonteeltaan rakentavaa, eri vaihtoehtoja esiin nostavaa ja opiskelijan omaan ratkaisuntekoon kannustavaa, sekä huomioi opiskelijan motivoituneisuuden. Yksilöllinen arviointi mahdollistaa opiskelijan yksilöllisen oppimisen kehityksen seurannan ja tavoitteiden asettamisen.

Yhteisarvioinnissa opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus suhteuttaa oman työskentelynsä tuloksia osaksi laajempaa taiteellisen työskentelyn viitekehystä. Teosten pohtiminen yhdessä auttaa kaikkia oppimaan ja ymmärtämään erilaisia tekemisen tapoja ja ratkaisuja.

Yhteisarvioinnissa turvallinen ja kannustava ilmapiiri on tärkeää.

Itsearviointi

Tunnistaessaan omaa edistymistään opiskelija motivoituu jatkamaan opintoja.

Itsearviointi kehittyy asteittain ja vaatii opiskelijalta aktiivista ja eteenpäin pyrkivää suhdetta opiskeluun. Muut arviointimuodot edistävät ja kehittävät itsearviointia.

Näyttelyt arviointivälineenä

Kuvataiteen näyttelyt voivat olla osana arviointi. Näyttelyiden yhteydessä tarjoutuu mahdollisuuksia opiskelijoiden itsearviointiin ja kurssien oppimistulosten arviointiin.

4.2 Opintoneuvonta

Opintoneuvonnalla autetaan opiskelijoita löytämään itselleen sopivia, omia tavoitteita ja tasoa vastaavia kursseja. Opiskelijoille jaetaan tietoa myös opiston muusta, opintoja tukevasta tarjonnasta, kuten luennoista, tapahtumista ja näyttelyistä.

Opintoneuvontaa tarjotaan opiskelijoille perinteisten kohtaamisten ja keskusteluiden lisäksi erilaisia sähköisiä kommunikaatiokanavia hyödyntäen.

4.3 Opetusresurssit

Kuvataiteen ainealan opetuksen yhteydessä tärkeän oppimista tukevan resurssin muodostavat työskentelyyn sopivat opetustilat, toimivat ja turvalliset työlaitteet ja materiaalit sekä niiden turvalliseen käyttöön liittyvät ohjeet, dokumentit ja opasteet. Lisäksi opiskelijakohtaista oppimista pyritään tukemaan vuorovaikutteisella ohjeistamisella ja perehdyttämällä opetuksessa käytettäviä laitteita, tekniikoita ja materiaaleja koskien.

Helsinki

Työväenopisto

Median ainealan opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Median opetuksen tavoitteet	3
2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	5
3. Opetuksen toteuttaminen	7
3.1 Opetusmuodot	7
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	9
3.3 Oppimisympäristöt	11
4. Oppimisen tukeminen	12

1. Johdanto

Medialla voidaan tarkoittaa useaa asiaa: viestintävälinettä, mediavälinein tuotettuja sisältöjä, joukkoviestintää, tai esimerkiksi yksilöllistä joukkoviestintää (Mass Self-Communication), kuten sosiaalista mediaa. Mediaviestinnässä lähettäjän ja vastaanottajan välillä on siis jokin väline. Media-sanalla voidaan lisäksi tarkoittaa mediaa yhteiskunnallisena vaikuttajana.

Medialukutaito on taitoa käyttää mediaa tarkoituksenmukaisella ja eettisesti kestäväällä tavalla. Medialukutaito sisältää taidon itse tuottaa mediaviestejä, sekä taidon tulkita muiden tuottamia viestejä. Medialukutaitoinen henkilö pystyy viestinnän analyttiseen tarkasteluun, mutta myös nauttimaan mediaviestinnän esteettisestä ja emotionaalisesta sisällöstä. Medialukutaitoinen henkilö kykenee myös pohtimaan mediaviestinnän eettisiä kysymyksiä, kuten sitä, mikä vaikutus viestinnällä on ympäristössään.

Mediakasvatus taas on tavoitteellista vuorovaikutusta, jonka osapuolina ovat kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri ja joka johtaa medialukutaidon kehittymiseen.

Helsingin työväenopiston median ainealan opetuksen keskiössä on opiskelija, joka osaa tulkita ja tuottaa tarkoituksenmukaisesti monipuolisia mediaviestejä eri välinein. Tarkoituksenmukaisesti siten, että opiskelijan viestintä johtaa hänen tavoittelemaansa lopputulokseen, eikä keskustelu esimerkiksi somessa ryöstäydy käsistä viestin julkaisemisen jälkeen. Mediavälineet ja -viestintä muuttuvat nopeasti, siksi avainasemassa ovat taidot löytää uusistakin mediailmioistä keskeinen sisältö ja toimintatavat suhteellisen nopeasti ja luotettavasti.

2. Median opetuksen tavoitteet

2.1 Ainealakohtaiset tavoitteet

Opetuksen lähtökohtana ovat opiskelijan arjen elämismaailma ja arjen kieli. Toisin sanoen, opiskelijaa kannustetaan tuomaan opetustilanteisiin tosielämän havaintojaan, kokemuksiaan ja ilmaisun tapojaan. Tämän tarkoituksena on sitouttaa opiskeltavaan asiaan ja auttaa opittujen asioiden vaikuttavuutta arjessa. Hyvä medialukutaito onkin kansalaistaito, joka toteutuu todellisen elämän tilanteissa. Mediaopetuksen tarkoitus on auttaa selviytymään ristiriitaisissa viestintätilanteissa parhaalla mahdollisella tavalla. Päämääränä on sisäisesti motivoitunut, rohkea ja aktiivinen kansalainen, joka tavoittelee hyvää elämää.

Ainealan sisällöt ovat yhteydessä myös opiston muiden ainealojen sisältöihin. Erona näihin on se, että median aineala painottaa erityisesti kommunikaation roolia: mitä tapahtuu, kun mediaviestit julkaistaan, millaiseen ympäristöön se asettuu, miten se tulkitaan, ja miksi? Median opetuksessa tärkeässä roolissa on kyky arvioida, miten mediaviestit vaikuttavat siinä todellisuudessa, jossa opiskelijat elävät.

Median aineala huolehtii myös median yleisimmin käyttämien sisältöjen opetuksesta lähtien aivan alkeista. Näitä ovat muun muassa valokuvaus, liikkuva kuva, kuvankäsittelyn ja graafisen viestinnän sisällöt ja sosiaalinen media.

Ainealan opetussisällöt jakautuvat alla oleviin alueisiin:

Kuvallisen viestinnän kurssit sisältävät valokuvauksen, kuvankäsittelyn ja graafisen suunnittelun sisältöjä. Valokuvakursseja järjestetään niin digikuvauksesta kuin perinteisestä filmikuvauksesta. Valokuvakurssit käsittävät muun muassa dokumentaarisen valokuvauksen, taidevalokuvauksen, retki- ja katukuvauksen, studiokuvauksen sekä myös kuva-analyysin kurssseja. Myös muita sisältöjä tarjotaan tarpeen mukaan. Graafisen suunnittelun kurssit sisältävät muun muassa taiton ja vektorigrafiikan sisältöjä. Kuvallisen viestinnän kurssien tavoitteena on edistää kuvanlukutaitojen kehittymistä.

Liikkuvan kuvan kurssit sisältävät video- ja elokuvan opetuksen, käsikirjoituksen, leikkaamisen, elokuvan historian, animaation, liikegrafiikan ja elokuvaäänityksen. Kurssit käsittävät muun muassa kuvaamisen ja valaisun opetuksen, tuotannon eri vaiheiden opettelun alkuideoinnista teoksen julkaisuun. Kurseilla harjoitellaan näiden lisäksi ryhmätöytäitoja, sekä eri kokoisten produktioiden koordinoitua. Liikkuvan kuvan kurseilla opetellaan myös konserttien taltiointia ja striimausta. Liikkuvan kuvan kurssien tavoitteena on edistää audiovisuaalisen kielen kehittymistä.

Ääniviestinnän kurssit sisältävät opetuksen, jossa opiskellaan äänittämistä ja ääniteosten tekemistä. Kurssit käsittävät muun muassa johdantokurssit äänen taltiointiin ja äänittimen käyttöön, kuunnelmakurssit, sekä podcast-kurssit. Ääniviestinnän kursseilla tutustutaan myös eri mikrofoniin ominaisuuksiin. Tavoitteena on perehdyttää ja harjaannuttaa auditiiviseen viestintään ja opetella kuuntelemista tallennusvälineen avulla.

Sosiaalisen median kurssit kattavat sosiaalisen median eri alueita sovellusten käyttötaidoista turvataitoihin sekä somen toimintaperiaatteisiin. Kursseilla tarjotaan taitoja käyttää sosiaalista mediaa turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Sosiaalista mediaa tarkastellaan ilmiönä, joka haastaa yksilön pohtimaan rajanvetoa yksityisyyden ja julkisuuden välillä. Opetuksessa nostetaan teknisten käyttötaitojen ohella esiin myös sosiaalisen median ansaintalogiikkaa sekä somen roolia demokratian näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä opiskelijoiden uskallusta ottaa osaa keskusteluihin sosiaalisessa mediassa sekä taitoa ja rohkeutta puuttua ei-toivottuihin ilmiöihin.

Pelikurssit sisältävät yleistä mielenkiinnon herättelyä pelejä kohtaan, pelityyppeihin ja peligenreihin tutustumista, pelien suunnittelua, sekä pelien ei-toivottujen vaikutusten tunnistamista ja niihin puuttumista. Pelikurssit tähtäävät ensisijaisesti peliyymmärryksen kasvuun: pelit nähdään keskeisenä osana mediakenttää, hyvine ja huonoine puolineen, aivan kuten perinteisemmätkin mediat.

Uusien todellisuuksien kurssit sisältävät perehdytyksen muun muassa virtuaaliseen todellisuuteen (Virtual Reality) ja lisättyyn todellisuuteen (Augmented reality). Opisto järjestää mahdollisuuden tutustua näihin joko opiston omissa toimipisteissä, tai jonkin muun toimijan tiloissa.

Journalismin kurssit sisältävät tiedonhaun, faktantarkistuksen, kuvajournalismin, informaatiovaikuttamisen ja retoriikan aihealueita. Kursseilla opetellaan muun muassa luotettavan tiedon tunnistamista ja uutisviestinnän eri lajeja. Journalistin eettiset ohjeet tulevat tutuksi. Opiskelijat perehtyvät journalismin kursseilla myös esimerkiksi haastattelujen tekemiseen eri mediavälinein.

Muut kurssit sisältävät opetusta, joka ei suoraan istu yllä oleviin luokkiin.

Luennot sisältävät nimensä mukaisesti luentoja, joita järjestetään sekä tilaan fyysisesti kokoontuen, verkkoluentoina, tai hybridinä, eli sekä että. Median aineala järjestää luentoja ensisijaisesti median aihepiiristä, mutta tarvittaessa myös muista aiheista.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Moninaisuuden lähtökohta on, että ihminen tuntee itsensä arvokkaaksi ja kykenee näkemään muut yhtä lailla arvokkaina riippumatta heidän ulkoisesta tai sisäisestä erilaisuudestaan.

Mediaopetuksessa sisältöjä tarkastellaan monipuolisesti eri näkökulmista. Mediaviestejä tulkitaan lähettäjän alkuperäistä tarkoitusta tavoitteen, sekä tämän kulttuuri huomioiden. Mediakasvatuksessa harjoitetaan myös niin sanottua suopeuden periaatetta. Mediaviestejä tulkitsevan tulee siis tavoitella viestijän alkuperäistä tarkoitusta, vaikka viestin muoto olisikin epäselvä, tai se mahdollistaa väärintulkinnan. Hyvä mediakasvatus tähtääkin empatiakyvyn kehittymiseen. Tätä kautta yksilöä kannustetaan yhä suvaitsevaisemmaksi, sekä arvostamaan erilaisuutta.

Opiskelijoita kannustetaan käyttämään, ymmärtämään ja kehittämään itselleen luonteenomaista, arjen kieltään. Tämä kieli voi tarkoittaa kuvia, liikkuvaa kuvaa, ääntä, eleitä ja niin edelleen. Opiskelijoiden käytämät ilmaisumuodot voivat poiketa paljonkin toisistaan. Tämä nähdään mediakasvatuksessa rikkautena. Moninaisuuden näkökulmasta keskeistä on, että opiskelijat oppivat myös muiden käyttämää mediakieltä, jolloin toisen ihmisen näkökulma konkretisoituu.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Median tarkoituksenmukainen, eettinen ja turvallinen käyttö edistää ihmisen hyvinvointia. Hyvinvointia lisää myös se, että yksilö osaa toimia erilaisissa mediaympäristöissä niin, että hänen toimintansa edistää myönteistä vuorovaikutusta. Tämä voi ilmetä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa aktiivisena, rakentavana, kannustavana ja tarvittaessa vertaistukea antavana toimintana. Tämä vahvistaa sekä sosiaalisia suhteita, että lisää yksilön positiivista minäkuvaa.

Hyvinvointia edistää myös mahdollisuus monipuoliseen itseilmaisuuksiin sekä kyky hakea ja tuottaa luotettavaa tietoa median välityksellä. Luotettavan tiedon avulla henkilön on mahdollista kehittää itseään niin henkisen, fyysisen kuin sosiaalisen hyvinvoinnin alueilla.

Ymmärrys sosiaalisen tai muun median liiallisesta käytöstä johtuvista haittavaikutuksista auttaa yksilöä säännöstelemään median käyttöönsä hyvinvointiaan kuunnellen.

Demokratian ja aktiivisen kansalaisuuden tukeminen

Mediakasvatus auttaa yksilöä ylläpitämään ja edistämään vapauttaan ilmaista ajatuksiaan, sekä rohkaisee häntä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Yksilöä kannustetaan ottamaan osaa yhteiskunnalliseen keskusteluun silloin kun hän kokee siihen tarvetta.

Haasteita aktiiviselle kansalaisuudelle esiintyy muun muassa sosiaalisessa mediassa: tieteenvastainen puhe, epäluottamuksen herättäminen valtamediaa kohtaan, dis- ja misinformaatio, tietoturvaan ja yksityisyyteen liittyvät ongelmat, sosiaalisen median käyttäytymistä muokkaava toiminta ja niin edelleen voivat ohjata yksilöä passiivoitumaan ja rajoittamaan sananvapauttaan. Ainealan opetus vastaa näihin haasteisiin tarjoamalla työkaluja käydä tasaveroista dialogia kanssaan erimielisten kesken, sekä mahdollisuuksia täydentää ja ylläpitää mediaviestintätaitojaan, jotta vuorovaikutus tapahtuu yksilön tavoittelemalla tavalla. Myös se edistää demokratian toteutumista, että ainealan opetuksen pohjana on aina tieteellinen maailmankuva, jossa opetuksen sisältö perustuu tutkittuun ja vertaisarvioituun tietoon, sekä journalismin eettisiin ohjeisiin nojaavaan uutisointiin.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Koska mediaopetus antaa valmiuksia paikkansa pitävän ja virheellisen tiedon erottamiseen, myös ymmärrys ilmastonmuutoksen vaikutuksista kasvaa. Tiedeyhteisön yhteisesti hyväksymän tiedon pohjalta yksilön on mahdollista toimia ilmastonmuutosta ehkäisevällä tavalla, ja välttää ilmastonmuutosta edistävää käyttäytymistä. Opettajia kannustetaan ottamaan opetukseensa mukaan ilmastonmuutokseen liittyviä esimerkkejä. Voidaan myös luoda varta vasten opetussisältöjä, joiden keskeisenä sisältönä on ilmastonmuutoksen käsitteleminen.

Kestävän mediankäytön ilmastovaikutukset tulee huomioida ainealan opetuksessa: suoratoistopalvelujen lämmöntuotto ja nopeasyklinen laitteiden kuluttaminen ovat esimerkkejä aiheista, joita on tarpeen luontevasti käsitellä ainealan opetuksessa. Ainealan tavoite on kannustaa niin henkilöstöä kuin asiakaskuntaa tekemään ilmaston kannalta myönteisiä kulutus- ja käyttäytymisratkaisuja, myös mediateosten tuotantotapoja pohtiessaan.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Median ainealalla ei ole taitotasoja, lukuun ottamatta perus- ja jatkokursseja. Medialukutaitoa edistävä opetus rakentuu neljästä samanaikaisesta osa-alueesta: mediaopetuksen saavutettavuudesta; teknisistä taidoista; ilmaisullisista taidoista; sekä käsitteellisen ajattelun ja kommunikaation taidoista. Opiskelija voi käydä eri osa-alueiden kursseilla täydentämässä osaamistaan - hän voi siis pulahtaa tarpeensa mukaan alueissa, joista kaippaa lisää taitoja.

Ensimmäinen osa-alue **Mediaopetuksen saavutettavuus** on kolmen muun alueen perusta. Saavutettavuus tarkoittaa, että mediaopetus ja -tuki jakautuvat mahdollisimman tasaisesti kaupungin sisällä. Opetus käsittää lähiopetuksen, monimuoto-opetuksen ja verkko-opetuksen. Myös ainealan luennot kuuluvat tähän osa-alueeseen: tiedon saavutettavuus edistää medialukutaitojen kehittymistä. Myös mediavälineiden saavutettavuus liittyy tähän. Sillä tarkoitetaan, että kaupunkilaiset saavat osassa kursseista käyttöönsä opiston medialaitteita sekä ohjelmia. Myös laitelainaa kokeillaan kursseilla, joiden opiskelijat ovat osoittaneet hallitsevansa välineiden vastuullisen käytön.

Tämän päälle rakentuvat kolme samanaikaista sisältöaluetta. Yleensä kurssit painottavat enemmän yhtä näistä, mutta sisältävät myös muita osa-alueita. Kurssit voivat myös sisältää useampia tai kaikkia näistä alueista. Muitakin kursseja järjestetään median ainealalla, eli kaiken opetuksen ei tarvitse noudattaa alla olevia painotuksia. Mallin tarkoitus on antaa kurssisuunnitteluun ja kurssiehdotuksiin työkalu, jonka avulla voidaan painottaa tasapuolisesti eri mediaopetuksen osa-alueita.

a) Teknisiä taitoja edistävät sisällöt

Kurssien tavoite on sekä antaa opiskelijalle teknisiä taitoja, että mahdollistaa toimivien rutiinien löytymisen. Teknisillä taidoilla tarkoitetaan ohjelmien ja laitteiden käytön opettelua, mutta myös tehokkaita työskentelytapoja. Esimerkkinä kameran perustoimintojen hallinta, kuvankäsittelyohjelman toimintaperiaatteiden tunteminen, elokuvakerronnan perusteet kuvakoon vaihtelusta suojaviivan käyttöön. Yhtä lailla kuvankäsittely tai videoeditoinnin sujuvan työnkulun hallinta kuuluu tähän alueeseen. Hyvät tekniset taidot edistävät mediavälineiden sulavaa käyttöä ja mahdollistavat mielekkään ja turvallisen työskentelyn.

b) Ilmaisullisia taitoja edistävät sisällöt

Kurssien tavoite on rohkaista kokeilemaan ennakkoluulottomasti eri mediailmaisun keinoja. Tavoitteena ovat ei-ennustettavat, luovat media-teokset. Keskeistä ilmaisullisissa kurseissa on opiskelijan oman äänen vahvistaminen, ilmaisusta nauttiminen ja virtauskokemuksen (flow) saavuttaminen. Ilmaisullisten kurssien yhtenä tavoitteena on myös perehdyttää eri genrejen tunnistamiseen ja käyttöön.

c) Käsitteellistä ajattelua, sekä kommunikaatiotaitoja edistävät sisällöt

Kurssien tavoitteena on harjaannuttaa tunnistamaan, millä keinoin eri mediaviestit toimivat (niiden metakielen ymmärtäminen), sekä miten viestit vaikuttavat ympäristössään. Opiskelijaa kannustetaan pohtimaan, millainen on viestin tuottajan tausta ja kulttuuri. Toisin sanoen, mistä lähtökohdista ja mihin tarkoitukseen viestit ovat laaditut. Opiskelijaa kannustetaan myös tutkimaan, miten kyseinen mediaväline on vaikuttanut viestin muotoon ja mitä viestinnällisiä ratkaisuja mediaa käyttänyt taho on tehnyt. Yhtä lailla kannustetaan tarkastelemaan ympäristöä, jossa mediaviestit vaikuttavat: mitä tulkintoja viesteistä tehdään, ja miksi? Myös rakentavan dialogin käyminen kuuluu kommunikaatiotaitoihin. Kurssien päämääränä on auttaa opiskelijaa ennakoimaan omassa median käytössään mediaviestien mahdollista vaikutusta. Tämä taas auttaa tarkoituksenmukaisessa kommunikaatiossa, eli välttämään ei-toivottuja vaikutuksia mediaa käyttäessään.

Kaikkiin yllä oleviin osa-alueisiin sisältyy myös turvataitojen opettaminen. Kaikessa Helsingin työväenopiston mediaopetuksessa tähdätään siihen, että henkilö osaa toimia mediassa aiheuttamatta ongelmia itselleen tai muille. Turvataitoihin voidaan lukea muun muassa taidot rajata yksityisyyttään sosiaalisessa mediassa; netiketin sisäistäminen, eli kohteliaan ja muut huomioon ottavan käytöksen omaksuminen; ymmärrys siitä millainen median käyttö on laillista ja mikä on laitonta; sekä taito, uskallus ja ymmärrys siitä milloin olla yhteydessä viranomaisiin, jos havaitsee median parissa tapahtuvan laittomuksia.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Koska mediaviestintä muuttuu kaiken aikaa ja iso osa siitä on moniaistista, lähestyy aineala asiaa monilukutaitojen kautta. Monilukutaidot ovat osana perusopetuksen ja lukioiden opetussuunnitelmia, minkä vuoksi niitä on hyvä hiukan avata myös vapaan sivistystyön puolella. Monilukutaitojen yhteydessä puhutaan seitsemästä eri viestimislajista (moodista):

- kirjoitetut viestit (written meaning)
- kuvalliset viestit (visual meaning)
- tilalliset viestit (spatial meaning)
- kosketus-, haju-, makuviestit (tactile meaning)
- eleviestit (gestural meaning)
- äänelliset viestit (audio meaning)
- puheviestit, sisältäen kuuntelemisen (oral meaning)

Koska medialukutaito on monilukutaidon alakäsite, pureudutaan medialukutaidon yhteydessä syvällisemmin vain osaan näistä moodeista. Keskeistä medialukutaidossa on välineen kautta tapahtuva kommunikaatio. Medialukutaidon parissa mediaviesteillä tarkoitetaan kahden tai useamman moodin yhdistelmiä (multimodaalisuus). Medialukutaitoisen henkilön tulisi osata tulkita mediaviestejä riippumatta siitä, millä välineellä tai moodilla ne on tehty. Mediaviestintä muuttuu nopeasti, joka asettaa haasteita viestien ymmärtämiselle. Mediaviestejä voidaan kuitenkin tarkastella esimerkiksi seuraavien kysymysten kautta:

- Mistä osista viesti muodostuu (viestin osat, rakenne, miten asiat esitetään)?
- Kuka viestin on laatinut ja kenelle se on suunnattu?
- Onko viesti selkeä ja ymmärrettävä?
- Mikä on viestin käyttötarkoitus ja konteksti?
- Kuka viestistä hyötyy?

The New London Group esittää julkaisussaan *A Pedagogy of Multiliteracies: Designing Social Futures* (Harvard Educational Review, 1996) monilukutaidon opettamiseen pedagogisen mallin. Mallia voi kokeilla myös mediaopetuksessa:

Tavoitteena on opiskelijoiden kielen yhdenmukaistamisen sijaan pyrkimys säilyttää opiskelijoiden omaa kieltä ja rikastuttaa sitä uusin ilmaisu-tavoin. Täten monilukutaidon malli edistää myös monikulttuurisuutta.

Monilukutaidon pedagogiikka pelkistetty:

Opiskelijoita kannustetaan tuomaan opetukseen omia kertomuksiaan, omaa kieltään, ja oman kulttuurinsa erityispiirteitä. Kullakin on myös oma yksilöllinen taustansa ja toisistaan poikkeava tapansa viestiä: mediavälineillä tuotetut viestit ovat siis erilaisia, vaikka kulttuuritausta olisi lähellä toista. Opettaja auttaa opiskelijoita hahmottamaan näiden viestien rakennetta, tyyliä ja genreä. Oleellista on, että viestit ovat opiskelijoille itselleen merkityksellisiä, ja ovat peräisin heidän todellisesta elämismaailmastaan.

Opetuksen aikana opiskelijat luovat uusia mediateoksia. Tällöin opiskelijoita ohjataan tunnistamaan käyttämänsä kielen rakenteita. Tämä voi tarkoittaa videoiden leikkaustapaa, kuvakulmia, valokuvassa polttovälin käyttöä, mutta myös viestien teemoja, viittauksia muuhun mediaan ja niin edelleen. Siis toisin sanoen, ymmärtämään tuottamansa median metakielitä. Opiskelijoita kannustetaan tutustumaan toisten opiskelijoiden käyttämään mediaviestinnän kieleen, ja poimimaan siitä osia omaan mediaviestintäänsä. Tätä on hyödyllistä tehdä yhdessä ja pohtia, miten kokonaisuus pysyy eheänä ja tarkoituksenmukaisena.

Kun uusia mediateoksia alkaa syntyä, tarkastellaan sopivassa kohdassa niitä ikään kuin ulkopuolisin silmin: miten teosta mahtaa tulkita joku, joka ei tunne kyseistä kulttuuria? Tai miten teos tulkitaan siinä kulttuurissa, johon se on tarkoitettu? Muuttaako teos jotain, vai toistaako jo olemassa olevaa? Jos muuttaa, mitä ja miten? Arvellaanko, että muutos on suotuista, vai ei-toivottu? Tässä vaiheessa siis simuloidaan mediateosten vaikutusta todellisessa ympäristössään.

Lopulta tavoitteena on, että uudet, opetuksen aikana muokatut mediateokset saatetaan todelliseen elämismaailmaan. Näin niiden luominen on tähdännyt vaikuttavuuteen. Teoksia luovat henkilöt ovat joutuneet aidosti pohtimaan valintojaan, sillä ne todella voivat muuttaa ympäristöään.

Kun tämä prosessi on käyty läpi, aloitetaan uusi, jolloin aiemmin muokatut viestintätavat tulevat uudelleenarvioituksi. Monilukutaidon mallin lähtökohta on se, että kommunikaatio on aina yhteydessä todelliseen elämään. Tavoitteena on, että yksilö voi vaikuttaa, ja että yksilön toiminnalla on merkitystä myös yhteiskunnallisesti. Oppimista ei siis tehdä vain oppimisen vuoksi. Merkityksen painoarvo on kiinni siitä, kuinka hyvin mediaa osaa käyttää.

3.3 Oppimisympäristöt

Ainealalla on käytössään tavallisia luokkia, tietokone luokkia, sekä erityisluokkia, kuten video-opetustilat ja valokuvapimiöt. Opetus on pääasiassa lähiopetusta, mutta myös verkko-opetusta ja monimuoto-opetusta järjestetään. Jälkimmäisissä opetuksessa käytetään ensisijaisesti toimialan tarjoamia sovelluksia, kuten edu.hel.fi -ohjelmat. Verkko-opetuksessa ja monimuoto-opetuksessa kannustetaan vuorovaikutteisuuden ja monipuoliseen käyttöön: opiskelijat voivat kommentoida toistensa töitä, käydä yhteistä ajatustenvaihtoa, jakautua pienryhmiin ja niin edelleen, hyödyntäen esimerkiksi pilvipalveluita. Oppimisympäristöjen käytön tulee kuitenkin aina palvella ensisijaisesti oppimista.

4. Oppimisen tukeminen

Ainealan suunnittelijat antavat tarvittaessa opintoneuvontaa puhelimitse tai sähköpostitse. Opintoneuvonta voi käsittää esimerkiksi avun sopivan kurssin valintaan, avun löytää sopiva vastaava opetussisältö, jos ei mahdu haluamalleen kurssille, sekä neuvontaa mistä hakea tukea tietotekniisiin ongelmiin. Viimeksi mainittua saa esimerkiksi opiston digipisteistä, digineuvonnasta, sekä Helsingin kaupungin etädigituesta.

Opettaja tukee oppimista tavoitteenaan turvallinen ja oppimista edistävä ilmapiiri. Yhtenä tavoitteena on virtauskokemuksen (flow) syntyminen. Tällöin opiskelijalle asetetut tavoitteet, sekä hänen kykynsä vastata haasteisiin, ovat sopivassa suhteessa. Opettajaa kannustetaan myös tarjoamaan oikea-aikaista tukea (scaffolding). Hän siis auttaa, kun opiskelija tarvitsee apua, mutta antaa tämän edetä omaehtoisesti, jos avulle ei sillä hetkellä ole tarvetta. Tuki suhteutetaan opiskelijan senhetkisiin taitoihin, ja tukea häivytetään hiljalleen. Tämän tarkoituksena on lisätä opiskelijan sisäistä motivaatiota ja imua, sekä ohjata opiskelijaa itsenäiseen työskentelyyn. Mediaopetuksessa kannustetaan toimimaan yrityksen ja erehdyksen kautta. Tämä voi tarkoittaa, ettei lopputulos tuota aina näyttävää teosta. Oppiminen on aina opetuksen ensisijainen tavoite.

Opiskelijoita ohjataan argumentointitaitoihin: kysymään, kuuntelemaan, esittämään perusteltuja argumentteja puolesta ja vastaan, esittämään omia kokemuksiaan aiheesta, sekä tarkastelemaan käsillä olevaa asiaa usealta eri kannalta. Totuuksia samaan asiaan voi olla useita.

Toisaalta opettajia kannustetaan dialogiin hyödyntäen olemassa olevia dialogin malleja. Hyvä dialogi eroaa argumentointitaidoista siten, että dialogissa ei pyritä löytämään asiaan ratkaisua, vaan tarkastelemaan eri näkökulmia ja lisäämään ymmärrystä aiheeseen. Dialogi mahdollistaa sen, että opettaja rohkenee ohjaamaan opiskelijoita valitsemaan media-teostensa aiheeksi ristiriitaisiakin sisältöjä. Dialogikoulutettu opettaja osaa fasilitoida keskusteluja sellaistenkin teosten aiheista, jotka herättävät voimakkaita mielipiteitä. Opettajan vetämänä opiskelijat oppivat, että myös vaikeita aiheita voidaan käsitellä hallitusti. Näin ollen rohkeus osallistua julkiseen keskusteluun omilla mediateoksillaan kasvaa.

Oppimisensa arviointia tekevät ensisijaisesti opiskelijat itse. Opettaja tarjoaa tähän tukea. Opiskelijaa autetaan tunnistamaan lähtötilanteensa, eli mitä jo tietää, sekä se, mitä ei vielä tiedä. Häntä autetaan myös sanoittamaan tavoitteensa oppimiselleen, sekä hahmottamaan, millä keinoin näihin tavoitteisiin voi päästä. Opiskelijoita kannustetaan vertaisarvioimaan toistensa oppimista. Vertaisarviointiin ohjataan niin, että se on kannustavaa ja että siitä on hyötyä oppimiselle.

Musiikin opetussuunnitelma

1. Johdanto	2
2. Musiikin opetuksen tavoitteet	3
2.1 Musiikin oppiaineet	3
2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen	7
3. Opetuksen toteuttaminen	9
3.1 Opetusmuodot	9
3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät	9
3.3 Oppimisympäristöt.....	10
4. Oppimisen tukeminen	10

1. Johdanto

Helsingin työväenopiston musiikin opetus tarjoaa mahdollisuudet monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja luo edellytyksiä aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Se pyrkii vastaamaan laajasti erilaisiin tarpeisiin harrastaa musiikkia.

Musiikinopiskelu kehittää auditiivista, visuaalista ja kinesteettistä hahmotuskykyä ja useiden aistien yhtäaikaista toimintaa. Musiikki stimuloi voimakkaasti molempia aivopuoliskoja ja se sekä vetoaa tunteisiin että herättää tunteita. Musiikilla ja musiikin harrastamisella on monissa tutkimuksissa todennettuja ihmisen terveyttä ja hyvinvointia edistäviä vaikutuksia.

Musiikin harrastaminen ei katso ikää. Opiston kurssit on pääasiassa suunnattu 16 vuotta täyttäneille. Lisäksi opisto tarjoaa perhekursseina muskareita sekä erityisesti ikäihmisille ja joillekin erityisryhmille suunnattuja kursseja.

Musiikkia voi harrastaa opistossa keskittyen laulun tai soiton opiskeluun tai musisoiden yhtyeessä, orkesterissa tai kuorossa. Mahdollista on tutustua eri musiikkityylien laajaan kirjoon ja syventyä niin jazzin, kansanmusiikin, klassisen, popin kuin rockin maailmoihin.

Opiston solistisia valmiuksia kehittävät laulu- ja soitinopetuksen kurssit ovat pääasiassa ryhmäopetusta. Opiskelijaa ohjataan näillä kursseilla myös yksilöllisesti. Kuoroissa, orkestereissa, yhtyeissä ja bändeissä harjoitellaan yhdessä musisoimista ja pyritään soivaan ja harmoniseen lopputulokseen.

Musiikin hahmotusaineet eli teorian ja säveltapailun opinnot tukevat laulun ja soiton opiskelua.

Musiikkiteknologian kursseilla tutustutaan musiikin tekemisessä käytettäviin ohjelmiin sekä mahdollisuuksiin hyödyntää tietotekniikkaa monipuolisesti musiikin harrastamisessa.

Muskarien perheryhmissä lapsi ja aikuinen tutustuvat musiikin maailmaan laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen. Elämyksellisyys ja leikki tukevat lapsen kehitystä.

Musiikkisuhdettaan voi syventää myös seuraamalla musiikin luentoja, jotka käsittelevät niin historiallisia kuin ajankohtaisiakin aiheita. Luentojen lisäksi opiston musiikinopetus järjestää vuosittain useita konsertteja, joissa esiintyjinä ovat laulu- ja instrumenttikurssien opiskelijat ja opiston esiintyvät ryhmät.

Ryhmien esiintymiset, konsertit ja tapahtumat ovat tärkeä osa musiikin opetusta. Esiintymiset luovat yhteisöllisyyttä ja edistävät opiskelijan aktiivista kansalaisuutta ja kulttuurista toimijuutta.

2. Musiikin opetuksen tavoitteet

Opiston musiikin opetus pyrkii edistämään opiskelijan luovuutta, sosiaalisia taitoja, antamaan laaja-alaista yleissivistystä sekä ylläpitämään ja edistämään kansallista musiikkikulttuuria. Musiikin opiskelussa keskeistä on omaehtoinen elämyksellinen harrastaminen yhdessä muiden kanssa sekä taitojen ja tietojen karttuminen.

2.1 Musiikin oppiaineet

Laulunopetus

Opiston laulunopetuksen tavoitteena on rohkaista opiskelijaa löytämään oma persoonallinen lauluäänensä taiteellisen ilmaisun välineenä ja antaa valmiuksia luontevaan, tyylinmukaiseen ja terveeseen äänenkäyttöön.

Opiston laulunopetus tarjoaa yksinlaulun sekä pop- & jazzlaulun johdantokursseja, perusopintoja, syventäviä opintoja sekä erilaisia teemakursseja. Laulun johdantokurssit ovat avoimia kaikille ja ne on suunnattu lauluharrastuksensa vasta aloittaville, omaa lauluääntään etsiville ja laulun perusopinnot jonkin verran laulua harrastaneille opiskelijoille.

Perusopinnot muodostavat kolmen lukuvuoden mittaisen, tasokursseista 1, 2 ja 3 koostuvan opintokokonaisuuden. Syventävät opinnot on suunnattu pidempään laulua opiskelleille. Syventävä opintokokonaisuus voi olla korkeintaan kolmivuotinen ja painottua vuosittain vaihtuvaan ohjelmistoon, teemaan tai näyttämölliseen kokonaisuuteen. Teemakurssit ovat pääasiassa laulamisen perustaidot hallitseville (esim. perusopintokokonaisuuden suorittaneille) suunnattuja eri aiheisiin, tyylihin tai teemoihin keskittyviä kursseja. Kurssit ovat 4-12 opetuskerran mittaisia, eri tasoisille opiskelijoille suunnattuja kursseja, joihin ei ole yli lukuvuosien ulottuvaa jatkoilmoittautumisoikeutta. Kurssin opettaja valitsee opiskelijat tasotestauksen, koelaulun, haastattelun ja/tai edeltävistä opinnoista suoriutumisen perusteella.

Yksinlaulukursseilla lauluohjelmisto koostuu pääasiassa kansanlauluista, laulelmista, sävelletyistä yksinlauluista ja duetoista. Opiskelija oppii ymmärtämään rentouden, ryhdin ja hengityksen merkityksen laulamisesa ja äänenkäytössä. Opiskelija saa valmiuksia musiikin tulkinta- ja esiintymistaidoissa. Näyttämömusiikkiin ja oopperaan keskittyvillä kursseilla opiskellaan musiikkiteatterissa tarvittavia taitoja.

Pop- & jazzlaulu-kursseilla tutustutaan lauluinstrumenttiin ja laulamisen perusasioihin opiskelua tukevan soveltuvan ohjelmiston avulla. Kursseilla opiskelija saa valmiuksia äänen hallinnan lisäksi tekstin tulkintaan, artikulaatioon ja fraseeraukseen. Esiintymisen perustaidot ja mikrofoni-laulu kuuluvat opintoihin.

Soitinopetus

Soitinopetuksen tavoitteena on vastata aikuisten soitinharrastuksen monenlaisiin tarpeisiin sekä tukea tavoitteellista ja pitkäjänteisyyttä vaativaa soitonopiskelua. Opisto tarjoaa kursseja soittoharrastuksensa aloittaville sekä jo pidempään soittoa harrastaneille opiskelijoille.

Tavoitteena on, että opiskelija kehittyy soittotekniikassa ja -taidoissa, oppii nuotinlukutaitoa ja suoraan nuoteista (prima vista) -soittoa sekä pääsee harjoittamaan myös yhteissoittotaitoja ja itseilmaisua soiton kautta. Soitinkursseilla opiskelija saa solistisia valmiuksia ja esiintymistaitoja ja oppii tulkitsemaan monipuolista ohjelmistoa ja välittämään musiikillisia ajatuksia kuulijoille.

Opiston soitinopetus tarjoaa soitinten perusopintoja, syventäviä opintoja sekä erilaisia teemakursseja. Perusopinnot on suunnattu alkeista aloittaville tai vähän aiemmin soittaneille. Perusopintokokonaisuus on kolmivuotinen ja muodostuu tasokursseista 1, 2 ja 3. Syventävät opinnot on suunnattu pidempään soittoa harrastaneille ja opiskelleille soittajille. Syventävä opintokokonaisuus voi olla korkeintaan kolmivuotinen ja keskittyä vuosittain johonkin musiikin tyylilajiin tai teemaan. Teemakurssit ovat eri aiheisiin, tyyliin tai teemoihin keskittyviä, lyhyempiä 2-12 opetuskerran kursseja ja ne on suunnattu pääasiassa soitinten perustaidot hallitseville, esim. perusopintokokonaisuuden suorittaneille.

Opiston soitinopetus pyrkii tarjoamaan opetusta kattaen eri soitinperheiden soittimia ottaen huomioon eri näkökulmia kuten kysynnän, soittimen hankintakustannukset sekä kulttuuriperinnön ja yleissivistyksen kannalta keskeiset soittimet.

Soitinopetusta annetaan mm. seuraavissa aineissa: piano, pianon vapaa säestys, kitara, pop/jazz-kitara, harmonikka, viulu, poikkihuilu, saksofoni, kantele. Lukuvuosittain voidaan tarjota myös vaihtelevista soittimista lyhytkursseja esim. rummut, huuliharppu, ukulele.

Orkesterit ja soitinyhtyeet

Opiston erilaisissa orkestereissa ja soitinyhtyeissä kuten sinfonia-, kamari-, puhallin- ja viihdeorkestereissa sekä bändeissä on mahdollisuus saada kokemuksia ja valmiuksia tavoitteellisesta yhteissoitosta. Orkesteri-, yhtye- ja bänditoiminta tarjoaa mahdollisuuksia opiskella soittamista eri taitotasolla sekä musiikin eri genreissä.

Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on, että opiskelija oppii yhteismusisointia ohjatuksi ja itsenäisesti, saa valmiuksia yhteissoinnin kehittämiseen, oppii musisoimaan suhteessa muihin soittajiin ja laulajiin, oppii ottamaan vastuuta erilaisten yhteismusisointitilanteiden järjestämisestä, ymmärtää stemmaharjoittelun merkityksen yhteismusisoinnissa, valmistautuu itsenäisesti yhteisharjoituksiin, saa esiintymiskokemuksia ja oppii esiintymistaitoja.

Kuorot, lauluyhtyeet ja yhteislaulu

Opiston kuoro-, lauluyhtye- ja yhteislaulukurssit tarjoavat mahdollisuuksia opiskella laulamista erilaisissa kokoonpanoissa, eri taitotasoilla sekä musiikin eri genreissä. Kuorojen alkeiskursseille ja yhteislaulukursseille on mahdollista osallistua ilman aiempaa laulukokemusta.

Sekakuoro-, mieskuoro-, naiskuoro- ja lauluyhtyekurssit ovat moniäänisiä kokoonpanoja ja lukukausittain esiintyviä ryhmiä. Lauluyhtyeet ovat kokoonpanoltaan pienempiä kuin kuorot ja niiden ohjelmisto painottuu usein tiettyyn tyyliin.

Kuoroissa, lauluyhtyeissä ja yhteislauluryhmissä opiskelijaa ohjataan laulamaan yhdessä sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Tavoitteina ja keskeisinä sisältöinä on, että opiskelija tutustuu monipuoliseen lauluohjelmiin ja saa valmiuksia kehittää ja käyttää lauluääntään.

Kuoroissa ja lauluyhtyeissä opiskelijan nuotinlukutaito kehittyy, hän oppii ymmärtämään yhtä aikaa soivien äänten eli harmonian merkityksen yhteismusisoinnissa, saa esiintymiskokemuksia ja oppii esiintymistaitoja.

Musiikin perusteet

Musiikin perusteissa eli musiikin teorian ja säveltapailun opetuksessa korostetaan teoreettisten asioiden oppimista oman tekemisen, soittamisen ja laulamisen kautta. Yleistavoitteena on nuotinlukutaidon kehittäminen. Opiskelija oppii jäsentämään musiikkia ja yhdistämään teoriaopetuksen käytännön musisointiin. Sisällöissä keskeisiä osa-alueita ovat rytmi, melodia, intervallit, asteikot ja soinnut.

Musiikin perusteiden syventävillä musiikkianalyysin ja säveltämisen kursseilla opiskelijan musiikillinen ajattelukyky kehittyy edelleen. Hän oppii ymmärtämään musiikin lainalaisuuksia ja pystyy kuvailemaan ja toteuttamaan omia sävellysideoitaan.

Musiikkiteknologia

Musiikkiteknologian kursseilla tutustutaan musiikin tekemisessä, valmiiden ääninäytteiden (sample) muokkaamisessa ja äänittämisessä käytettävien ohjelmiin sekä mahdollisuuksiin hyödyntää tietotekniikkaa monipuolisesti musiikin harrastamisessa. Musiikkiteknologiaopintojen tavoitteena on, että opiskelija oppii hyödyntämään tietotekniikkaa musiikkiharrastuksessaan.

Kurssit antavat perusvalmiuksia tietokoneella tuotetun ja akustisen äänen tietokonepohjaiseen käsittelyyn, äänenmuokausmenetelmien käyttämiseen, äänittämiseen, miksauskeen sekä biisien tekemiseen tietotekniikan avulla. Kursseihin voi sisältyä opiston konserttien tai bändien/orkesterien äänittämistä ja miksausta.

Perhekurssit

Musiikin perhekurssien tavoitteena on tuottaa aikuisille ja lapsille yhteisiä musiikillisia elämyksiä. Lukuvuoden mittaisten, vauvasta noin kolmen vuoden ikäisille lapsille suunnattujen muskareiden tavoitteena on opettaa valmiuksia ja taitoja, jotka muodostavat pohjan hyvälle musiikkisuhteelle ja myöhemmälle musiikkiharrastukselle.

Muskarien perheryhmissä tutustutaan musiikin maailmaan yhdessä laulaen, soittaen, liikkuen ja kuunnellen. Elämysten avulla, leikin keinoin harjaannutetaan lapsen musiikillista muistia ja musiikin kuunteluvaihtelua sekä tuetaan hänen kognitiivista, emotionaalista, motorista ja sosiaalista kehitystään.

Lukuvuoden mittaisten kurssien lisäksi työväenopiston musiikinopetus järjestää lapsiperheille suunnattuja erilaisiin teemoihin keskittyviä lyhytkursseja ja tapahtumia.

Musiikin luennot, konsertit ja tapahtumat

Opisto on aktiivinen kulttuurin tuottaja ja toimija. Yleissivistävät musiikin luennot käsittelevät sekä historiallisia että ajankohtaisia teemoja. Niiden tavoitteena on tarjota mahdollisuuksia ymmärtää kulttuuria ja taidetta laajasti. Maksuttomissa, matalan osallistumiskynnyksen konserteissa ja tapahtumissa yhdistyvät musiikin taide- ja yleisökasvatus.

Konsertit ja tapahtumat ovat myös tärkeä osa musiikinopetusta. Niissä opiston laulun, soiton, orkestereiden, kuorojen ja yhtyeiden opiskelijat harjoittavat esiintymistaitoja ja saavat esiintymiskokemusta.

Musiikin taiteen perusopetus

Musiikissa voidaan järjestää musiikin taiteen perusopetuksen laajan sekä yleisen oppimäärän opintokokonaisuuksia. Näitä ovat musiikin hahmotusaineiden laajan oppimäärän opinnot sekä pianonsoiton ja yksinlaulun yleisen oppimäärän tasosuoritukset.

2.2 Opiston painotettujen tavoitteiden toteuttaminen

Moninaisuuden huomioiminen

Musiikinopetuksen kurssitarjonta ja työtavat mahdollistavat opiskelun tasavertaisesti ikään, sukupuoleen, kansalaisuuteen tai vakaumukseen katsomatta. Eri kohderyhmille kuten ikäihmisille, maahanmuuttajille, terveydentilansa vuoksi erityisasemassa oleville on tarjolla myös juuri heille suunnattuja kursseja. Musiikin kursseille voi ilmoittautua oman kiinnostuksensa mukaan jokainen yli 16-vuotias. Maksuttomien konserttien, luentojen ja tapahtumien osallistumiskynnys on matala.

Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen

Musiikin sosiaalinen ulottuvuus, yhdessä musisointi ja laulaminen lisäävät vuorovaikutusta ihmisten välillä, mikä on omiaan parantamaan hyvinvointia. Musiikin oppiminen, itseilmaisu ja ilo musiikista tuovat yhteen eritaustaisia ja -ikäisiä ihmisiä, mikä edistää sosiaalista vuorovaikutusta ja hyvinvointia.

Musiikki on silta kadonneisiin muistoihin ja se aktivoi niihin taltioituneet tunteet. Sen avulla voi ilmaista ja käsitellä vaikeitakin tunteita ja kokemuksia. Musiikin avulla mieliala kohenee, stressi lievittyy, olo piristyy tai tyyntyy, keskittymiskyky paranee, sosiaaliset siteet vahvistuvat, verenväenpaine laskee, masennus, ahdistuneisuus ja yksinäisyys helpottuvat.

Demokratia ja aktiivinen kansalaisuus

Musiikissa järjestetään maksuttomia, kaikille avoimia konsertteja, luentoja ja tapahtumia eri puolilla kaupunkia.

Yhteiset esiintymiset kurssilaisten kesken luovat yhteishenkeä ja yhteisöllisyyttä. Kurssilaiset voivat osana kurssia yhdessä opettajan johdolla tehdä konserttikäyntejä ja organisoida esiintymisiä ja konsertteja opiston tiloissa ja myös opiston ulkopuolisissa tiloissa. Tämä rohkaisee myös omaehtoiseen toimintaan ja aktiiviseen kansalaisuuteen: monilla kursseilla opiskelijat ovat muodostaneet omia kokoonpanoja ja innostuneet organisoimaan kurssin ulkopuolella yksin ja yhdessä keikkoja ja esiintymisiä mm. palvelutaloissa.

Kestävä kehitys ja ilmastonmuutoksen hillintä

Musiikki huomioi kestävästä kehityksestä ja ilmastonmuutoksen hillintään edistävät toimet kurssitarjontaa ja opetustilanteita suunniteltaessa. Oppimateriaalin jakamisessa voidaan hyödyntää sähköisiä oppimisympäristöjä tarkoituksenmukaisesti.

3. Opetuksen toteuttaminen

3.1 Opetusmuodot

Opiston musiikinopettajat ja opetukseen soveltuvat tilat mahdollistavat monipuolisen kurssitarjonnan musiikin perusopetusta kuten laulu- ja soitinkursseja, musiikinteorian kursseja, luentoja sekä mahdollisuuksia soittaa erilaisissa orkestereissa ja laulaa kuoroissa. Opetustarjonnassa on lisäksi kursseja, jotka korostavat opiston ja kaupungin strategisia linjauksia. Eri oppiaineissa voidaan myös järjestää verkko- ja monimuoto-opetusta.

Laulun, soiton sekä musiikin teorian ja säveltapailun perusopinnot ovat kolmen lukuvuoden mittaisia opintokokonaisuuksia, joihin on jatkoilmoittautumisoikeus. Ne muodostuvat tasokursseista 1, 2 ja 3. Kuoro- ja lauluyhtyekurssit sekä orkesteri-, yhtye- ja bänditoiminta tarjoavat mahdollisuuksia pitkäjänteiseen opiskeluun eri taitotasoilla.

Opiston musiikinopetus rikastuttaa kaupunkikulttuuria eri puolilla Helsingiä tuottamalla lukuvuosittain useita maksuttomia, kaikille kaupunkilaisille avoimia konsertteja ja tapahtumia.

Oppiaineessa voidaan myös järjestää taiteen perusopetuksen laajan sekä yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta.

3.2 Opetus- ja oppimismenetelmät

Musiikin opetussuunnitelma pohjautuu näkemykseen, jonka mukaan oppiminen on pitkäjänteinen sekä yksilöllinen että yhteisöllinen, taitojen ja tietojen rakennusprosessi. Opiston musiikin opiskelu on tavoitteellista ja vuorovaikutteista työskentelyä opettajan ja ryhmän kanssa. Opetus on pääasiassa ryhmäopetusta, joka voi sisältää myös henkilökohtaista ohjausta.

Opetusmuotona ryhmäopetus tuo opiskeluun vertaistuen ja sosiaalisuuden aspektin. Aikuisopiskelijalla on aktiivinen rooli opiskelussa ja oppimisessa. Aikuisten opetusta suunniteltaessa ja järjestettäessä otetaan huomioon, että aikuiset harrastajat ovat musiikkitaidoissaan ja -tiedoissaan hyvin eri vaiheissa ja heidän kiinnostuksen kohteensa ja harrastusmotivaationsa ovat monenlaisia.

Aikuisten oppimisessa korostuu omaehtoisuus ja opetuksessa otetaan huomioon aikuisten kyky itse ohjata omaa oppimistaan ja harjoitteluaan. Opetuksessa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset erot ja tukea oppijan kehittymistä hänen omista lähtökohdistaan.

Mahdollisuus osallistua opiskelun suunnitteluun ja oman osaamisensa arviointiin on tärkeää. Sitoutuminen ja halu oppia ja kehittyä ovat oppimisen vahva tuki, joka voi korvata esimerkiksi iän tuomia fyysisiä rajoituksia. Sosiaalinen vuorovaikutus ja yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen sekä kannustava ja myönteinen palaute ovat myös aikuisten oppimisessa keskeistä.

3.3 Oppimisympäristöt

Opetettavasta aineesta riippuen tarvitaan myös erityisvälineistöä. Musiikin opetuksella on omia aineluokkia, jotka on varusteltu eri oppiaineiden tarpeille.

Perhekursseilla eli muskareissa on käytettävissä liikkumiseen ja leikkimiseen soveltuvat tilat, jossa on musiikin varhaiskasvatuksen soittimia ja muuta välineistöä.

Kuoroilla, orkestereilla ja yhtyeillä on mahdollisuus harjoitella riittävän tilavissa luokissa ja esiintyä opiston saleissa. Bändit harjoittelevat niitä varten suunnitelluissa ja varustetuissa tiloissa.

Luokkaopetuksen ohella tärkeitä oppimisympäristöjä ovat esiintymiset opiston konserteissa ja tapahtumissa eri puolilla kaupunkia. Konsertteja, esiintymisiä ja tapahtumia voidaan toteuttaa paitsi opiston omissa tiloissa myös muualla kuten esim. palvelutaloissa ja kirjastoissa. Myös konserttikäynnit opiston ulkopuolella voivat olla tärkeä osa kurssia ja oppimista.

Musiikki kehittää opetustaan niin, että sekä lähiopetuksessa että verkko-opetuksessa hyödynnetään verkossa toimivia oppimisalustoja tarkoituksenmukaisella tavalla. Musiikin verkko-opetusta kehitetään niillä sisällöillä, joihin tämä opetusmuoto soveltuu.

4. Oppimisen tukeminen

Arvioinnin tehtävänä on tukea opiskelijan edistymistä opinnoissa. Arviointi on kannustavaa ja rohkaisevaa, pääasiassa suullista palautetta ja se ohjaa opiskelijaa myös omien tavoitteiden asettamiseen. Kurssin opettajan antama palaute ohjaa opiskelijaa kurssivalinnoissa.

Opiskelijalta edellytetään itsearviointia jo kurssin valintavaiheessa: opisto tarjoaa useita eritasoisia kursseja, joista osaan vaaditaan tiettyä osaamistasoa ja edeltäviä opintoja. Oppiminen ja opiskelu on antoisaa ja motivoivaa sopivantasoisessa ryhmässä.

Opintoneuvonta, kursseilla tehdyt itsearvioinnit ja kurssikuvaukset ohjaavat opiskelijaa sopivan kurssin löytymisessä.